

ПОЛИТИКИН

8
динара

БРОЈ
1427

ЗАБАВНИК

4.5.1979. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XL

РИБЕ
НАШИХ
ВОДА
стр. 6, 7, 8

Ripley

Веровати или не!

РАМОН ДЕЛ ВАЉЕ-ИНКЛАН

ПОЗНАТИ ШПАНСКИ ПИСАЦ
(1870-1936)

ИЗГУБИО ЈЕ ЛЕВУ РУКУ ПО
КОЈОЈ ГА ЈЕ СВОЈИМ ШТАПОМ
УДАРИО ЈЕДАН
ДРУГИ КЊИЖЕВНИК -
ВАЉЕ-ИНКЛАН СЕ
КАСНИЈЕ ПОМИРИО
СА СВОЈИМ
НЕПРИЈАТЕЉЕМ И
РУКОВАО СЕ С ЊИМ
ПРЕОСТАЛОМ
РУКОМ.

ОВА ЦРКВИЦА
У ДАРЕМУ
(ЕНГЛЕСКА)
ПОДИГНУТА ЈЕ
ЈОШ СВАКОГ
ГОДИНЕ

1-14

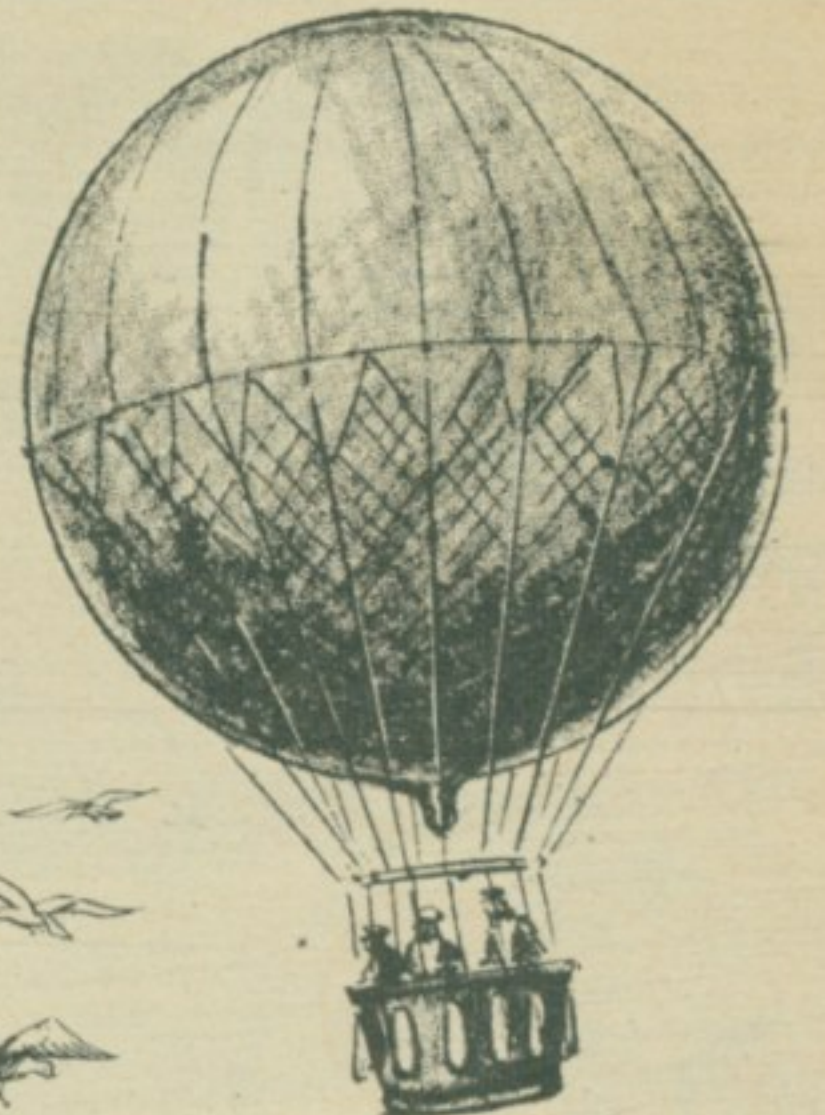
Ajaj
(Buteo
solitarius)

ЈЕДИНИ
МИШАР КОЈИ
ЖИВИ НА
КАВАЈИМА,
НЕ МОЖЕ ДА
СЕ СРЕТНЕ
НИГДЕ ВИШЕ
НА СВЕТУ.

КЛОДЕТ КОЛБЕР

ПОЗНАТА ГЛУМИЦА ИЗМЕЂУ ДВА РАТА,
ДОБИЛА ЈЕ 1934. ГОДИНЕ НАГРАДУ
АКАДЕМИЈЕ ЗА УЛОГУ У ФИЛМУ „ДОГОДИЛО
СЕ ЈЕДНЕ НОКИ“. КАД ЈЕ ПАЛА ПОСЛЕДЊА
КЛАПА, ГЛУМИЦА ЈЕ ИЗЈАВИЛА:
„УПРАВО САМ ЗАВРШИЛА
НАЈБОЉИ ФИЛМ НА
СВЕТУ!“

НАСАУ

КОЈИМ СУ УПРАВ-
ЉАЛИ ЧАРЛС
ГРИН И ЊЕГОВА ДВА
ПРАТИОЦА, БИО ЈЕ
ПРВИ БАЛОН КОЈИМ ЈЕ
ИЗВЕДЕНО ПРАВО
ВАЗДУШНО ПУТОВАЊЕ;
РАЗДАЉИНУ ОД
ЕНГЛЕСКЕ ДО
НЕМАЧКЕ - ОКО
700 КИЛОМЕТАРА
- ПРЕЛЕТЕО ЈЕ
ЗА 48 ЧАСОВА.
(1836).

© King Features Syndicate, Inc., 1979. World rights reserved

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● краљ Источних Гота, Теодорик (493-536.), пошто је био неписмен, потписивао је документа повлачећи пером преко плочице на којој су били прорезани његови иницијали.

● на једном тресетишту у Холандији пронађен је примитиван кану који је, према процени стручњака, стар око осам хиљада година. Израђен је од

стабла дрвета дугачког три метра које је издубљено ватром и каменом секирама. Прастари чамац нађен је у одличном стању.

● купола Конгресне палате у Бостону прекривена је слојем злата који је до сада шест пута обнављан. Приликом сваке реставрације употреби се нешто мање од 12 килограма чистог злата.

● папирне тапете пронађене су у Кини убрзо пошто је пронађен и сам папир. Ове тапете су у Европу дошле у 16. веку, а

тек после двеста година почеле су да се израђују у Енглеској и Италији.

● прва виљушка израђена је за једну византијску принцезу која је живела седамдесетих година 11. века. У Италију је донесена из Византије али је више служила као играчка, а у Француској је почела да се користи 1379. године. Код нас се јавља већ 1446. године, код Енглеза 1608. а код Руса такође почетком 17. века.

● у Египту је још пре три хиљаде година била позната прича о девојци којој је, док се купала, орао однео сандалу и спустио је пред фараона који је затим потражио девојку и

њом се оженио. Сматра се да је то прва верзија познате бајке „Пепељуга“.

● у насељима у којима су живела племена старих Инка пронађени су музички инструменти који личе на трубу, а израђени су од дрвета, глине, шкољки и костију.

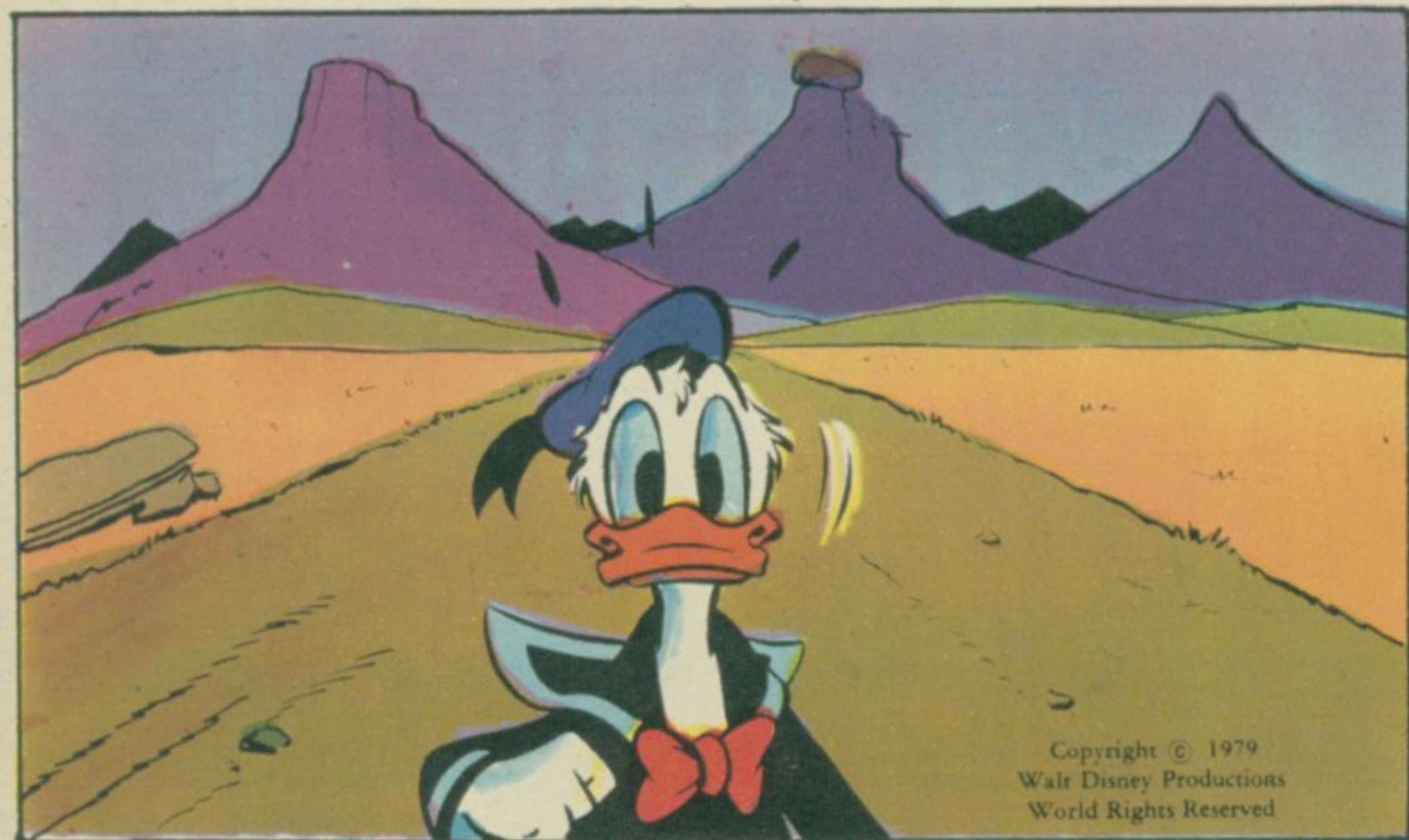
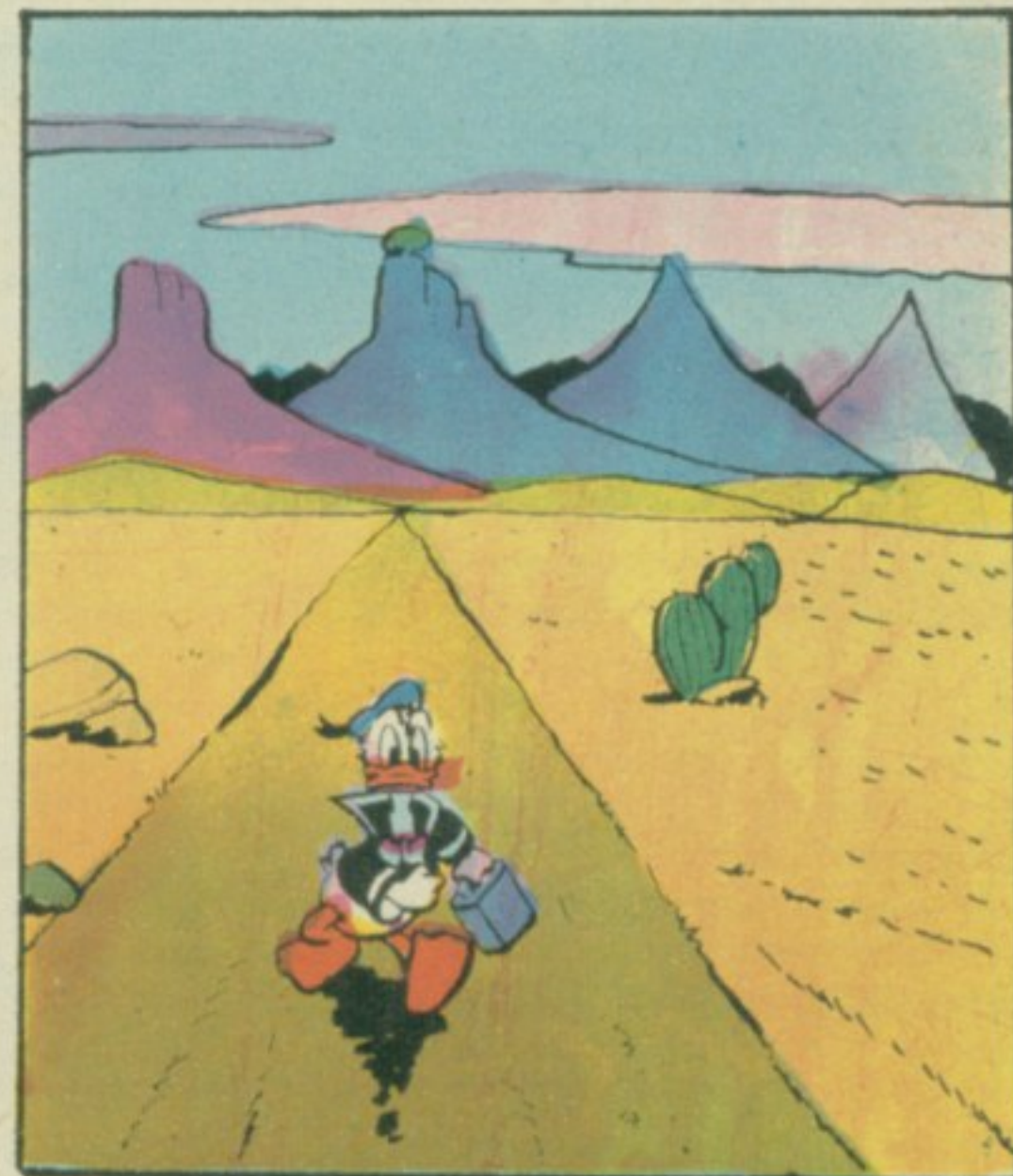
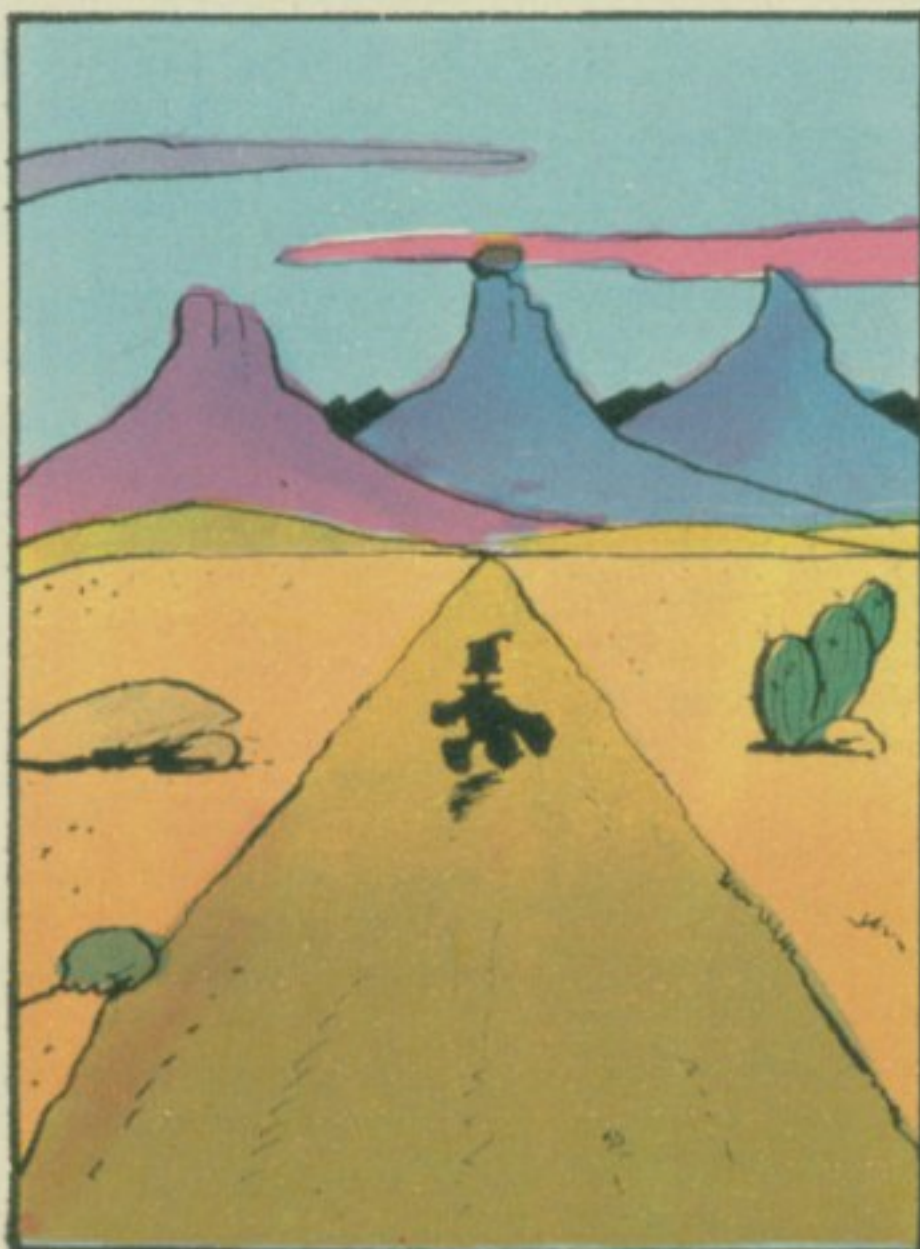
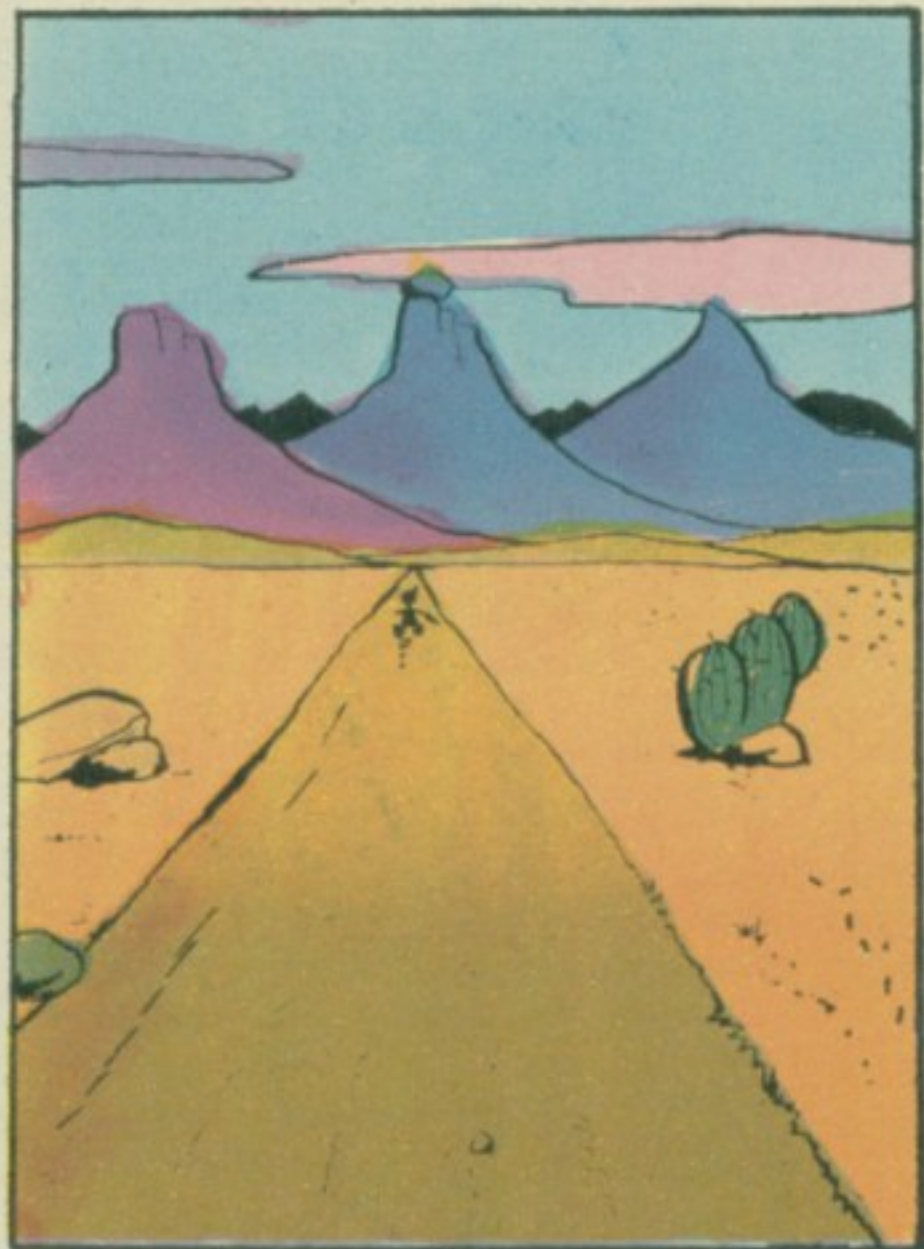
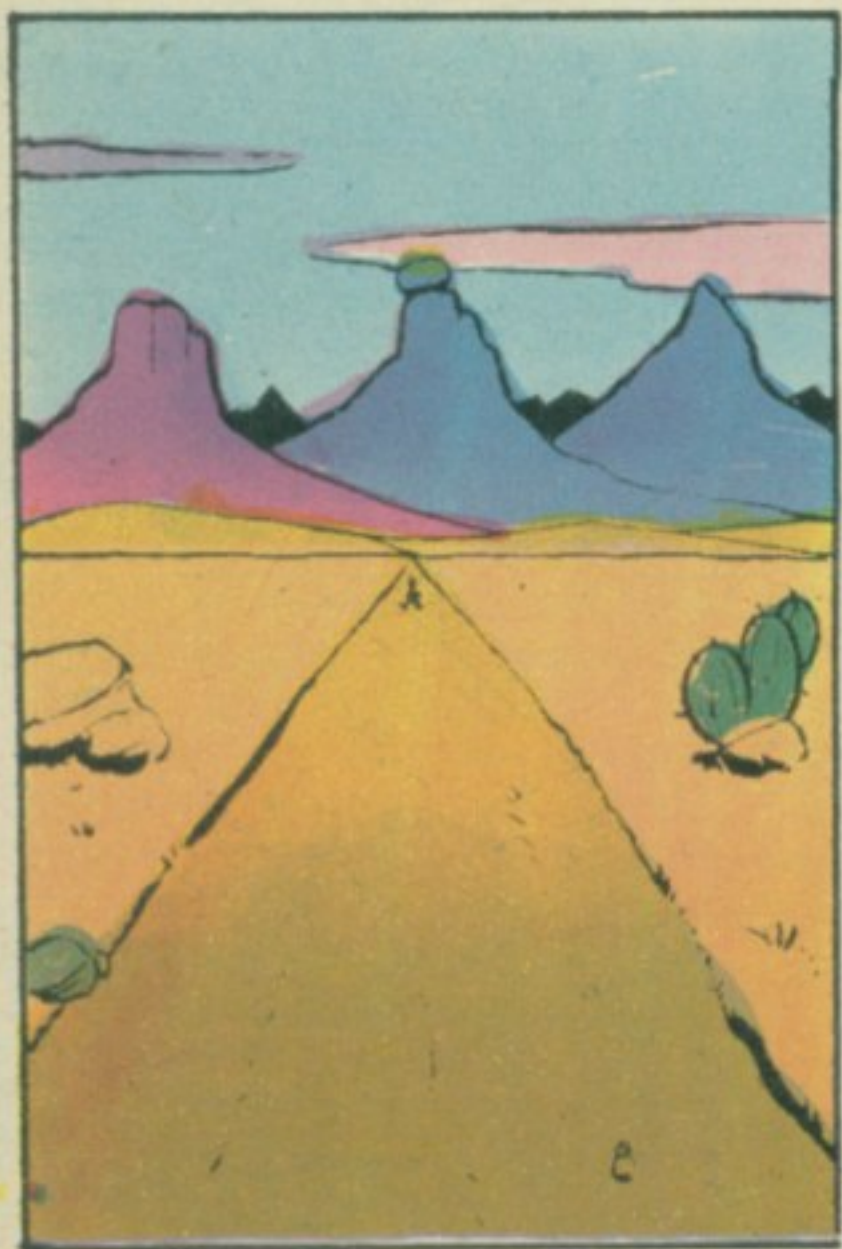
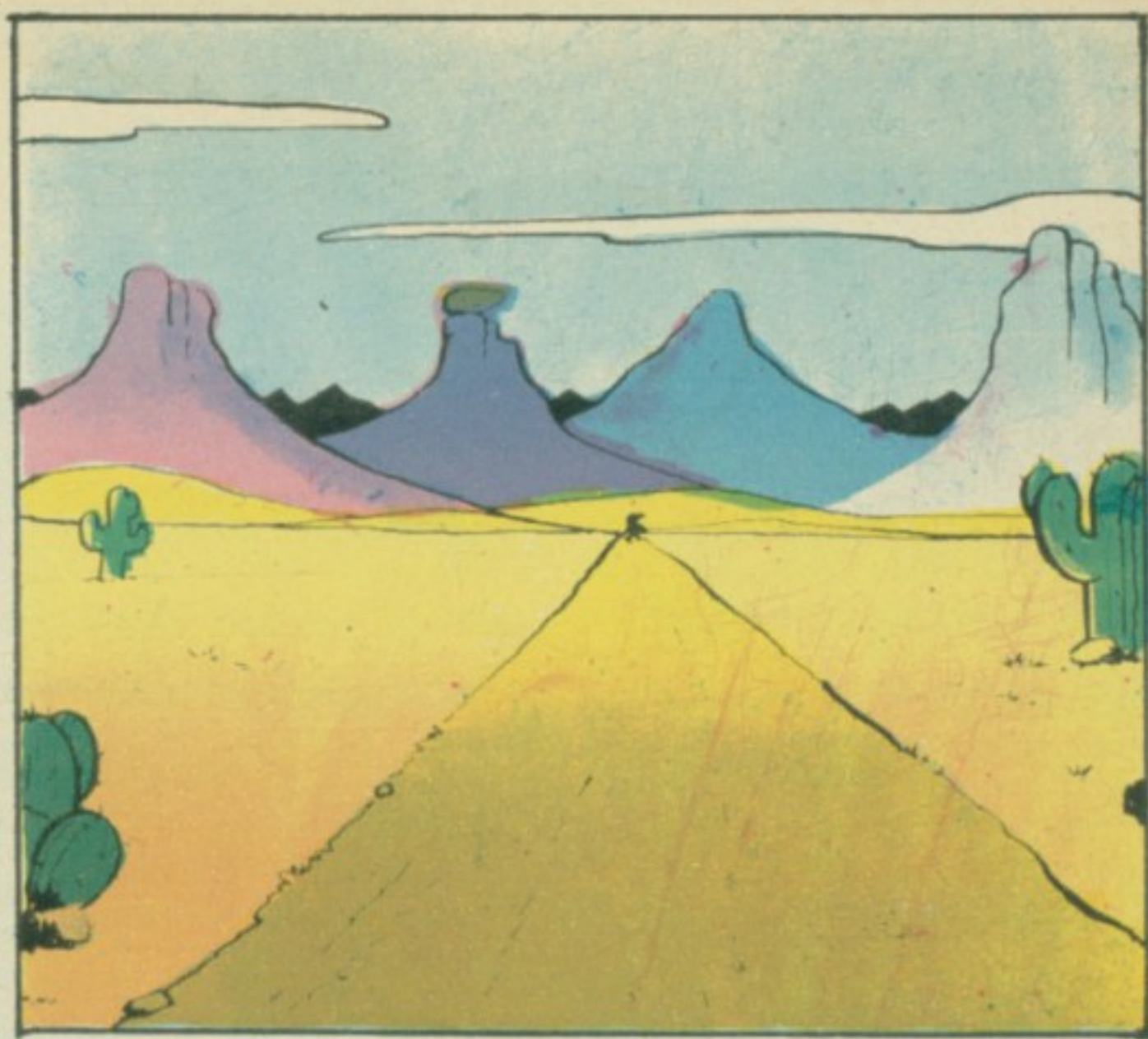
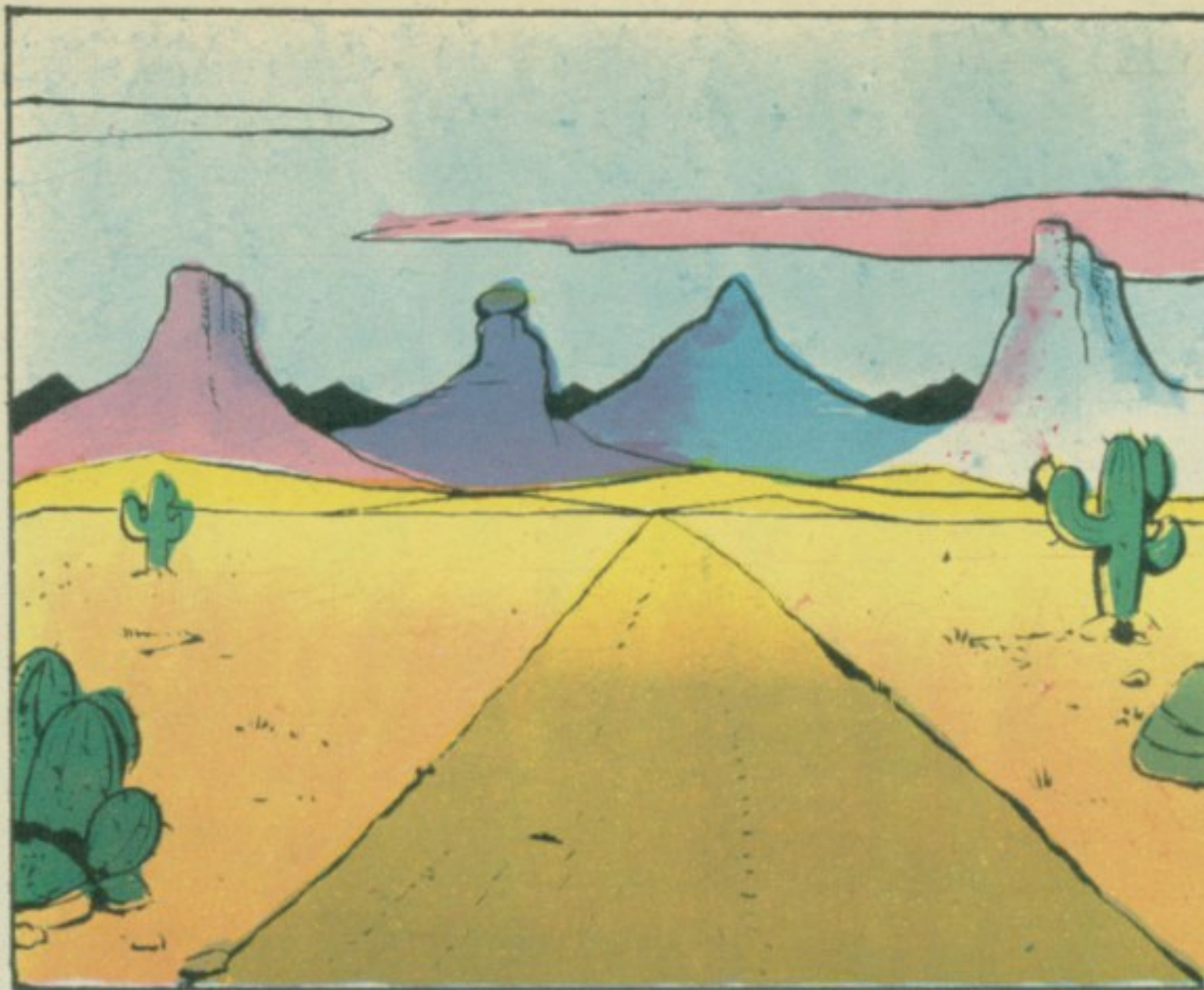
● сиви соко, који се обично обучава за лов, има веома оштар вид и може да уочи плен на раздаљини и од 1700 метара. Иначе, ова птица у лету може да развије брзину и до 180 километара на час.

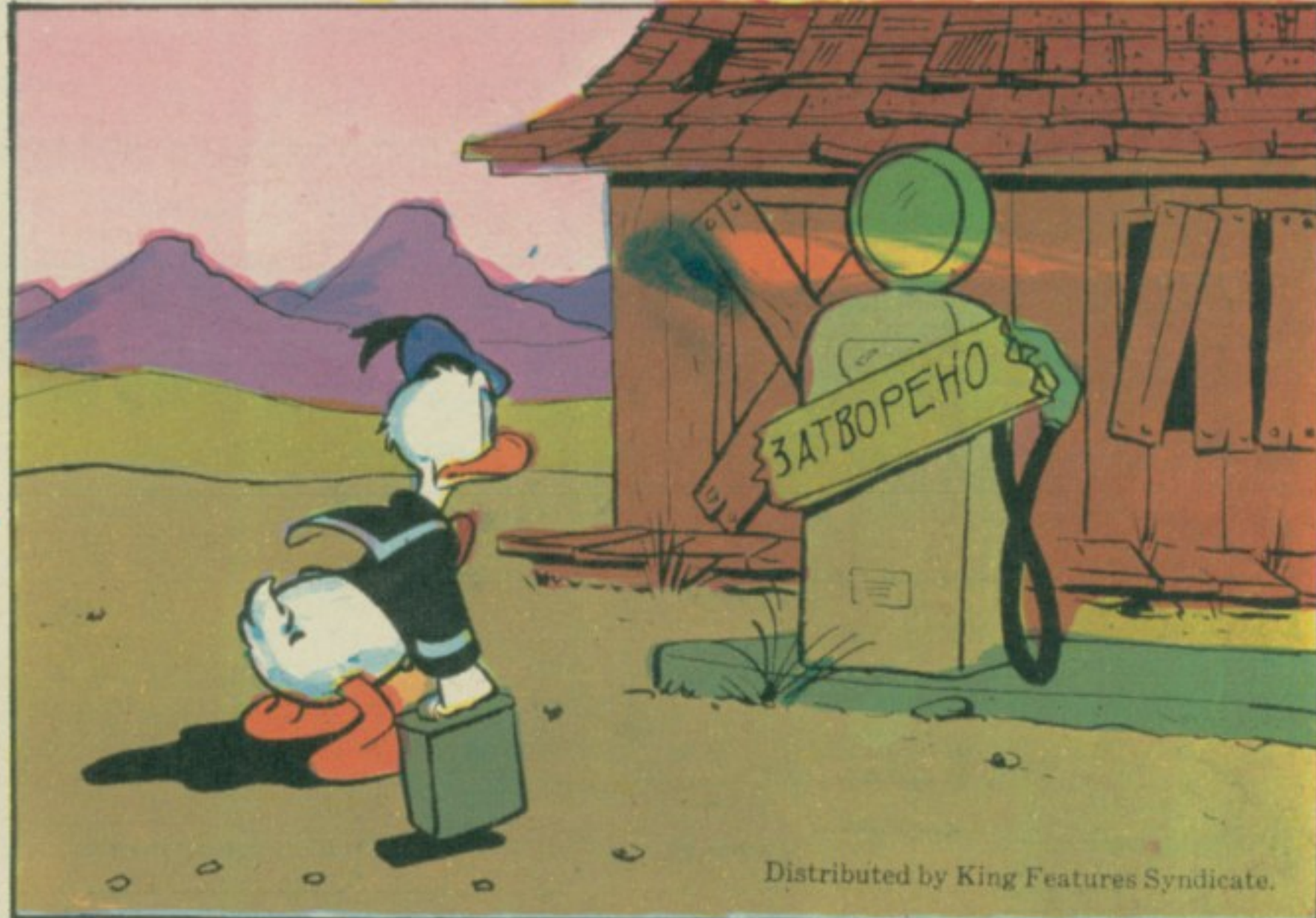
● први новчани завод у нашој земљи била је „Крањска хранилница“, основана 1820. године у Крању.

WALT
DISNEY

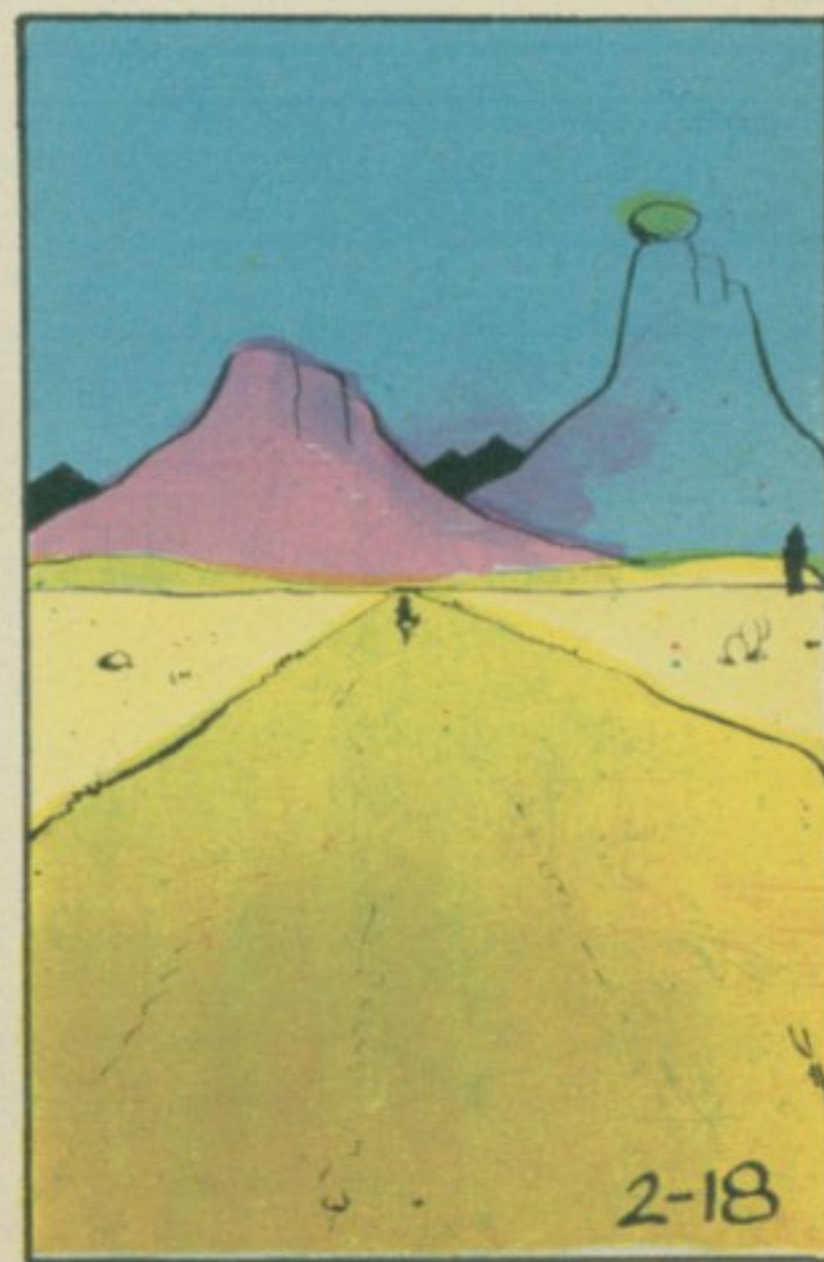
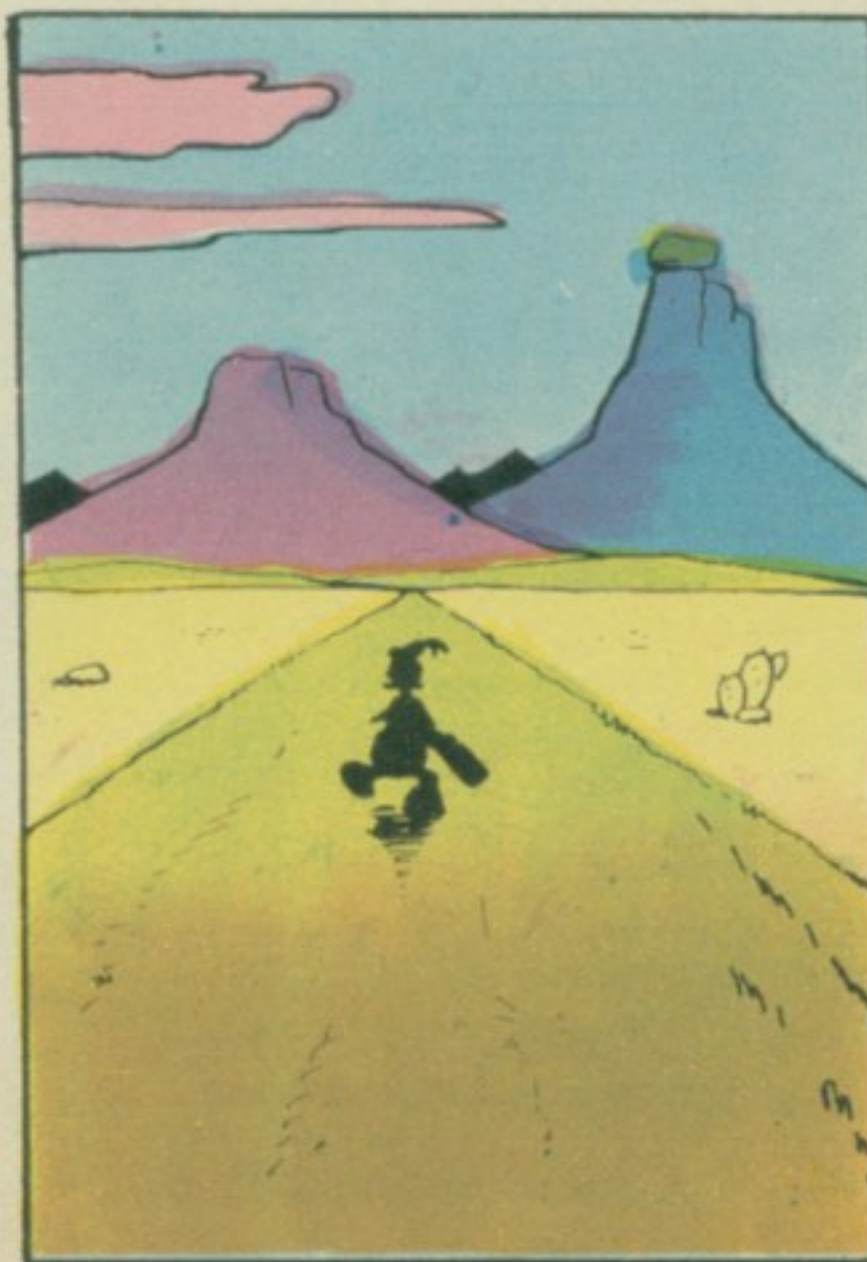
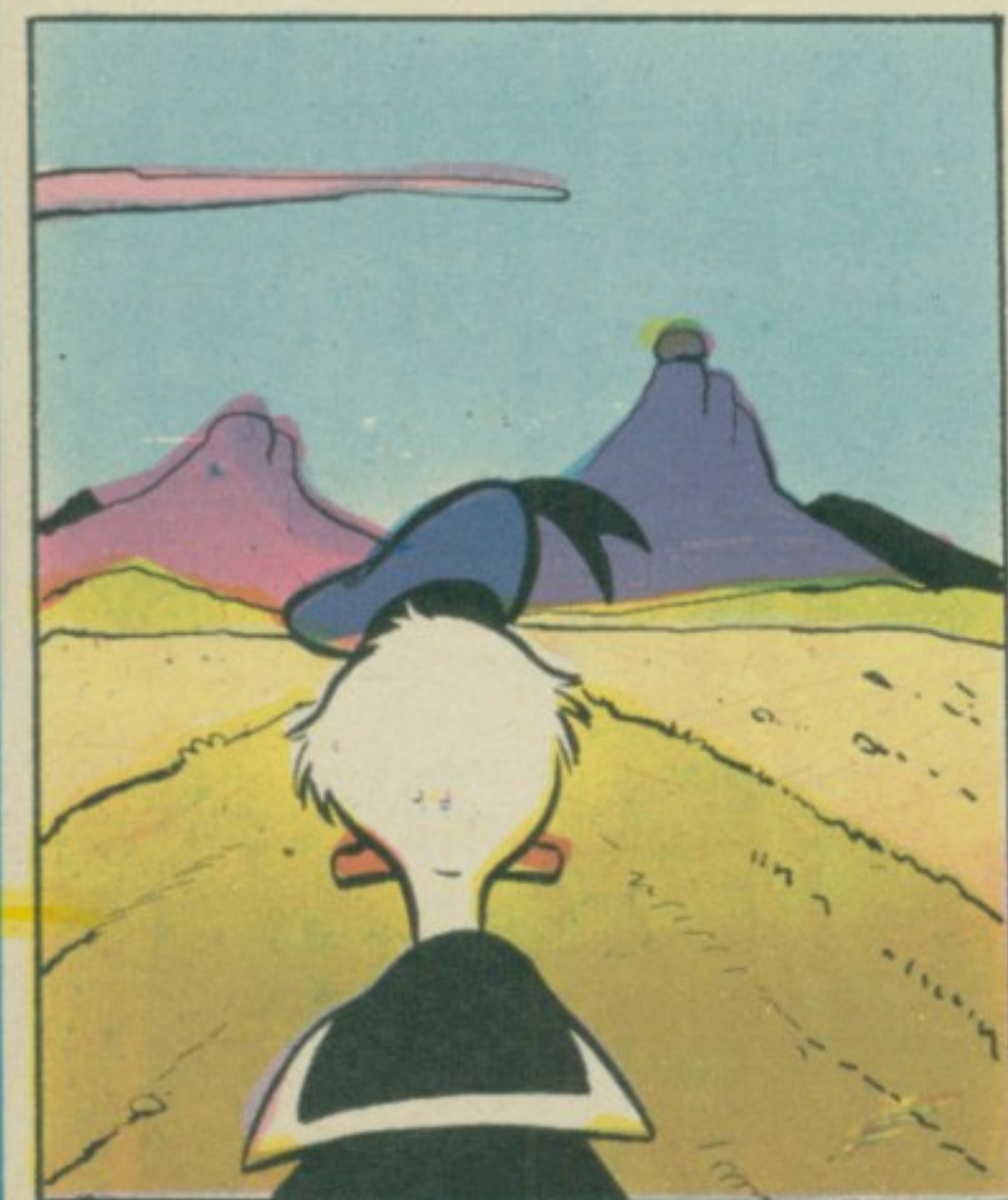
ПАПА ПАТАК

Copyright © 1979
Walt Disney Productions
World Rights Reserved

Distributed by King Features Syndicate.

175
ГОДИНА

**ОД ПОЧЕТКА
1. СРПСКОГ
УСТАНКА**

СВАКИ СВОГА УБИЈТЕ СУБАШУ!

ОБАВЕШТЕНИ О ПРИПРЕМАМА ЗА УСТАНАК, МОЋНЕ ДАХИЈЕ СЕ СЛОЖИШЕ ДА НА ПРЕВАРУ ИЗМАМЕ И ПОУБИЈАЈУ СВЕ СРПСКЕ КНЕЗОВЕ И УГЛЕДНИКЕ, КАО И КАРАЂОРЂА, ОД КОГА СУ НАЈВИШЕ ЗАЗИРАЛИ. АЛИ, ИСХОД НИЈЕ БИО ОНАКАВ КАКАВ СУ ОЧЕНИВАЛИ.

Једног фебруарског дана 1804. остарели Хасан-паша, званични управник Београдског пашалука, смерно стаде пред праве господаре вилајета, пред четири велике дахије у чијим је рукама био обична лутка.

— Светли Господар наш послао вам из Стамбола ферман! — Хасан-паша пружи Мехмед-аги Фочићу, Мули Јусуфу, Кучук Алији и Аганлији пергамент с печатом. — Светли султан је љут на вас. Због раје и њених жалби!

— Читај ферман, пашо! — грубо га пресече Мехмед-ага.

— Већ су ми додијале тужбе на вас! — дрхтавим гласом је читао старац. — Ја сам вама неколико пута писао и говорио да се умирите и зулума оканите, а ви ме до данас не послушасте. Ево вам сад последњи пут пишем: ако се не умирите и зулума не оканите и не станете у напредак живети по мојој вољи и заповести, ја ћу на вас дићи војску! Али да знате и то да нећу на вас дићи војску турску, јер Турчин Турчина жали, него ћу на вас дићи војску од другог народа и закона који ће од вас учинити што нигда није било од Турчина!

Мехмед-ага истрже ферман из пашине руке и нареди му:

— Сад одлази, пашо, и ником ферман не помињи!

Хасан-паша се поклати и унатрашње изађе из радосне одаје. Кошава је дрмнула Калемегданом, а дахије су дуго зашумале над царским писмом.

ПИСМО АЛЕКСЕ НЕНАДОВИЋА

— Каква то може бити војска од другог народа и закона којом нам султан прети? — најзад се гласно запита љути Аганлија.

— Да зове Немца у помоћ, не бива то, то је за њега срамота! — размишљао је гласно Кучук Алија. — Да зове Москву, ни то не бива, то је још већа срамота! Какву ли то ордију мисли на нас дићи?

— Вала, никакву другу до ову нашу рају коју сте ојадрили и која се поодавно на нас спрема! — зачу се из угла глас старог Фоче, Мехмед-агиног оца, који је дотад ћутке сисао наргиле. — Зар сте заборавили писмо које је Немцу 60 српских кнезова и виђених људи писало, тражећи помоћ против вас, ваших кабадахија, хандија и субаша и њихових зулума. Зар сте заборавили писмо Алексе Ненадовића које је субаша Газија на сремској скели

ухватио и вама га послао?

Стари Фочо извади из недара лист хартије и поче да чита:

„Поздравље теби, господине мајоре Митезеру у Земуну, од мене кнеза Алексе и од проте. Да знате да смо ми ове четири дахије међу собом позавањали, и они ће се ускоро између себе потући, зато молимо приправите џебане и офицере, а ми војске доста имамо, да нам помогну да дахије одавно отерамо. Ако томе писму не верујете, питајте базрђанбашу Петра Ичку, или Јанка Зазића из Скеле и Еладију из Забрешја, они ће вам из уста све казати.“

— Под сабљу! — гракну Мехмед-ага пригушено. — Да посечемо тог пса Алексе и Бирчанина, Хаџи-Рувима, све кнезове по нахијама да посечемо, све писмене људе и друге поглавице које би народ за собом повести могли, па да друге, наше, на њихова места поставимо! Па ако султан на нас удари, онда ће ти нови кнезови нашу страну држати!

Дахије се сложише и одговорише да истога дана с кавазима и момцима крену сваки на по једну страну пашалука. Кнезовима ће јавити да иду у лов и на теферич, па ће их на превару све исећи.

Два човека била су главна мета дахија: кнез Ваљевске нахије Алекса Ненадовић и Кара-Ђорђе Петровић из Тополе, иако није био кнез.

Алекса Ненадовић је био искусни војник: као поручник, предводио је аустријски „фрајкор“ против јаничара, па је и аустријску пензију имао. Увек је под оружје могао да дигне 1800 добро наоружаних момака. С Илијом Бирчанином, оборкнезом испод Медведника, само је чекао погодну прилику да против дахија подигне Бранковину, Мачву, Подгорину и Поцерје. Дахије су већ на почетку своје самовладе покушале да га отрују кафом, али га је базрђанбаша Петар Ичко спасао неким травама.

СЕЧА КНЕЗОВА

Двадесет првог јануара стиже абер кнезу Алекси да у Ваљево на теферич и у лов стиже Мехмед-ага Фочић са 200 момака, па да му спреми конак и храну. Алекса изађе пред дахију с оборкнезом Илијом Бирчанином и Милованом Грабовићем, сином болесног кнеза Николе. Мехмед-ага га најљубазније поздрави и у пријатељском разговору с њим уђе у Ваљево.

Чим су сјахали Мехмед-ага нареди кавазима:

— Вежите их у ланце, па у апсану!

Мехмед-ага Фочић је од Алексиног брата Јакова затражио откуп од 100 кеса проша. Кад је за то чуо Алекса је повикао из затвора:

— Јакове, брате, не дај паре! Не остављај ми децу под дугом да робују! Он ће и новце узети и нас исећи!

Двадесет трећег Фочић пусти Милована Грабовића, а везане Алексу и Бирчанина кавази потераше према мосту на Колубари.

— Је ли ту Јаков да му нешто кажем? — повикао је Алекса свестан да му је куцнуо последњи час.

— Није, кнеже! — одговори му Милисав из Дупља. — Кажи мени, а ја ћу њему рећи!

— Ово му кажи! — викну Алекса. — Да ни он, ни било ко од мојих од сада Турцима не верују.

На мосту, око којег су Турци народ дотерали да види погубљење, Фочић извади из бисаге Алексино писмо земунском команданту Митезеру и нареди терцуману да га прочита.

— Ево, ово писмо сече Алексу! — повиче Мехмед-ага Фочић кад је терцумаџ писмо прочитао. — С Немцима се договара, код султана нас оговара!

Затим викну целату:

— Сеци!

Прво паде глава Илије

Бирчанина. Затим Алекси-на. За Турке најопаснији људи у Ваљевској и Шабавској нахији били су мртви.

Тог и следећих дана дахије су на превару погубиле кнезове Марка, брата Васе Чарапића из Белог Потока, Максима из Селевца, Теофана из Орашја, Стевана Андрејевића Палалију из Гроцке, игумане Хаџи-Ђеру из манастира Мораваца и Хаџи-Рувима из Боговађе и много других виђених Срба. Прота земунски јавио је митрополиту карловачком Стефану Стратимировићу да су дахије однеле у Београд 72 одсечене српске главе.

Дахије, међутим, нису биле задовољне. Напротив,

обузе их бес и зла слутња. Међу одсеченим главама није било за њих најопасније, главе Кара-Ђорђа Петровића.

БАШ ТАКАВ НАМ САД ТРЕБА!

Карађорђе није био кнез, него трговац стоком, али га је сва Шумадија знала као храброг и искусног официра „фрајкора“, хајдука који је још са Станком Харамбашећем тукао Турке и сад пријатељевао са страшним Станојем Главашем. Био је непомирљиви непријатељ свих Османлија који одавно сања о устанку. Још у лето 1803. по рођаку и верном куриру Гаји Пантелићу Воденичаревићу послао је позив Васи Чарапићу и другим војводама:

— Брате, за наше младости и за нашег јунаштва да скинемо тај зулум да нашим женама не виरे ноге испод турских ђуркова, и да се наше кобиле не ждребе у оборима турским и наше крмаче да се у њима не прасе, и наше краве не теле. Него, брате, потражи колико више можеш наћи поузданих момака, па у зиму, кад ти се јавим, да си готов!

За дахије није била тајна да је већина кнезова дала тврду веру Црном Ђорђу да ће у одсудном часу бити уз њега, да је он у Остружници ђебану куповао и топове наручивао да је с Главашем пресретао и тукао Турке харачлије. Узалуд су дахије слале против њега убице из потаје. Карађорђе је увек измицао, а често за собом остављао лешеве

Кад је Мехмед-ага Фочић пошао да посече кнезове Ненадовића и Бирчанина, послао је на Карађорђа кабадахију Узун-Мехмеда са седам момака, Турци дођоше у Тополу, опколише Карађорђевоу кућу и позваше га да изађе.

— Можеш слободно, на веру, изаћи! — довикну му Узун-Мехмед.

— Кад веру дајеш, Турчине, ето ме! — одговори Карађорђе и појави се на кућним вратима с два пиштоља за пасом и дугом шешаном у рукама.

Како га угледаше Турци потегоше сабље и пушке, али стари хајдук би бржи: плану пушка, за њом кубура. Два Турчина падоше мртва, а Карађорђе једним скоком замаче у шумарак. Побеже у шуму Станоју Главашу. С њим се 2. фебруара 1804. појави на збору у Орашцу где су најугледнији људи Шумадије требали да изаберу врховног вођу.

Прота буковички Атанасије Антонијевић први предложи Карађорђа, али он одби:

— Коекуде, ја хоћу свуда свама, али нећу пред вама!

Неколико кнезова предложи Станоја Главаша, јер он „одавна ратује, највише је Турака побио и хајдуци свуд за њим иду“.

— Добро, браћо! Ја сам хајдук и мене хајдуци слушају и слушаће ме! — рече харамбаша. — Али сав народ нису хајдуци, па ће људи сутра рећи: куда ћемо ми за хајдуком? У хајдука ни куће, ни кућишта! Сутра кад Турци навале, он ће у шуму, а ми ћемо остати на мегдану да нас Турци робе и харачу! Поставите за старешину човека између вас, који је и досад био с народом, а ја ћу чинити што могу, као и досад!

Још неколицина одби одговорну дужност. Тад прота Атанасије опет рече Карађорђу:

— А зашто, брате Ђорђе, ти нећеш да нам будеш старешина кад те ми сви хоћемо?

— Не могу ја, браћо! — још једном одби Карађорђе. — Ја сам љутит и прек, па ко не послуша, или га ухватим у најмањој издаји, хоћу да убијем, да обесим, на страшне муке да ударим!

— Што велиш да си љутит и зао, па хоћеш одмах да убијеш, баш такав нам сад и треба! — рече кнез Теодосије из села Орашце.

— Хоћемо Карађорђа! Карађорђа хоћемо! — повикаше сви у један глас.

— Онда хоћу и ја вас! — рече Карађорђе.

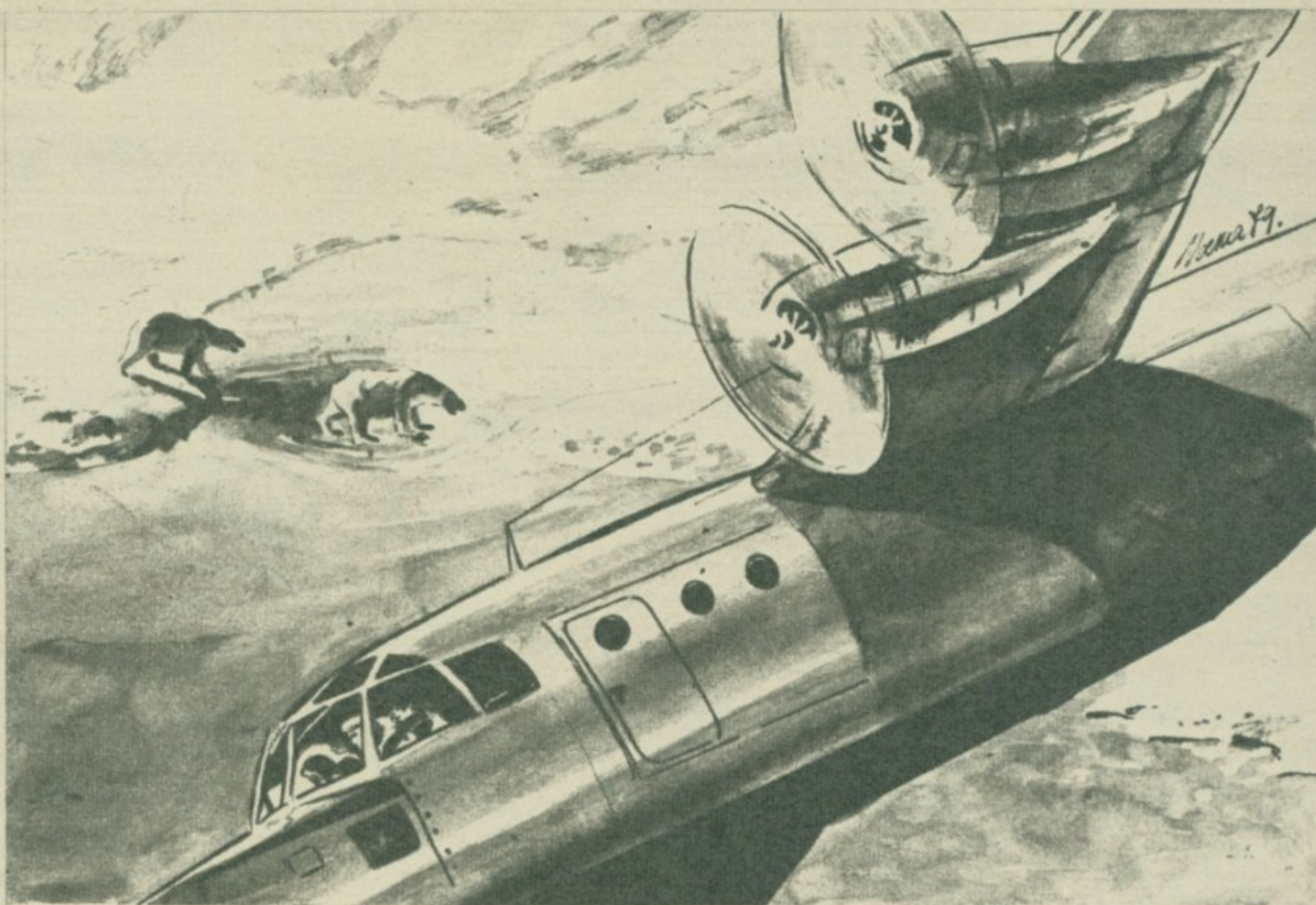
Чим је постао вожд, Карађорђе је наредио да се на оружје дигне читав Београдски пашалук, да се деца и жене у збегове спремају.

— Сваки свој хан запалите — наредио је војводама. — Сваки свога убијте субашу!

Рајетинска буна претворила се у општенародни устанак.

А. Р.

ЗАШТО СУ БЕЛИ МЕДВЕДИ — БЕЛИ?

РЕФЛЕКТОРИ У ДЛАЦИ

ПРИРОДА ЈЕ НА ПОЛАРНИМ МЕДВЕДИМА ПРИМЕНИЛА ЈЕДАН СВОЈЕВРСТАН ИЗУМ КОЈИ БИ И ЧОВЕК МОГАО ДОБРО ДА ИСКОРИСТИ

Поларни медведи су бели, јер их та боја најбоље скрива у снежним просторствима. Али, да ли је ово опште важеће уверење заиста тачно?

Биолог Малколм Хенри, стручњак у америчком војном институту за арктичка истраживања, тврди да није тако! Проучавајући крзна ових поларних животиња, дошао

је до сазнања да је њихова длака у ствари — провидна и да је бела боја само привид.

— Човек би и те како могао да искористи ово искуство природе — тврди Малколм Хенри.

НЕМА ИХ НА ФИЛМУ

Наиме, овај научник објашњава да се и сам нашао пред загонетком када је установио да на снимцима, направљеним из авиона инфрацрвеним зрацима (помоћу којих се установљава број дивљих животиња у одређеним неприступачним пределима), није успео да примети и поларне медведе. А то значи да је спољашна температура њиховог крзна иста као температура околног леда, па филм није реаговао на њихово присуство.

Међутим, на фотографијама прављеним ултравиолетним зрацима, добро се виде поларни медведи, заправо боја њиховог крзна знатно је тамнија него снежнобела околина. А то значи да крзно ових животиња упија све околне сунчеве ултравиолетне зраке.

После тог открића, овај научник је одлучио да

утврди на који начин поларни медвед успева да у своје тело упије топлоту од сунчеве светлости, а да на тај процес не утиче околна ниска температура.

УТИСАК БЕЛИНЕ

Тако је овај научник, на делићу крзна белог медведа, стављеног под електронски микроскоп, успео да угледа шуље длаке које не садрже никакав пигмент.

— Утисак белине — закључио је Хенри — добија се зато што је унутрашња страна ових длака, заправо њихова шуљина, рапава, па одбијајући светлост, ствара привид беле боје!

Малколм Хенри је, затим, закључио да су длаке медвећег крзна тако подешене да свака апсорбује зрак сунчеве светлости, а затим сву његову топлоту директно спроводи до тела.

Ако је ово заиста тачно, човек би могао да се послужи истим „изумом природе“ приликом прављења одела, на пример, за планинарење, које би била знатно практичнија а и лакша од досадашњих.

Б. Ј.

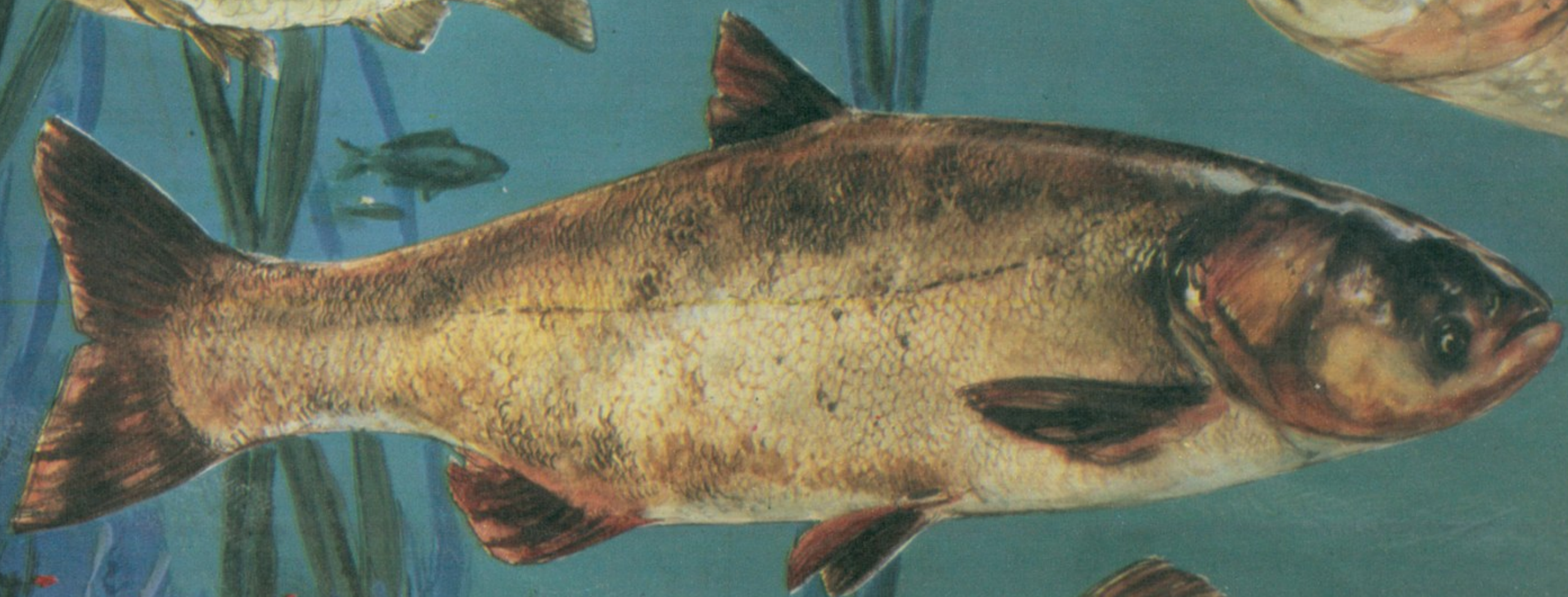

БАБУШКА

ТОЛСТОЛОБИК

ЛИЊАК

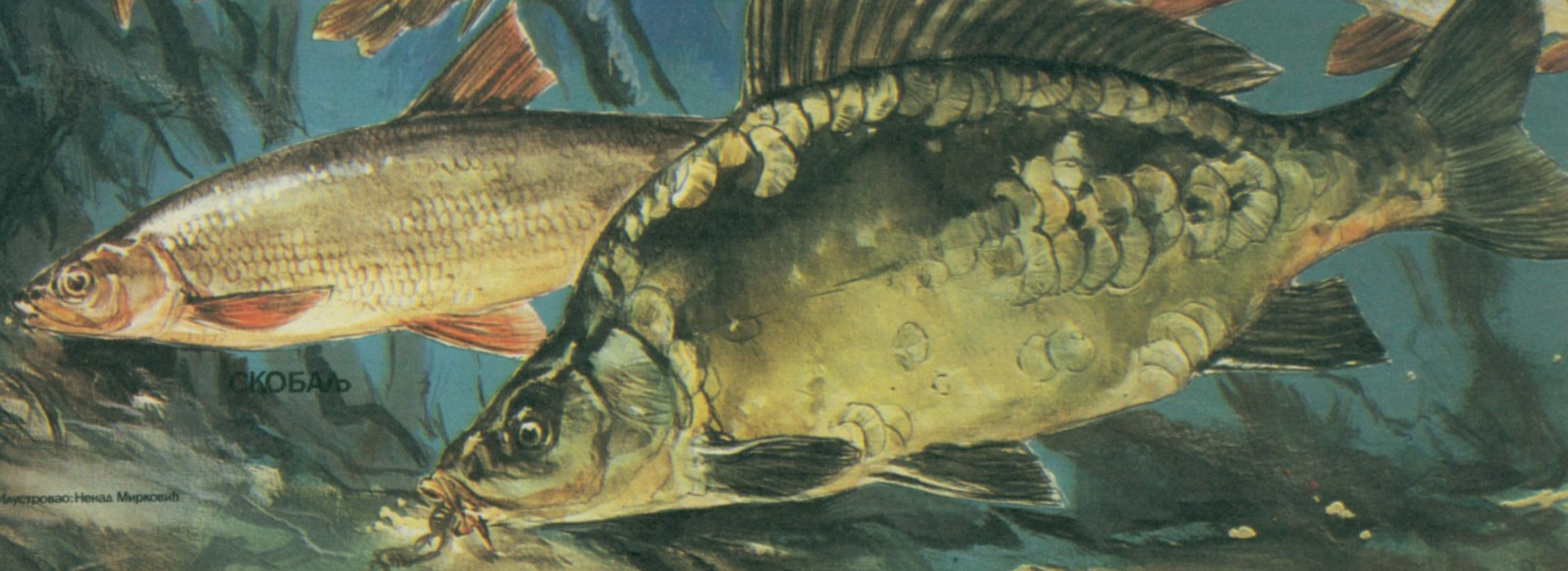
КАРАШ

РИБЊАЧКИ ШАРАН

СКОБАЉ

ШАРАНИ ИМ КОЛО ВОДЕ

АМУР

ШАРАН

ЦРВЕНПЕРКА

ЈАЗ

МРЕНА

ДЕВЕРИКА

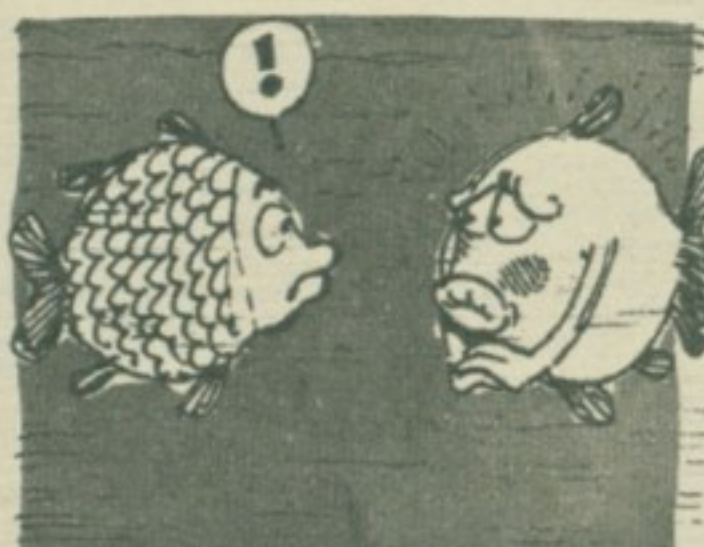
ШАРАН —
СВИЊА МЕЋУ РИБАМА

Шаран (*Cyprinus carpio*) је најтипичнији представник своје породице, а насељава слатке воде Европе, Азије, Африке и Северне Америке. Међутим, није редок и у сланој води Каспијског и Црног мора. Шарана називају још и крап, чавра, шаранац, шарен, сишка, чартан... Ова риба, која може да нарасте и преко једног метра и да буде тежа од 30 килограма, избегава брзе и хладне воде, насељавајући мирне реке и језера, са дном обраслим вегетацијом. У току године мена јеловник зависи од годишњег доба. Није грабљив, лењ је и спор. Због тога што не бира шта ће да поједе, рибари га називају „свињом међу рибама“.

ГОЛАЋИ
ИЗ РИБЊАКА

Укрштањем неколико врста шарана, човек је добио нарочите сорте ове рибе, врло погодне за гајење у рибњацима, које се од шарана „дивљака“ разликују и по облику и по броју костију. Данас је у рибарству, али и кулинарству, познат галицијски, баварски, дужицки и францачки шаран. Све ове врсте имају много мање крљушти од дивљих шарана или су чак потпуно без њих, док у месо нема ситних костију.

ИЗДРЖЉИВИ
КАРАШ

Шартан, карауш, блатав, валиш, како још називају караша (*Carassius auratus*) је сличан шарану али је мањи и нема бркове: достиже дужину од 30 сантиметара и тежину од једног килограма. Честа су укрштања између шарана и караша, чиме настаје нова, хибридна врста. Иначе караше воле стајаће, замућене воде, нарочито језера са мочварном обалом. Месо му је укусно, али пуно костију и због места где живе често заудар на муљ. Зато је потребно да пре употребе караш неколико дана проведе у чистој води. По рибањацима и акваријумима узгаја се неколико врста караша, најчешће украсних, који су због сребрне и златне боје, из Кине и Јапана пренети широм света. Караш је врло издржљива риба и ван воде може да живи чак неколико часова.

ШАРАНИ ИМ КОЈУ ВОДЕ

ОД ОКО 20 ХИЉАДА ДО САДА ПОЗНАТИХ ЖИВИХ ВРСТА РИБА, ПОРОДИЦА ШАРАНА ЈЕ ЈЕДНА ОД НАЈБРОЈНИЈИХ И НАЈРАСПРОСТРАЊЕНИЈИХ — ПРЕКО 1000 ВРСТА

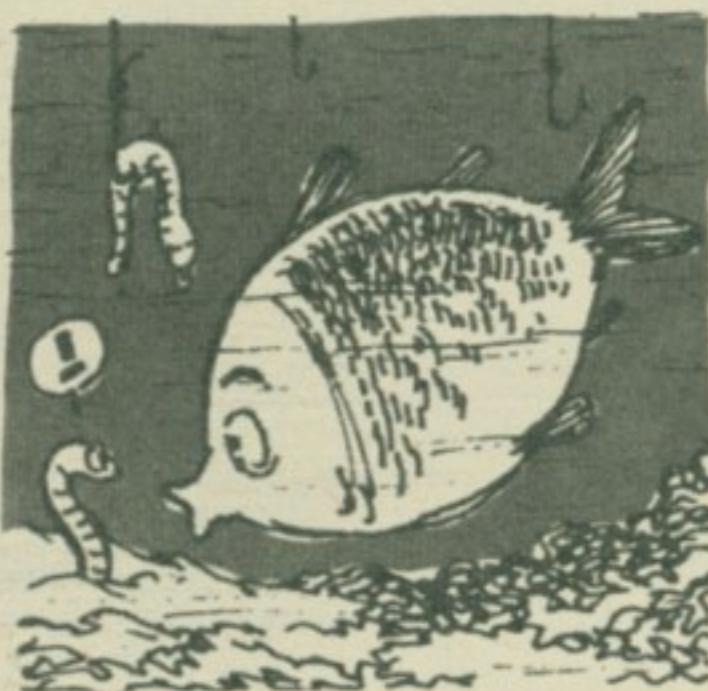
Рибе ове породице најчешће живе у друштву. Претежно у мирним водама меканог, муљевитог или песковитог дна, где могу да нађу црве, ларве, распаднеће биљне материје или траву — своју најомиљенију храну. У већини случајева насељавају слатке воде, мада живе и само залазе и у морске и бочатне.

За време икрања, породица шарана се сакупља у велика јата, која предводи женка у пратњи неколико мужјака. Ако је број женки и мужјака у једној врсти несразмеран, долази до оплођења са другом врстом, чиме се и објашњава велики број риба из ове породице. Све шаранске рибе су врло плодне: одрасла женка приликом икрања може да избаци и до 700 хиљада јаја. Њихово укрштање, због лаког узгоја и укусног меса, изводи се у рибањацима и вештачки. Тако су и настале неке рибе из ове породице.

У нашој земљи *Cyprinidae* живе у водама сва три слива и у неким језерима. Најраширеније су следећих дванаест врста.

ЛЕПЉИВИ ЛИЊАН

У језерима, равничарским рекама и планинским потоцима до 1.000 метара живи лињан (*Tinca tinca*) или лињ и линиш. Чест је у водама где шаран и његови сродници, због врло мало кисеоника, не могу да опстану. Лињаци се преко зиме заређу у муљ и ту, у полубудном стању, дочекују пролеће. Просечна тежина им је од пола до једног килограма, али у неким водама достижу и 6-7 килограма. Тело им је прекривено ситним и лепљивим крљуштима. Месо им је неукусније од шаранског и заудар на муљ, па је потребно да пре спремања око 10 дана проведе у бистрој, текућој води.

ШИРОКА
ДЕВЕРИКА

Колико је деверика (*Abramis brama*) раширена показује и низ њених имена у нашем народу: сињац, сињевац, печеница, девер, хајн, хајна, хајин, шуста, ширајка, кесепа, плоска, платница, шиљак. Лако се препознаје по широком и спљоштеном телу са малом и кратком главом без бркова. Деверике живе у готово свим европским мирним и дубоким водама где се хране биљним материјама, црвима и мекушцима, риђући по песку и муљу. Просечна дужина деверике је од 50 до 60 сантиметара, а тежина 2 до 3 килограма. Међутим, у водама према северу и истоку нашег континента деверике нарасту и до 7 килограма. Неугодан мирис иначе укусног меса може се одстранити ако се живог деверика у уста сипа пола чаше сирћета. Вештачки се узгаја у рибањацима.

БАБУШКА — РИБА
БЕЗ МУЊЈАКА

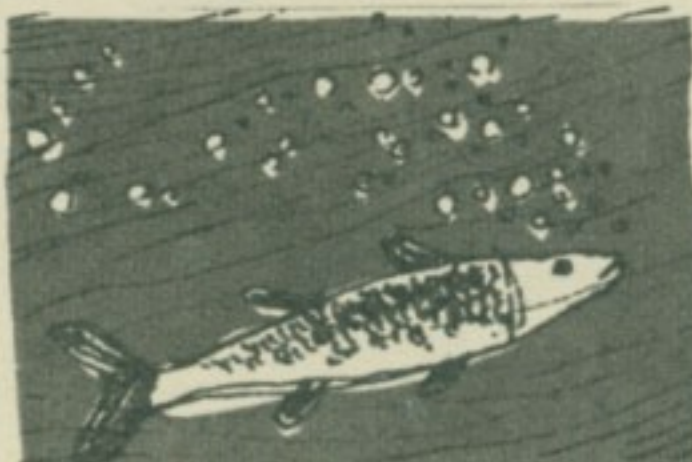
Рус, сибирац, сребрни караш — то су имена за бабушку (*Carassius auratus*), рибу која је код нас пренета педесетих година овог века. У нашим водама бабушка нема мужјака; овде живи само женка, која се мрести преко целе године. Према томе, изгледа да ова риба може да се размножава без директног учешћа мужјака, односно партеногенетски. Слична је шарану, само што нема бркове. У нашим водама достиже тежину до једног килограма, а месо јој је укусно.

ПЛАШЉИВА
ЦРВЕНПЕРКА

Од свих риба из породице шарана, црвенперка (*Scardinius erythrophthalmus*) има, вероватно, највише народних имена: бодорка, белека, крвоперка, крупатица, јандруга, јандужица, плотица, белоперка, жутоперка, белка, кладарица, кладнаш, кесега, дрља, црвенокица, стругач, мргуда, шљивар... Ова врло плашљива риба, за разлику од већине својих сродника из породице којој припада, воли бистру воду са песковитим дном.

СНАЖНА МРЕНА

Мрена или брадац (*Barbus barbus*) никада не живи у стајаћим водама и борава само у оним језерима на чијем дну постоје јака врела или кроз које протиче нека река. То је дубинска риба која тражи места у рекама где је ток брз или удубљена у дну преко којих тече матица. Тело јој је вретенасто и прекривено ситним крљуштима и достиже дужину до 70 сантиметара и тежину до 7 килограма. Мрена је врло снажна риба, због чега је цењена код риболоваца. Икра јој је отровна.

ТРОМИ ЈАЗ

Јез, јиз, јазава, јазвенац, а најчешће јаз (*Leuciscus idus*) је риба слична клену, али трома и лена. Воли чисту, бистру и дубоку воду, где преко дана борава на дну, а ноћу излази на површину и лови инсекте.

ПОВЕРЉИВИ
СКОБАЉ

Скобаљ (*Hondstoma nasus*) је једна од најраширенијих риба из породице шарана. По изгледу подсећа на клена, али има карактеристична уста, мала и заокружена, одакле му и име подуст. Ове рибе често се сакупљају у

многобројна јата и хране се фауном и флором. При томе се често изокрену на бок па се због тог лако примећују у бистрој води. Њихово месо није чврсто и укусно, пуно је костију.

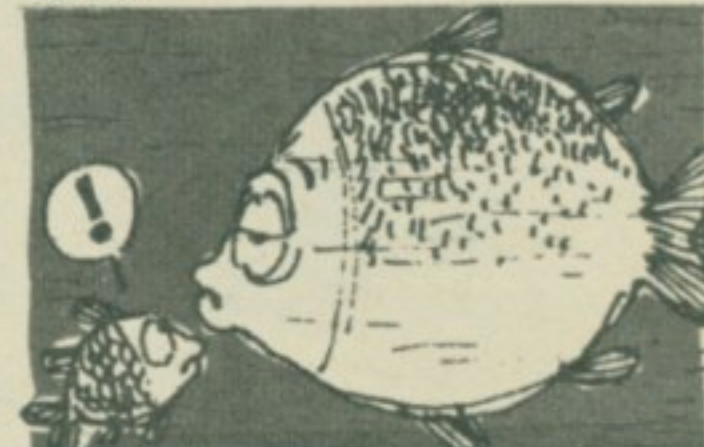
БИЉОЈЕД
АМУР

Биљоједне рибе, а код нас су најчешћи амур (*Ctenopharyngodon idella* Val) и толстолобик (*Hitopthalmichthys nobilis* Rich) пореклом су из Кине одакле су пренете у Европу. Амур је добио име по истоименој азијској реци и храни се искључиво воденим биљем, и то оним вишим. Значајан је што чисти водене површине од затрављивања, чиме регулише кисеонички режим и врши мелиорацију каналских мрежа. Месо му је квалитетно, а тежина достиже и преко 30 килограма. Гаји се по рибањацима и не размножава се без помоћи човека.

ВЕЛИКИ
ТОЛСТОЛОБИК

Ова врста рибе, добијене вештачким укрштањем, живи слично свом сроднику амур. Препознаје се по ваљкастом телу и ситним крљуштима. Због промене биолошког фактора, ова риба се у Европи не мрести сем у вештачким условима. Поред шарана — голаха, амур и толстолобик највише повећавају принос рибања. Месо му је квалитетно.

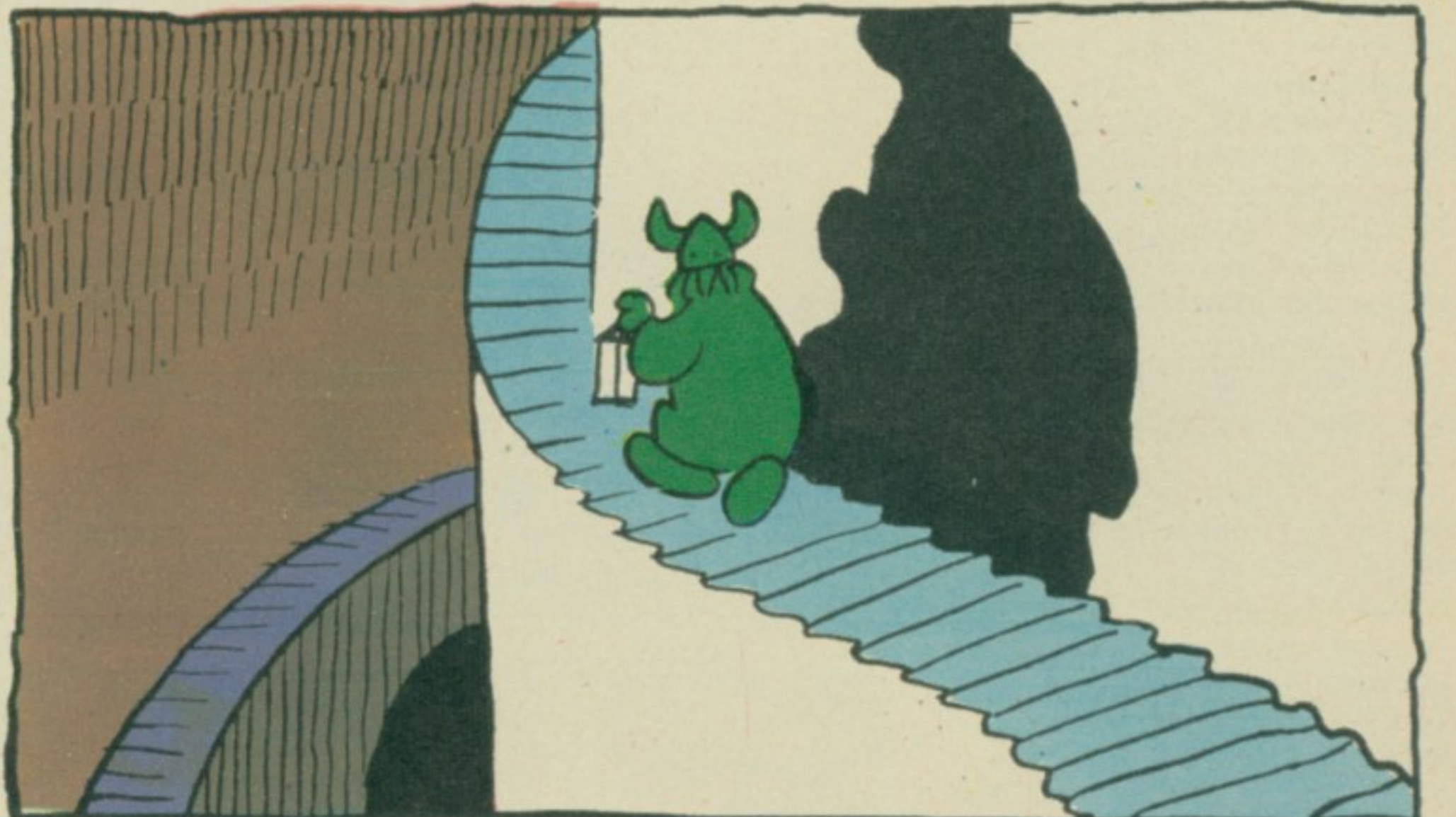
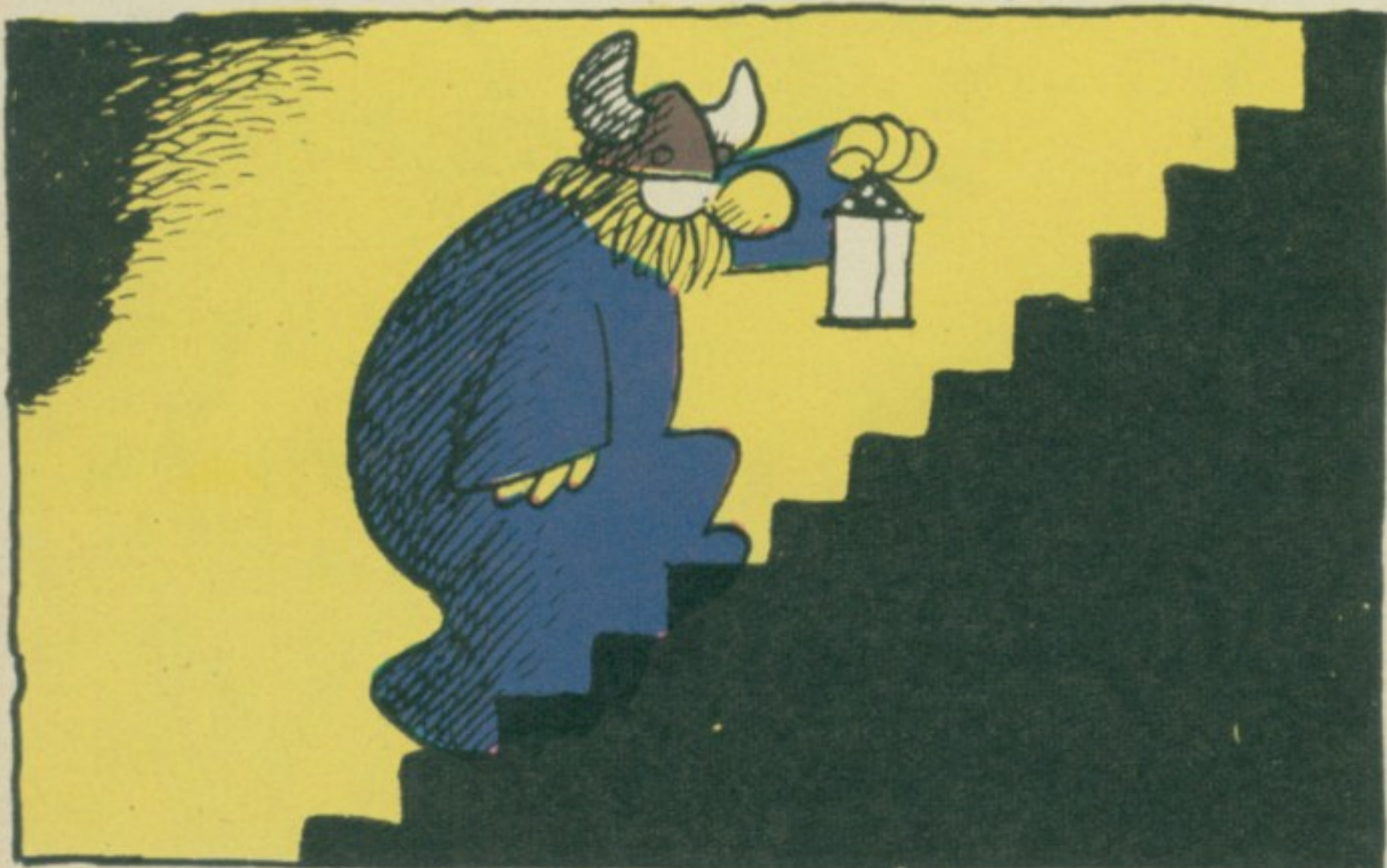
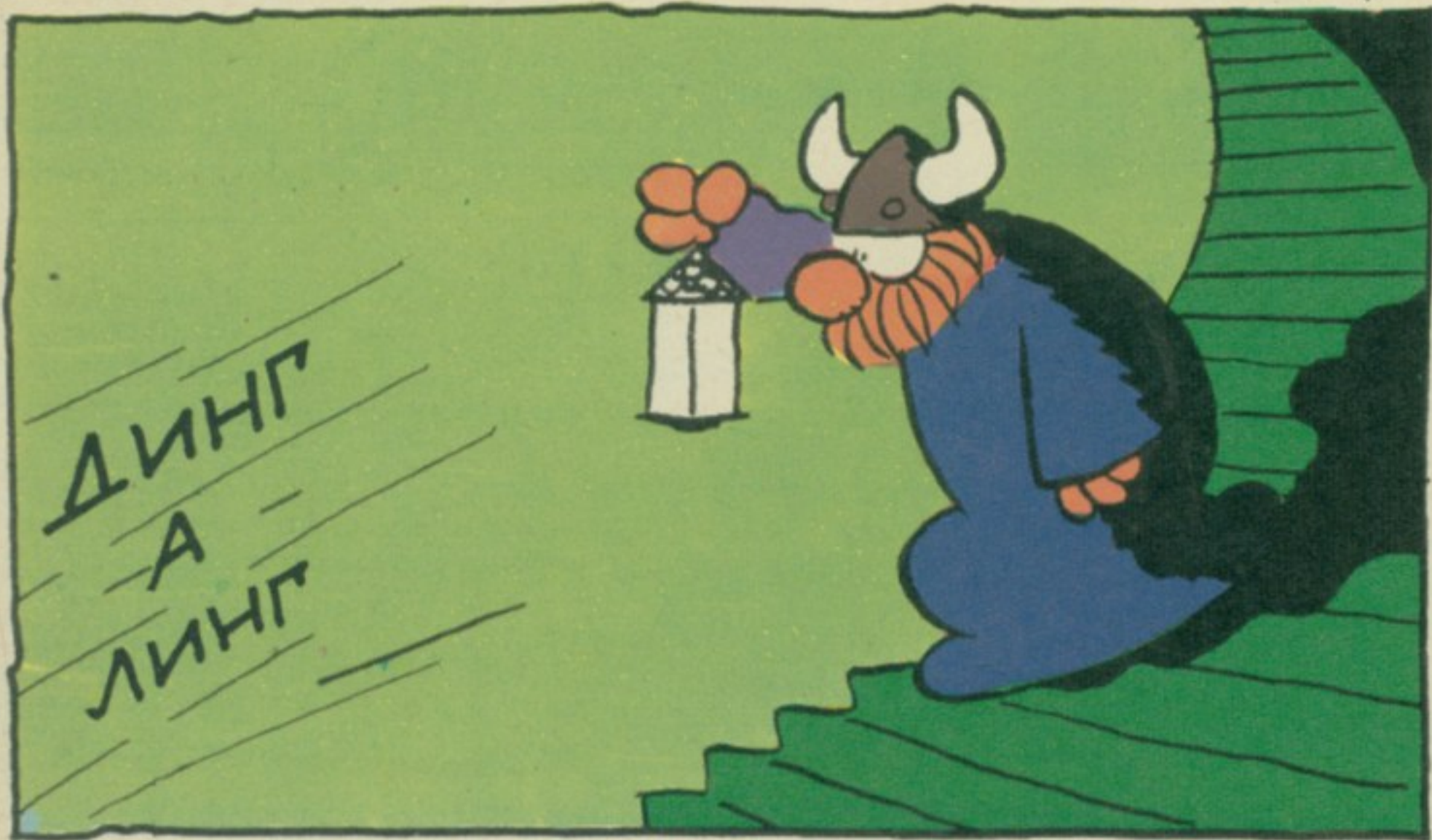
ПИТАЈТЕ!

Ако вас интересује нешто посебно о рибама из наших вода, о томе како живе, како се лове и припремају за јело, питајте — пошаљите писмо „Политикином забавнику“. Одговориће вам наш познати стручњак инжењер Милош Ђонић, који је уступио материјал и за овај текст о шаранским врстама.

DIK
BROWNE

ХОТАР СТРАШНИ

ЗЛАТО „ЛОРЕНТИК“

Кад је налетео на немачку мину и потонуо, велики британски преко-океански брод није превозио ниједног путника. Јавност о томе није сме-ла ништа да сазна. А онда је капетан Демент кренуо да тражи олупину.

Једне ратне јесење зоре 1914. године, док се над Атлантиком вукла сива измаглица, мали тегљач упорно се про-бијао преко дугачких та-ласа између Ирске и Шкотске. Посада, петнае-стак искусних ронилаца Краљевске морнарице, скупила се на палуби. Љу-ди су, озбиљних лица, бу-љили у полумрак: Немци су туда посејали мине.

Кад је тегљач превалио три миље од рта Малин, најсеверније тачке Ирске, командант, млади капетан Демент, издаде наредбу:

— Мотори, стој! Бази сидро!

Брод се зауставио, али је снажно скакао на тала-сима:

— Досад нико од вас ни-је знао куда пловимо и шта треба да урадимо! — рече капетан окупљеним људима сасвим обичним гласом. — Овде доле лежи олупина коју треба да на-ђемо!

— Лакше је наћи иглу у пласту сена него овде доле неку олупину, капетане! — узвикну један морнар за-борављајући на дисципли-ну.

— Та игла носи 5 мили-она фунти стерлинга у злату! — мирно настави капетан. — Зато ћемо је наћи! Доле је „Лорентик“ и у њему су златне полуге из Британске банке, наша одбрамбена снага. Шта мислите, момци, колико се топова може купити за пет милиона фунти?

— „Лорентик“ потопљен? — зачу се узвик. — Вели-ки прекокеански путнички брод! Зашто је влада за-камуфлирала ту трагедију? Ко зна колико се путника подавило?

— „Лорентик“ није пре-возио ниједног путника, момци! — капетан се није ни најмање узбуђивао. — „Лорентик“ је превозио у САД ратно благо Велике Британије, 3200 златних полуга. Кад је налетео на немачку мину и потонуо, јавност о томе није ништа сазнала. „Лорентик“ је тајна и мора да остане тајна! Јасно?

ПРВА ЗЛАТНА ПОЛУГА

Неколико дана рониоци су, један за другим, силази-ли на више од двадесет метара дубоко дно и вра-ћали се с истим рапортом:

— Ништа, капетане! Не-ма „Лорентика“!

Тегљач и сигналне бове стално су мењале место. У-залуд. И онда, једног ју-тра, кад су већ мислили да

узалуд траће време, један гњурац поче нагло да трза сигнално уже и да виче у слушалицу:

— Имам га! Нашао сам „Лорентик“!

Кад су га рониоци извукли и скинули му округлу ка-цигу, рекао је нерасполо-жено:

творио у јунаке Жила Верна! — спокојно рече Демент. — Главно је да си нашао олупину! Дођи у кабину да нацрташ скицу!

Сутрадан су рониоци под место које је одредио Де-мент ставили експлозив, активирали сатни механиз-ам, што је брже било мо-гуће вратили се на палубу

су се већ нахватале алге. Капетан је ножем прозни-чао почео да струже сиву кору. Под ножем се поја-вио жути метал.

— Ура! — повикала је посада углас.

Те ноћи нико на броду није могао да склопи очи. Пред зору је један морнар рекао Дементу:

— Полако, капетане! — побуни се један морнар. — Доле је крш! Опасно је, може се нешто срушити на вас! Боље да сиђе неко од нас!

— Помози ми! — капе-тан се није обзирао на његове речи, него се уву-као у „тешке ноге“, како се

— Прерано сам се обра-довао, капетане! Нашао сам „Лорентик“, али сам пре изласка видео да ће то бити врашки тежак посао. Олупина лежи под наги-бом од 60 степени на иви-ци једне провалије, не знам колико дубоко, али у њу не може да сиђе није-дан гњурац. У брод може-мо продрети само ако ми-нирамо леви бок, а ако га будемо минирали може да слети у провалију, у дуби-ну!

— Извући ћемо златне полуге, па макар се пре-

и тегљач се удаљио на безбедно одстојање. Десе-так минута касније из оке-ана је израсла водена пе-чурка, тегљач је поскочио на таласима, а тек онда се зачуо тутањ експлозије. Кад се вода опет умирила, три гњураца су се спустила до олупине. Није прошло ни пола сата, а један је победоносно јавио преко телефона:

— Ура, капетане! Ушао сам у трезор! Дижите ме!

Ронилац је стигао до површине заједно с дугу-љастом полугом око које

— Добићеш орден, мом-че! — осмехнуо се капетан.

ТУНЕЛ ПОД БРОДОМ

Дан је донео непријатно изненађење. По мору је плутала поломљена дрвена грађа, делови опреме, поја-севи за спасавање. Експло-зија је поломила брод и он се распао.

— Спремите ми рони-лачку опрему! — нареди капетан.

тада називала гломазна, стара гњурачка опрема.

— Гадно! — рече кад је изронио. — „Лорентик“ се претворио у паукову мре-жу од гвожђа, дрвених греда, жичане ужади и лимених плоча. Не прео-стаје нам друго него да динамитом пробијемо ту-нел кроз рушевине!

Поново су подводне ек-сплозије дизале печурке. Кад је Демент закључио да су прокрчиле пут, послао је под воду једног гњу-раца.

— Горе него пре! — рече

ИКА

гњурац кад се вратио. — Злато више није у трезору, капетане! Једноставно је пропало кроз дно. Нисам га угледао.

Капетан Демент је био човек који не признаје пораз.

— Онда ћемо ископати нов тунел под рушевинама! — закључио је. — Спремите ми опрему!

— Нећете успети, капетане! — упозори га ронилац. — Злато је сад на дубини од преко 30 метара! Нећете издржати!

Демент је таман хтео да му нешто одбруси кад притрча телеграфиста:

— Капетане! Немачки минополагачи у близини, у курсу на нас! Ево каблограма!

— Диги сидро! — викну Демент. — Мотори: пуном снагом! Курс: Лондондери!

Чим су се немачки полагачи удаљили, Демент је хтео да се врати над „Лорентик“, али га каблограм из Адмиралитета задржа:

— Наставићете посао тек кад наши миноловци очисте тај део мора!

Најзад, после десетак дана, тегљач је опет био над „Лорентиком“. Следећих неколико дана рониоци су, радећи у тројкама под рушевинама брода, кроз морско дно копали тунел. С времена на време, крај брода би се појавила понека пловећа мина.

Кад је тунел био најзад пробијен, пуне три недеље су Демент и његови људи са дна мора извлачили полуге ратног блага Велике Британије.

Једног даан крајем 1914. године капетан Демент је збуњено читао каблограм из Адмиралитета:

— Обуставите посао! Најхитније се вратите у базу!

Кад је посаду обавестио о томе, зачуло се незадовољно гунђање:

— Зар сад да одемо? Пошто смо толико подводног зноја пролили да би ископали пролаз до блага? То је бесмислица, капетане! Извадили смо тек половину злата!

— Ово није Доњи дом, морнари! — рече капетан. — Овде сте да слушате наређења!

Капетан Демент никада у животу није био толико разочаран и толико љут као тог часа.

— Вратићемо се на „Лорентик“, момци! — покушао је да изгледа расположено. — Диги сидро! Пали моторе! Курс: исток!

СПОМЕН НА ВЕЛИКУ АВАНТУРУ

Капетан Демент је рат провео у најбурнијим бојевима британске моранрице.

Доживео је многе узбудљиве, страшне и опасне тренутке, али му сећање на „Лорентик“ и златне полуге, посивеле од калцијума и обрасле зелено-смеђим алгама, никад није ишчилило из сећања.

— Вратићу се по злато! — само је себи обећавао. — Скупићу старе другове, па ћу се вратити на „Лорентик“!

Жеља му се испунила. Почетком 1919. године позвали су га у Адмиралитет.

— Сигурно се сећате „Лорентика“? — рекли су му. — Па лепо, „Лорентик“ вас чека! Одаберите посаду и донесите нам злато!

Требало је све почети изнова. Вода и време зарушили су пролаз кроз развалине олупине и тунел. Дебели слој муља затрпао је златне полуге.

Демент је скупио оне од некадашњих гњураца који су преживали рат, а погинуле је заменио новим људима. У мукотрпном раду пролазили су месеци и месеци. Једна за другом из океана су на површину излазиле златне полуге. Капетан Демент је упркос тешком, скученом животу, на малом броду био срећан.

Кад је 1924. године један ронилац извукао из мора последњу, 3200. полуку потопљеног британског ратног блага, Демент је осећао да заувек губи нешто драгоцено.

Издао је наређење да брод крене курсем на исток. Док се удаљавао са места где је месецима лежао везан за сидро, капетан Демент се у ставу „мирно“ војничким поздравом опраштао са невидљивом развалином „Лорентика“.

После много година, кад је као пензионер једном новинару причао о великој пустиловини, показао му је новчић од четири пенија који је већ давно био ван оптицаја.

— То сам нашао на „Лорентик“ за време једног роњења. Адмиралитет ми је дозволио да тај новчић задржим као сувенир!

А. Р.

Неки трговац који је узео собу у једној крчми поред Јангукјанга, у Кини, пробуди се негде пред зору. Не зато што се добро наспаво. Из шуме бамбуса под његовим прозором у собу су допирали необични звуци: неко језиво цвиљење, цика и пригушени јауци.

Човек је успаничено почео да дрмуса свог другара који је блажено спавао:

— Смири се — рекао му је овај дремљиво — то су само бамбусове младице које расту.

Тако је овај странац сазнао да, за топлих и влажних јутара, бамбус расте невероватном брзином и да је његова ноћна језа била безразложна — то што га је пробудило биле су безопасне младице које, пробијајући се кроз спољашњу облогу, при том — шуште, цијучу и цвиле.

Од овог догађаја који се одиграо у 19. веку научници су открили још доста необичних података о томе како све биљке расту.

Британски ботаничар Антони Хаксли мирно је

ШТА СВЕ МОЖЕ СЕМЕ БИЉНЕ

АНО ВАС УСРЕД НОЋИ ПРОБУДЕ НЕКИ ЧУДНИ ЗВУЦИ, НЕМОЈТЕ ОДМАХ ДА ПАНИЧИТЕ — ЗАВИРИТЕ ПРВО У САНСИЈУ СА ЦВЕЋЕМ...

ЗАШТО ЗУМБУЛ ЦВИЛИ?

радио у својој лабораторији једног зимског јутра све док до њега нису стигли звуци које чак ни он одмах није могао да идентификује. Тумарао је по просторији тражећи извор необјашњивог пригушеног цвиљења све док на крају није открио да долазе равно из — стаклене посуде са зумбулима чији су се пулољци с муком, и звуком, пробијали кроз лишће.

Па, ако вам се деси да будете сами код куће и да вас у неко доба дана или ноћи изненаде тајанствени звуци, пре него што вам на ум падну 'провалници, завирите мало у саксије — можда

некога у њима муче болови растења.

Познато је да биљке које расту могу да буду врло снажне: корење дрвећа у стању је да натера и камен да пукне. За то смо чули. Али Хаксли помиње и случај једне врсте печурки која је, растући, успела да подигне и камену коцку на путу.

Овај научник забележио је и моћ једног нарциса — не само да стабљици лепог цвета није сметало 7,5 сантиметара иситњених каменчића и катрана, него је биљка на крају и раскошно процветала.

Ако могу нарциси, што не би и руже — до пуног цвета кроз 20 сантиметара

шљунка и крупног песка. Споре морских алги завлаче се испод боје којом је премазан труп брода, или у њу. Алге, расту, брод рђа.

Кад семе неких биљака једном проклија, дешава се да величина коју оне достигну задивљује чак и стручњаке. Зимзелена калифорнијска секвоја каткад достиже тежину од 1000 тона. То је заиста много, а изгледа још невероватније када се изврши једна мала математичка операција која открива да је горостасно дрво те тежине израсло из семена од кога је теже — 250 милиона пута.

М. И.

ТОПЛОТНЕ ОЧИ

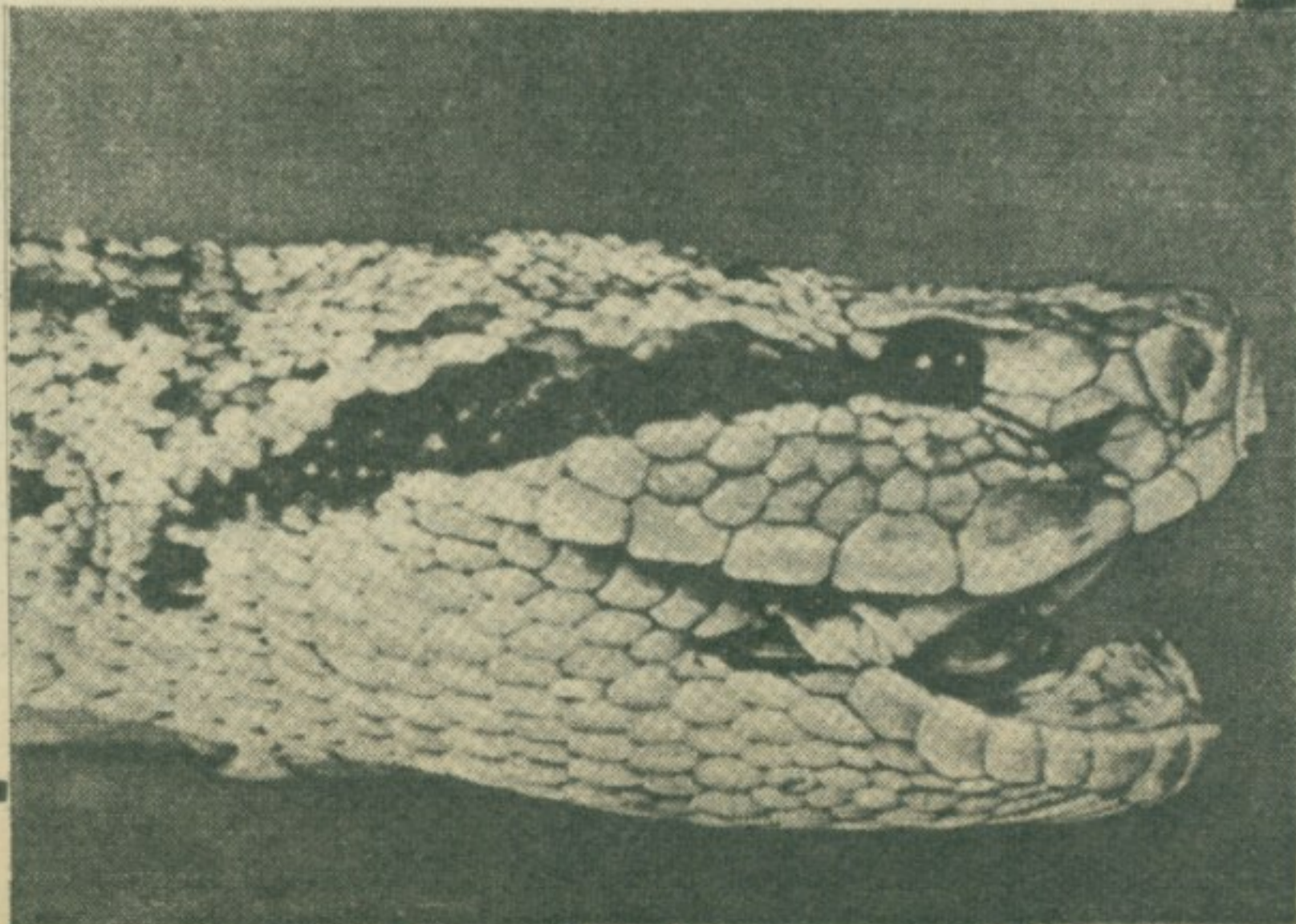
У току много милиона година код звечарки и још неких „ноћних“ змија развиле су се очи које могу да „виде“ у мраку. То су, у ствари, инфрацрвена (топлотна) чула вида, смештена у два рупицама између носа и обичних очију тих змија. Одозго, обе рупице су прекривене мембранама, дебљине једва 0,015 милиметра, испресецаним небројеним огранима нервних влаканаца. Њихови крајеви реагују на најмање температурне промене. Праг осетљивости тог система мањи је од 0,005 степени Целзијуса!

За време ноћног лова змија нечујно пузи извијајући по околини. При том открива предмете и бића чија је температура у односу на околину чак и знатно виша. На одстојању од 15 сантиметара од уснулог миша, на пример, температура ваздуха је виша за само 0,003° Ц, али звечарки је и то незнатно одступање температуре довољно. Њен ловачки инстинкт се појачава и она се нечујно прикраде жртви.

Тако звечарке лове глодаре, птице и мале сисаре. Змија може понекад да погреш и да као свој плен „схвати“ шаку руке заспалог човека. Срећом, то се ретко догађа.

Термолокатори или „топлотне очи“ неких змија су најосетљивији температурни рецептори, досад уопште откривени у животињском свету.

Америчка ракета, која се из ратног авиона лансира на противнички, а користи исти принцип термичке локације за откривање, праћење и погађање циља назива »Sidewinder« у преводу: змија звечарка.

ТРГОВИШТЕ, ПА ГРАД

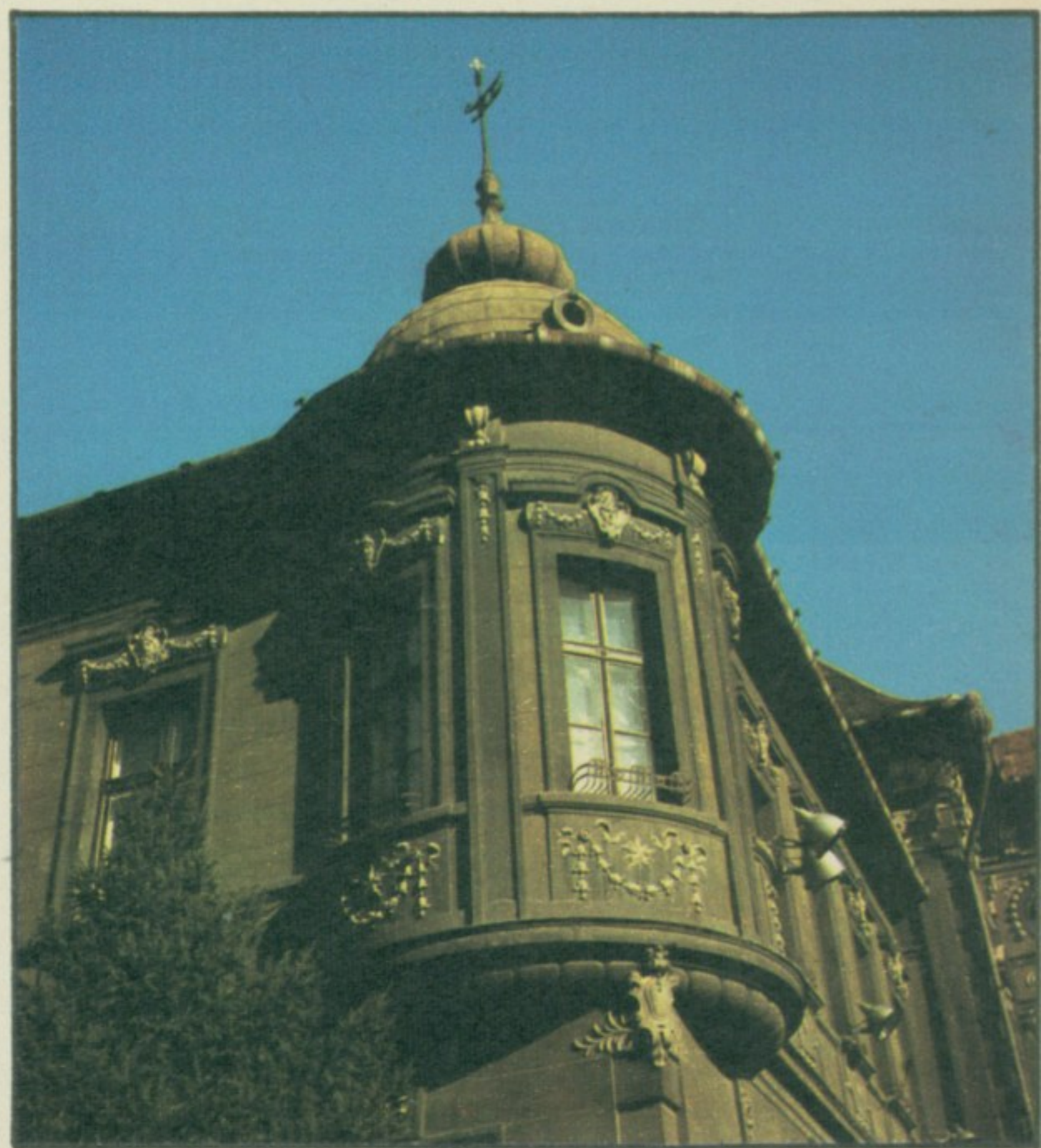
Име које данас носи Зрењанин је добио 2. октобра 1946. године, по организатору устанка у Војводини, хероју Жарку Зрењанину. Све до 1934, познат је као Велики Бечкерек, а до 1945. као Петровград. Различито је тумачење најстаријег назива овог места у Банату. Једно претпоставља да је Бече значило име, а кереке — шуме, па цело име значи Бечеова шума. По другој верзији, име је сковано од словенске речи «печ», која има значење стене и келтске речи «кереке» која је означавала збориште, па би Бечкерек значио Камените цркве. Турско тумачење имена заснива се на путописима Евлије Челебије. По њему, име овог насеља потекло је од «Беч-Телен», што значи — пет диња...

Село Бечкерек настало је у прве две деценије 14. века. Тада је Карло I често боравио у Банату, а с њим је у ове

крајеве похрлило и мноштво племића. Један од њих био је и Имре Бечеи. Протекцијом, отимачином и куповином, Бечеи је постао власник многих поседа и населио и Bечкерек. Крајем века и овде су се појавили Турци. Гледајући да што боље организује одбрану од Турака, мађарски краљ Жигмунд склопио је и споразум са деспотом Стефаном Лазаревићем који од краља 1403. добија Бечкерек. После њега насеље је припало Ђурђу Бранковићу. А када су Турци 1522. запосели цео Банат, Бечкерек постаје седиште бега, Тен Пожаревачким миром 1718. потпуно је ослобођен од Турака, а нешто касније добија назив Велики Бечкерек. Под Аустријом, односно Угарском, остаје до 1918. године.

Текст и снимци:
М. Вујовић

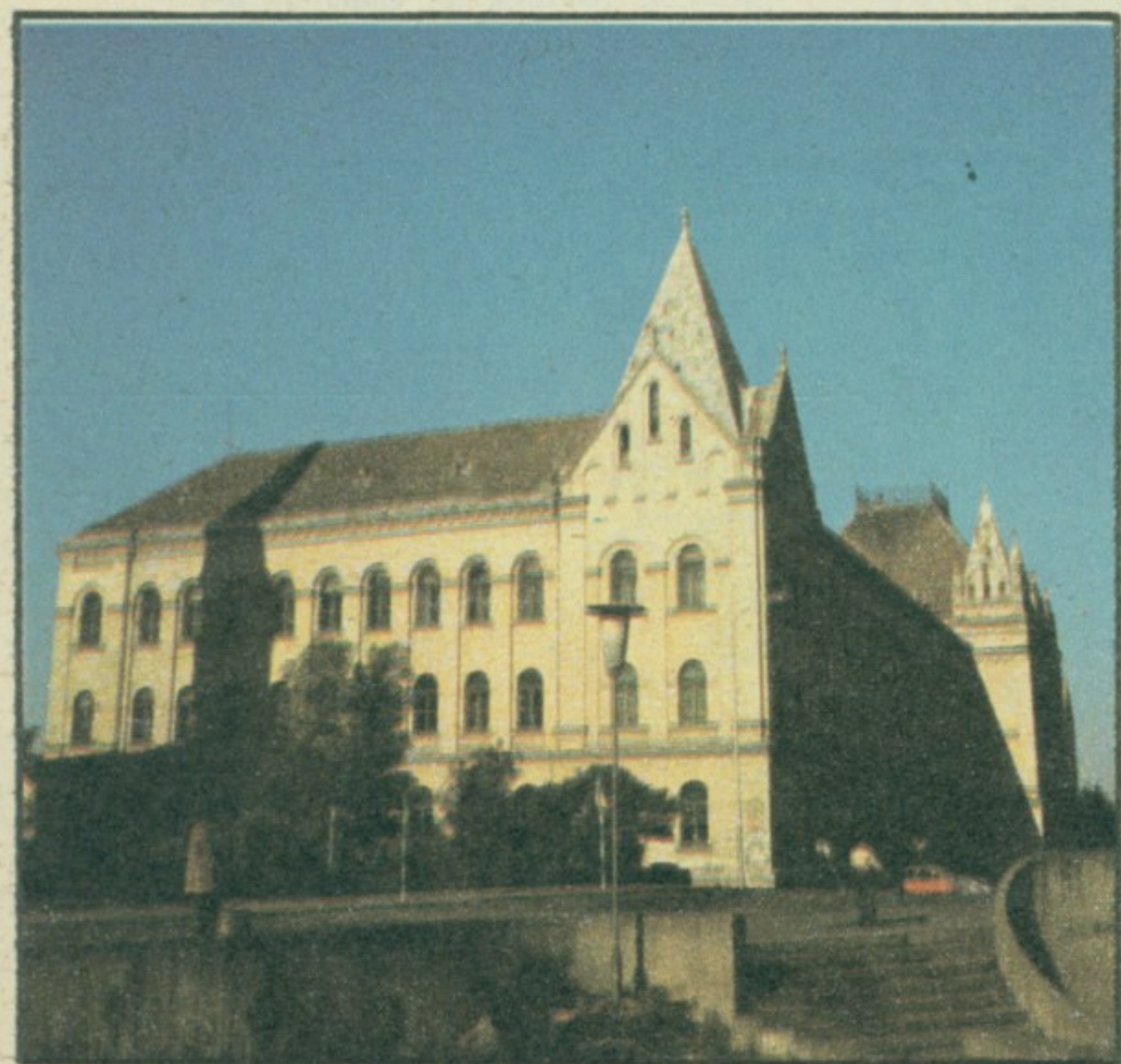
ЦЕНТРАЛА ЗА ГРАДСКУ КУЋУ — Градска кућа, у којој је данас Скупштина општине, добила је данашњи изглед 1857. године. После одласка Турака и рушења тврђаве на овом месту је била стара зграда жупаније из турског доба. У њој је била жупанија све до великог пожара 1807. године, а нова зграда је завршена 1816. године, према нацртима инжењера Јосифа Фишера. Била је без данашњих кубета и са откривеним балконом. После седамдесет година започето је проширење зграде, по плановима чувених будимпештанских архитеката Ђуле Партоша и Еде Лехнера. План је предвиђао водовод, електрично осветљење и централно грејање — чега до тада овде није било, па је за зграду направљена посебна електрична централа.

ШПАНЦИ ДОЛАЗЕ — Када је Пожаревачким миром коначно ослобођен од Турака, Бечкерек почиње брзо да се развија. За првог гувернера Баната тридесетих година 18. века постављен је гроф Клари Мерси Флоримунд који настоји да опустошену земљу што брже насели. Поред Срба, Немаца, Румуна, Италијана и Француза, Мерси је населио Бечкерек и — Шпанцима из Барселоне и Бискаје! Досељеници су тешко подносили климу мочварних предела, умирали су од куге или одлазили, али Мерси доводи нове групе Шпанаца, па је део насеља где су они боравили назван Нова Барселона. Мерси је предузео радове на регулисању Бегеја, претворио је мочваре у плодно тле, прорадила је ускоро и прва пивара као и мала свилара. У другој половини 18. века Марија Терезија уздиже општину Велики Бечкерек на степен трговишта, „а када занатство и вештине буду већма уздигнути, бићемо у свако доба склони овом трговишту доделити и права једног града..." писало је у повељи. Нагли развој града прекинуо је велики пожар који је, из пиваре, захватио цео град. Град се полако опорављао и од ове несреће: подижу се нове зграде, а раскошно изграђена Градска кућа један је од сведока његове моћи.

ГРАДСКА РАСКОШ

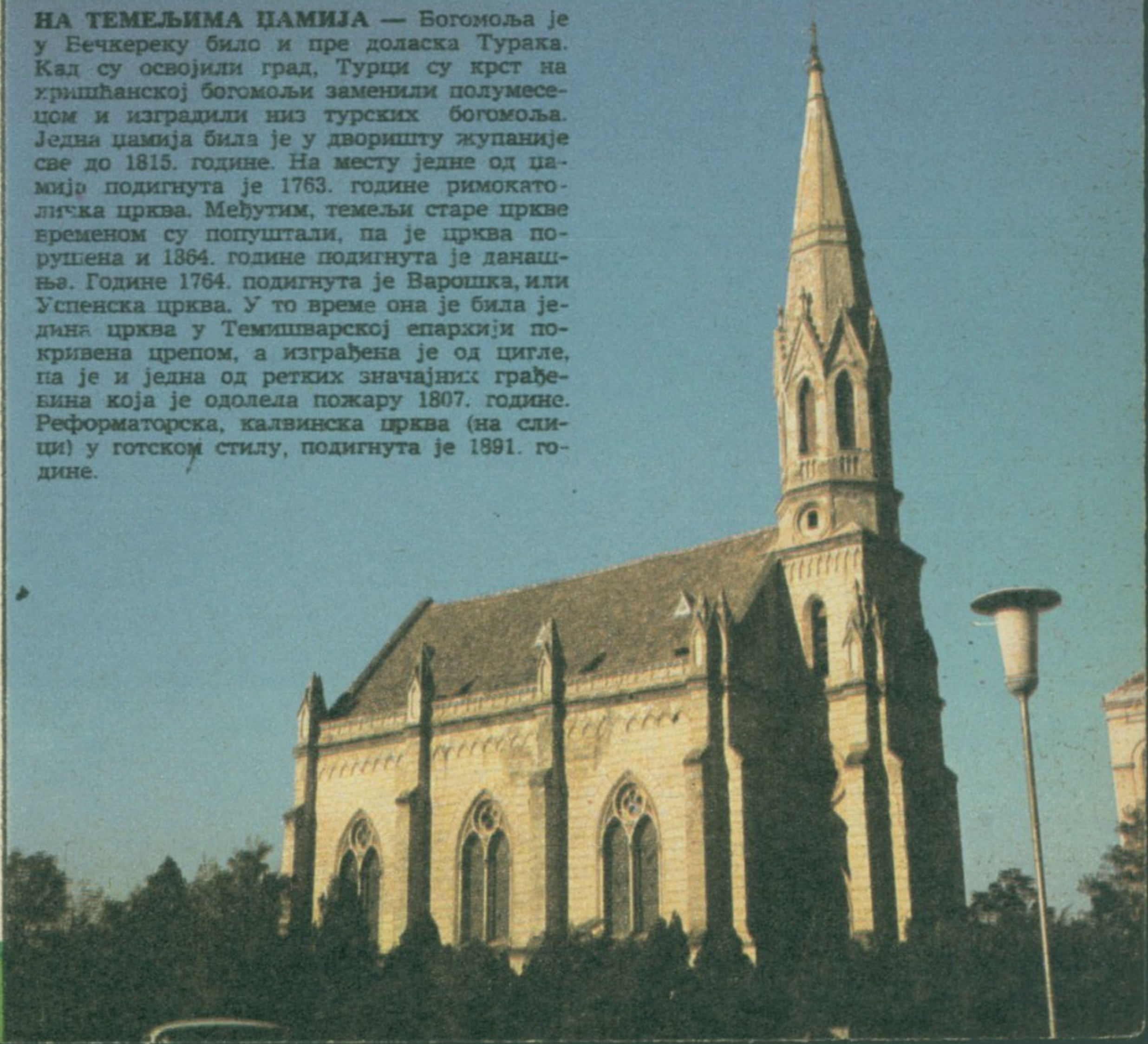
МАГИСТРАТ У ПЛАМЕНУ — Зграда магистрата и жупаније је уништена у пожару 1807, после чега је подигнута нова, од бољег материјала. Михаил Албрехт именован је 1813. године за пожарног комесара. У појединим квартовима града врбовго је ватрогасце, само у немачкој четврти успео је да организује чету од 31 члана. Све до 1876. године, када је основано Добровољно ватрогасно друштво, ватрогасном службом руководила је градска управа.

ПРЕМОСТИТИ БЕГЕЈ — У граду је одувек било и много мостова. На плану из 1793. године види се да је на месту данашњег Великог моста и тада био један који је изгорео у пожару 1807. године. После пожара обновљени су и Велики и Мали мост (на слици) који су 1904. године замењени гвозденим. Међутим, из забележака витеза Бертрандона дела Брокијера, главног коњушара Филипа Доброт од Бургундије, сазнајемо да је Бечкерек имао мостове још 1433.

СПОРОВИМА ДО ГИМНАЗИЈЕ — Тридесетих година 19. века покренута је иницијатива за отварање гимназије. Од занештања и поклона грађана, цехова и других, створен је Фонд за зидање школе. Међутим, због спорова око статуса гимназије, духа наставе и наставног кадра, уговор између града и учитељског реда склопљен је тек 1844. године. У међувремену, још 1839. отворена је Уједињена евангелистичка народна граматичка школа која је одговарала нижој гимназији. Зграда гимназије завршена је 1845. године, а настава је почела следеће године. Обавезно основно школовање заведено је још у доба Марије Терезије.

НА ТЕМЕЉИМА ЦАМИЈА — Богомоља је у Бечкереку било и пре доласка Турака. Кад су освојили град, Турци су крст на хришћанској богомољи заменили полумесецом и изградили низ турских богомоља. Једна цамија била је у дворишту жупаније све до 1815. године. На месту једне од цамија подигнута је 1763. године римокатоличка црква. Међутим, темељи старе цркве временом су попуштали, па је црква порушена и 1864. године подигнута је данашња. Године 1764. подигнута је Варошка, или Успенска црква. У то време она је била једина црква у Темишварској епархији покривена црепом, а изграђена је од цигле, па је и једна од ретких значајних грађевина која је одолела пожару 1807. године. Реформаторска, калвинска црква (на слици) у готском стилу, подигнута је 1891. године.

**— НЕ ИДИ У НЕМАЧКУ, ХАН-
СЕ! ТАМО ТЕ НЕ ЧЕКАЈУ
ПРИЈАТНИ ТРЕНУЦИ —
РЕКЛА ЈЕ БОЛЕСНА ЖЕНА
ЗАПАЊЕНОМ МЛАДИЋУ.
— ТВОЈ ОТАЦ НИЈЕ БИО ХЕРОЈ...**

Двадесет првог септембра 1957. године Ханс Келман, рачуновођа Централне банке у Монтевидеу, замолио је шефа:

— Много ме је заболоо зуб, па вас молим за дозволу да одем зубару. Вратићу се брзо, најкасније за један сат!

— Само идите, младићу! — шеф је благонаклоно потапшао по рамену двадесет деветогодишњег Келмана, стаситог момка, тамносмеђе косе и плавих очију који је важио за једног од највреднијих службеника. — Знам ја шта је зубобоља. Не морате се данас више ни враћати!

Пола часа касније у Централну банку је ушао упадљиво елегантан млад човек, дугачке светлоплаве косе, плавих очију, отменог држања, с модерном актр-ташном од сафијана у руци. Пришао је дежурној службеници, пружио јој визит-карту и рекао звучним гласом:

— Директор ме очекује. Ја сам маркиз Естреља де Кипуцкоа!

Директор је маркиза дочекао с оном снисходљивом учтивости којом се дочекује клијент који на рачуну има десетак милиона долара. Први пут је видео маркиза Максима Естреља де Кипуцкоа, али је добро знао да у последње две године на његов рачун из Лиме сваког месеца стижу позамашне суме.

— Драги пријатељу маркиже! — директор се топио од срдчности. — Обавестили сте нас да желите да подигнете ваш депозит у готовом новцу, али, ако дозволите примедбу стручњака, то би могло да буде опасно! Знате, то је превелик ризик!

— Губите време и речи, господине! — хладно се осмехну маркиз. — Потребан ми је готов новац! Ипак, да бих задовољио вашу радозналост рећи ћу вам да се ради о специфичној трансакцији у којој, у неку руку, заступа државу!

Директор слеже раменима. На крају крајева, маркижев рачун је у најбо-

љем реду, сви детаљи су проверени. Свежањ по свежањ долара улазио је у кофер од сафијана. Маркиз га затвори специјалном бравом на шифру, климну главом директору и рече му:

— Не трудите се да ме испратите! Биће мање упадљиво. Пред банком ме чека шофер!

Маркиз Естреља де Кипуцкоа је ишетао из банке исто онако оншалантно као што је ушао. Тада су га пажљиво одмерили очи свих службеника, нарочито оних женског рода, а сада су ти исти погледи били још радозналији.

Нико у њему није препознао рачуновођу Ханса Келмана. Довољна је била једна перика, елегантно одело и надмено држање, па да се скромни рачуновођа претвори у самоувереног аристократу милионера.

СТРАШНО САЗНАЊЕ

Ханс Келман је био Немац, рођен у Берлину 1928. године. Мајка је погинула од бомбардовања 1943, а отац је отишао од куће на почетку рата и није се вратио. Магда, тетка која га је примила у окриље, испричала му је да је Келман старији јуначки погинуо негде на истоку. С тетком Магдом и групом избеглица доспео је, 1945, у Уругвај. Завршио је комерцијалну академију и запослио се у Централној банци где су га ценили као изванредног радника.

Почетком 1955. Ханс је рекао тетци:

— Све више осећам да ми овде није место! Одлучио сам да се вратим у Немачку. Тамо су гробови мојих родитеља!

Тетка Магда, већ врло болесна, дуго га је одмеравала замишљеним, тужним погледом.

— Бојала сам се да ће до тога доћи! — уздахнула је најзад. — Морам ти нешто испричати. У Немачкој те не чекају пријатни тренуци. Твој отац није никакав херој. Стрелан је као ратни злочинац, јер је својом руком побио на хиљаде Јевреја

То је толико погодило твоју мајку, да више није силазила у ваздушно склониште. Не иди у Немачку, Хансе!

Тот тренутка у Хансу Келману је нешто пукло. Одједном се потпуно променио, мада се то спољом ни по чему није примећивало. Одлучио је да оствари своју безумну замисао.

Прво је измислио личност маркиза Максима Естреља де Кипуцкоа. Уз помоћ једне нацистичке организације у коју није тешко ушао, захваљујући злочиначком угледу свог оца, успео је да дође до личних исправа на име измишљеног маркиза. Затим је, као добар банкарски стручњак и поверљиви службеник, успео да врло компликованим операција-

Час касније је с кофром, али не оним од скупог сафијана, закуцао на врата тридесет петогодишње Јеврејке Мире коју је, неколико месеци раније, упознао у једној периферијској кафани где је радила као сервирка. Стару девојку је изненадила његова посета, али га је ипак учтиво позвала у скромну собицу.

— Ви сте Јеврејка и само ми ви можете помоћи! — рече Ханс после неколико конвенционалних речи. — Ја сам Немац. Мој отац је био нацистички злочинац! Убијао је Јевре-

кофер и показао свежњеве новчаница.

— Ви морате предати Израелцима тај новац! — очи су му први пут лудачки севнуле. — Ако ме преварите, знаћу да вас казним! Зар Израел није ваша домовина?

Хансу Келману су у очима заискриле сузе.

— Морате то учинити,

ма на рачун маркиза Естреља де Кипуцкоа пуне две године, преко банчине филијале у Лими, уплаћује позамашне суме, суме које је на разне начине крао с туђих рачуна.

Кад је рачун маркиза Де Кипуцкоа достигао 10 милиона долара, Ханс Келман се појавио у банци и подигао новац.

ЈЕВРЕЈКА МИРА

Лажни маркиз је новац однео у свој стан, поново се претворио у Ханса Келмана, вратио се у банку и вредно радио до краја радног времена.

је. Имам много новца који сам украо из банке. Желим да ви тај новац однесете у Израел и предате га израелској влади. Једино тако могу да бар мало поправим зло које је мој отац починио!

Мира га је гледала разрогачених очију.

— Ја не могу поћи у Израел! Ја морам да нестане, јер ће најкасније кроз два дана бити откривена моја крађа — наставио је Келман. — Ви можете. Резервисао сам вам карту за један теретно-путнички брод који полази сутра изјутра!

Ханс Келман је отворио

Миро! — прошапутао је. — Због моје савести!

Мира му нежно стави руку на раме и рече:

— Слажем се, помоћи ћу вам. Само, сад морам да телефонирам пријатељу који ме очекује!

Пола часа касније у собичак Јеврејке Мире упала су два полицајца и одвела Ханса Келмана.

Суд је узео у обзир изузетно психичко стање Ханса Келмана и то да ниједан долар није нестало. Одлежао је неколико година у затвору, а затим се о њему није ништа више чуло.

А. Р

ЈУНАЦИ ЦРТАНОГ ФИЛМА

Популарни јунаци цртаних филмова на полицама твоје библиотеке

ТРИ КЊИГЕ — О ТРИ ВРАГОЛАНА СА ТВ ЕКРАНА

Пустоловине Викија Викинга
Медвед Јоги и његова дружина
Пера Детлић и његови пријатељи

Драга децо,

Ове књиге упознаће вас са необичним згодама и невероватним доживљајима враголастог спадала Пера Детлића, доброћудног и тромог Медведа Јогија и спретног и оштроумног Викија Викинга. Читајући о њима смејаћете се и забављати, али ћете и на њиховим примерима видети колико је у животу важна борба за истину, правду и несебично другарство.

Заједничко издање „Вук Караџић“ и „Народна књига“

Комплет од три књиге, ћирилица и латиница, 19,5 x 24,5 см, преко 660 страна, тврди повез, вишебојна штампа, пластифициране корице у боји, украсна поклон кутија.

ЦЕНА 750.— динара

Књиге можете подићи сваког радног дана до 15 часова у ИРО „Вук Караџић“, Краљевића Марка 9, тел. 620-371, а можете их купити и у представништвима у Новом Саду — Лазе Костића 22, тел. 20-339; Сарајеву — Симе Милутиновића 10, тел. 22-773; Светозареву — Славке Ђурђевић 66. згр. Б-3, тел. 23-313 и у Загребу — Николе Тесле 14/III, тел. 410-525.

ИЗДАВАЧКА РАДНА ОРГАНИЗАЦИЈА
„ВУК КАРАЏИЋ“
Београд, Краљевића Марка бр. 9

НАРУЧБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем комплет од 3 књиге „ЈУНАЦИ ЦРТАНОГ ФИЛМА“ по цени од 750.— динара.

ЗА ГОТОВО — ПОУЗЕТЕМ са попустом од 10% (плаћање поштару приликом пријема књига).

НА ОТПЛАТУ — у 7 месечних рата од којих је прва рата 150.— динара, а остале по 100.— динара.

Рате ћу отплаћивати редовно по пријему књига, рачуна и уплатница.

(Непотребно прецртати)

У случају спора признајем надлежност II општинског суда у Београду.

Презиме, очево име и име _____

Место, дан, месец и година рођења _____

Занимање _____

Поштански број, место, и адреса стана _____

Назив и адреса радне организације _____

Овера о запослењу за купце
на отплату

Купац _____

Број личне карте _____

издате од СУП-а _____

Пензионери уместо овере прилажу
претпоследњи чек од пензије

МЕДВЕД ЈОГИ - ЊЕГОВА ДРУЖИНА

ПЕРА ДЕТЛИЋ и његови пријатељи

СЕЋАЊА СТАРИХ РАТНИКА

Двадесет шестогодишњи потпоручник Радивоје Кашанин нервозно је шетао горе-доле. Дувао је хладан ветар, али он није осећао студен. Мисли га беху освојиле. Питао се да ли ће смотра пука проћи како ваља. Требало је да је обави лично војвода и командант српске Друге армије Степа Степановић. Младом српском официру и пуковском ађутанту и те како је стало да прослављени српски војсковођа понесе најлепши утисак. Јер, Кашанинов Први југословенски пук није био састављен од војника редовног и резервног позива, већ од добровољаца, углавном наших људи насилно регрутованих у аустријску војску из које су утекли. Могли су они кришом да се врате кућама, негде прикривају до краја рата, могли су... али нису. Уместо тога, окупили су се у Русији, у униформи српске војске. И наочити Радивоје Кашанин учинио је тако.

Једног леденог фебруарског дана 1918. године војвода Степа пожелео је да види добровољце. Налазили су се на Солунском фронту.

НИКО НИЈЕ ОЧЕКИВАО

— Пук мии... иии... рно!
Војници су стајали као укпиљени, мада су били ве-

ома узбуђени. Свако је хтео да окрене главу и изблиза погледа војводу Степу. Толико су о њему слушали. Сада је био ту, пред њима.

У даљини опет загрмеше бугарски топови. Цео Солунски фронт протезао се поглавито планинским земљиштем. Српској војсци запао је у део најтежи одсек, дугачак око 35 километара. Протезао се на надморској висини и до две хиљаде метара. Један део одсека држала је Друга армија Степе Степановића, други — Прва армија војводе Мишића. Добровољци пристигли из Русије додељени су војводи Степи као Добровољачки одред, а онда су спојени са Вардарском дивизијом у Југословенску дивизију.

Ветар је доносио мирис зиме, сув и резак.

У пратњи заповедника Друге армије био је читав Штаб. Командант пука поднео је рапорт. У близини је стајао и ађутант Радивоје Кашанин пресећан што је најзад видео Степу Степановића. И кад су сви очекивали да војвода одржи говор, он је, јашући на коњу, извршио смотру, а потом сјахао и полако кренуо од војника до војника.

То нико није очекивао. Официри су се збунили, зачудио се и потпоручник Кашанин. Ипак, сви заједно појаше полако за њим.

Стари ратник застајао је код сваког војника да би с

Професор
Радивоје Кашанин

њим изменио понеку реч. Тако је стигао и до редова Стеве Босанца и Васа Сремаца. Њих двојица били су по изгледу сушта супротност. Поред стаситог Стеве, рођеног у Босни, Васа из Срема једва је био виши од метар и по. Нико их није ословљавао презименом, ко у рату још за то пита. Уместо тога звали су их — Босанац и Сремац, а њима је било свеједно.

БЛАГО ТЕБИ

Војвода Степа одмери Стеву од главе до пете.

— Кога си оставио код куће, војничке?!

Стеву као да је гром ошинуо. Никад није волео

МЕТАК НЕ БИРА

Постројени пук очекивао је од војводе Степе Степановића говор. Али, догодило се нешто друго.

да о томе говори, али сад се није имало куд.

— Жену и шесторо деце!
Војвода примети сету на војниковом лицу. Спустио је руку на његове фишеклије. Било му је јасно да није морао да дође на фронт и изложи се животној опасности. На питање колико је најмлађем детету, Босанац је једва изустуио да је старо само

две и по године.

Васа Сремац није патио као Степа Босанац. Једноставно, није имао за чим и због чега. На исто питање упућено малочас Босанцу, опалио је као из топа да нема ни жену, ни децу, ни мачета. Степа Степановић га је пледоа неколико часака, а затим оборио очи и са уздахом рекао:

— Благо теби, ти си

БОЛЕСТ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

● СТРЕС ●

Недавно је из немирног Белфаста стигла вест: двадесетогодишњег војника Едварда Мегса убили су његови другови, пошто је у тренутку душевног растројства убио свог каплара и тешко ранио једног другог војника.

Шта је младог Мегса натерало на тај самоубилачки потез? Британски војни експерти имају само један одговор — стрес — који, као мора, притиска сваког од 13 хиљада британских војника стационираних у Северној Ирској. Чињеница да се у верским и социјалним немирима војници боре против „невидљивог непријатеља“, често доводи до психичког слома и најгорелијег војника — објашњавају војни стручњаци. Само у последње две године, у Белфасту је самоубиство извршило више од 10 војника, а многи од њих

КАКО ДА ТЕ ПОЈЕДЕМ?

ПОЗНАТО ЈЕ ДА ДУЖА ПСИХИЧКА НАПЕТОСТ МОЖЕ ДА ДОВЕДЕ ДО ОРГАНСКИХ ПОРЕМЕЋАЈА, ПА ЧАК И ПОТПУНОГ ПРЕСТАНКА РАДА СРЦА. ТО ЈЕ ДОКАЗАНО ЕКСПЕРИМЕНТИМА ВРШЕНИМ НА СВИЊАМА, ЈЕР ЈЕ ЊИХОВ КАРДИОВАСКУЛАРНИ СИСТЕМ НАЈСЛИЧНИЈИ ЧОВЕКОВОМ.

су добили разна органска обољења или су постали психички трајно неспособни.

ИДЕ МИ НА НЕРВЕ!

Познато је да дужа психичка напетост може да доведе и до органских поремећаја. Организам почиње да „једе“ самог себе: жлезде са унутрашњим лучењем праве „грешке“,

настају поремећаји у варењу, као и у кардиоваскуларном систему, када прво страдају вене, артерије, капилари, али и срце. Нормално, и физички изглед човека се мења, кожа престаје да буде еластична, глатка и влажна, боре брига усцајају се у лице, очи губе сјај... Једном речју, због сталне психичке напетости човек, привидно без разлога, почиње да стари.

А разлози и те како постоје. Бука, смог, неуредна

исхрана, помањкање слободног времена, свакодневно нервирање, агресивност... све то доводи до разних органских обољења која, у почетку, не морају да буду видљива. Свакако, једно од најчешћих „невидљивих“ обољења, које

је типичан одговор организма на савремени темпо живљења, јесте чир на желуцу и дванаестопалачном цреву. А једна од последњих теорија како он настаје, може некима да се учини смешном...

Професор Сатфорд, са

ИМУНИ НА СТРЕС

Захваљујући физичкој активности, смањује се осећање напетости у телу, а одређене вежбе утичу и на снижавање крвног притиска који, такође, може да проузрокује срчани удар.

Највише се препоручују спортови, као што је бициклизам, клизање на леду, вожња ролшуама, прескакање конопца, скијање, а 15 минута трчања утиче повољно на срце онолико колико би човек који се бави тенисом то постигао играјући непрекидно два сата. За јачање срца нису подесни куглање и дизање тегова.

Ипак, свака особа изнад 35 година старости треба прво да направи електрокардиограм стреса (јер приликом вежбања пулс треба да има око 120 откуцаја у минуту) и на тај начин утврди како срце реагује на напор. Код обичног електрокардиограма бележи се рад срца у опуштеном стању.

најсрећнији војник у мојој армији!

Чудни су путеви људски — хтеде да каже Кашанин, али се уздржа. Размишљао је. Смрт је могла да зграби и Стеву и Васу на ратишту су, метак не бира. а они су опет дошли... добровољно. Стевином погибијом шесторо његове деце остало би сирочад. Васа се не брине ни о ком. Срећник Васа! Да ли је? Он је сам и на свету и у души... Одиста, где је граница између среће и несреће?

НА КУЧКОВОМ КАМЕНУ

Дани су пролазили у сталном кошкану с Бугарима. Спремао се одлучни бој — пробој Солунског фронта. Петнаестог септембра у пола шест изјутра започео је на одсеку Друге армије. Ту су били и добровољци.

Ураганска топовска палба, митраљеска ватра, крици и повици, севање бајонета, хватање за гушу са Бугарима... На Кучковом камену настао је пакао. Кашанин је са добровољцима летео као на крилима. Није видео кад се Стева Босацац у једном јуришу занео пресечен митраљеским рафалом.

— Ено! — отело се редову.

Затим му је крв грунула на уста. Умро је без иког поред себе; војници су јуришали, на њега се нису обазирали.

Рат је окончан. Цело лето 1919. потпоручник Ка-

шанин провео је на демобилизацији војника. О Васи Сремцу није чуо још од пробоја: прекоманде и попуне формација вршене су свакодневно. Изненада, једног дана, усред демобилизације, угледао га је. Хтео је да га позове да попричају, али се Сремац изгубио у гужви.

Кашанину опет навреше мисли. Васа који нема ни куће ни кућишта — враћа се кући! Стева — са толико чељади, погинуо! Паде му на памет разговор Степе Степановића са њима.

— Чудни су путеви људски! — уздахнуо је и полако кренуо пут канцеларије.

После демобилизације некадашњи студент математике и астрономије опет се вратио науци. Две године касније дипломирао је у Паризу и ускоро докторирао код нашег чувеног математичара Михајла Петровића, већ легендарног Мике Аласа. Кашанин је брзо напредовао и, као дугогодишњи професор београдског Техничког факултета, стекао светски углед давши низ радова из теорије диференцијалних једначина, теорије функција и теорије механике. Члан је Српске академије наука. Данас живи у Београду као пензионер. У разговору са исписницима често помиње Стеву Босанца и Васу Сремца.

— Често ми падну на памет.

М. Тодоровић

Кембричког универзитета, тврди да човек добија чир због навике коју је стекао у далекој прошлости. Ако би му нека животиња „ишла на нерве“, он би јој се најлакше осветио тако што би је убио, а затим наравно, појео. Управо зато, чим би дошао у сукоб са непријатељем, у његовом желуцу би почели да се луче ферменти који припремају систем за варење да прими храну, у ствари мртвог непријатеља. Траг те навике човек је задржао и до данашњих дана. Ону особу са којом дође у сукоб — тврди професор Сатфорд — човек би најрадије појео, али то му не дозвољава ниво његове свести, образовање и социјални статус, он то и не чини, мада се, под утицајем условног рефлекса, његов желудац за то припрема: сокови почињу да се луче, а пошто храна не стиже у дигестивни тракт, ферменти ту остају у ненормалном вишку и концентрацији, па нагризају слузокожу стварајући ране и гризлице које се, касније, претварају у чир.

— Главни узрочник смртности код срчаног удара је стрес, а не зачепљење артерија — изјавио је, на недавном годишњем скупу Друштва за неурологију, не урофизиолог са Бајлор универзитета Џемс Скинер.

ПРОКЛЕТСТВОМ У — СРЦЕ

Он је, такође, изнео претпоставку да под утицајем стреса може доћи до фаталне неправилности у раду потпуно здравог срца.

Овакво мишљење не представља никакву новост. Код неких примитивних племена жртва се у смрћује изрицањем проклетства: врач, на пример, прокуне свог саплеменика, одредивши тачан тренутак његове смрти. Жртва се веoma узбуди због тога, стално мисли на проклетство и живи под психичким оптерећењем, па у тренутку када дође предвиђени час њене смрти, она и умире, најчешће од инфаркта, јер срце доживљава снажан

стрес. Ово само доказује очигледан утицај мождане активности на аутономни нервни систем, а самим тим и на изненадни престанак рада срца. Научници одавно наслућују да постоји извесна веза између стреса, срчаног удара и изненадне смрти. Данас се сматра да биологија може да докаже колику улогу у овом ланцу појава има мозак.

У хјустонској лабораторији вршени су експерименти на свињама, пошто је кардиоваскуларни систем ових животиња најближи човековом. Код свих животиња изазване су сметње у коронарним артеријама, а потом је изведен број свиња изложен физичким и психичким стресовима, наине смештене су у непознату средину или су примале слабе електрошокове. Тада је установљено да је велики број ових животиња угинуо, док су оне које нису биле подвргнуте стресу остале у животу, иако им је смањено нормално снабдевање крвљу.

Смрт свиња изазвао је психички фактор. Наине, због стреса дошло је до неправилности у раду срчаних комора. Такође је

утврђено да извесне ћелије у чеоном режњу коре великог мозга, преко хипоталамуса, враћају нервне импULSE до можданог стабла у чијој се близини налази центар за регулисање кардиоваскуларног система. Блокирајући ову путању сићушним инструментима за хлађење, научници су успели да спрече поремећаје у раду срца животиња подвргнутих стресу.

ПИЛУЛЕ ЗА СВАКОГ

Уколико научницима пође за руком да на мозак делују хемијским путем, као што се то код животиња успело вршењем механичке интервенције, можда ће, убудуће, једноставном применом лекова моћи да се спречи стрес и услед њега срчани удар и наступање смрти.

„Пилуле против стреса“ биће свакако изум деценије, јер ће спасти све оне којима прети опасност од нервирања и брзог начина живота а већ имају повишени крвни притисак, наследне срчане мане или су страсни пушачи.

Б. Јеремич

БИМ И БУМ

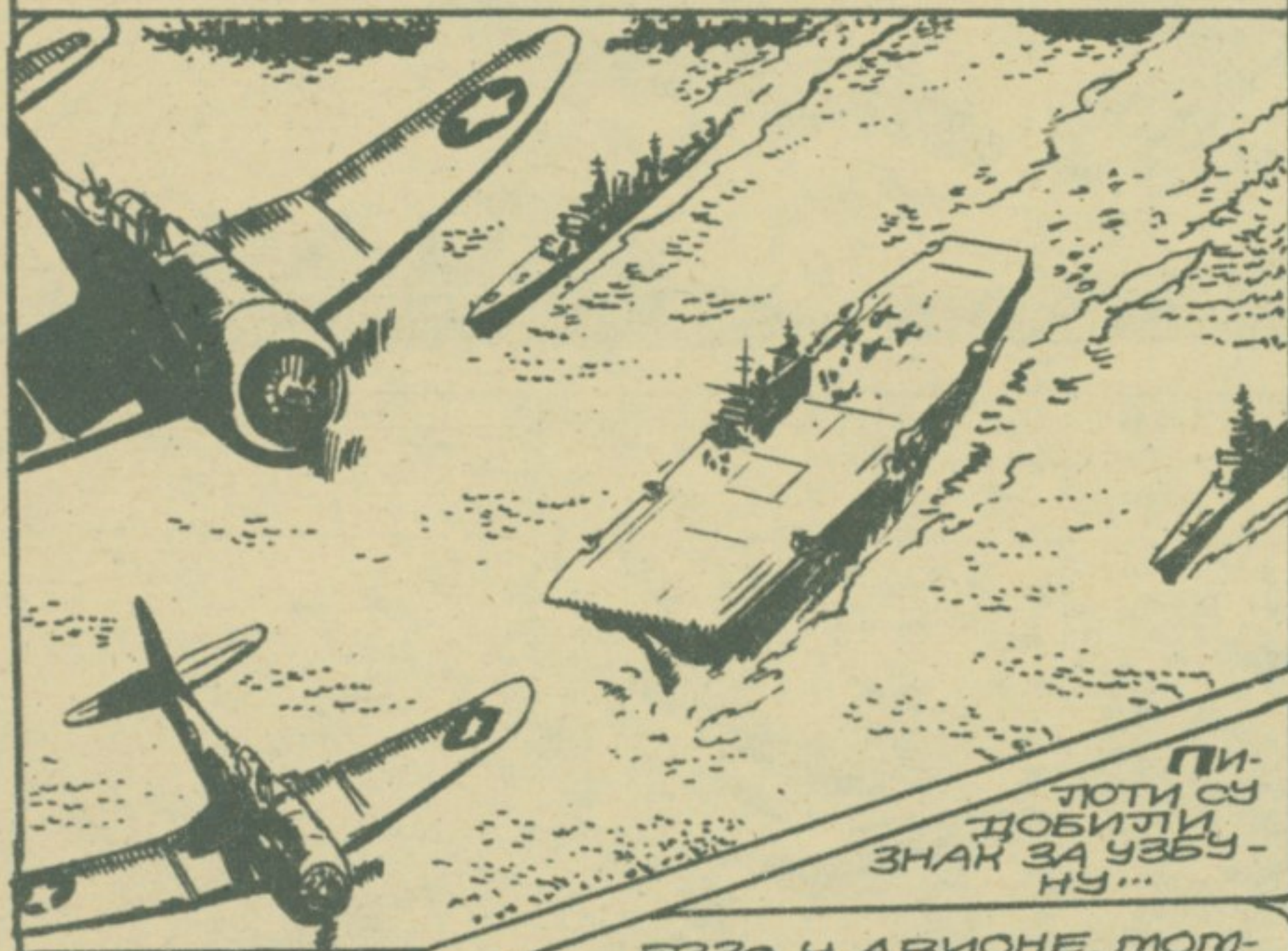
BAVALU

стрип

ЗАСЛЕПЉЕН МРЖЊОМ

АМЕРИЧКИ НОСАЧ АВИОНА, „НЕС“, ЗАЈЕДНО СА СВОЈОМ ПРАТЊОМ ПЛОВИ КА КИ-НЕСКОЈ ОБАЛИ КОЈА СЕ НАЛАЗИ У РУКАМА ЈАПАНАЦА...

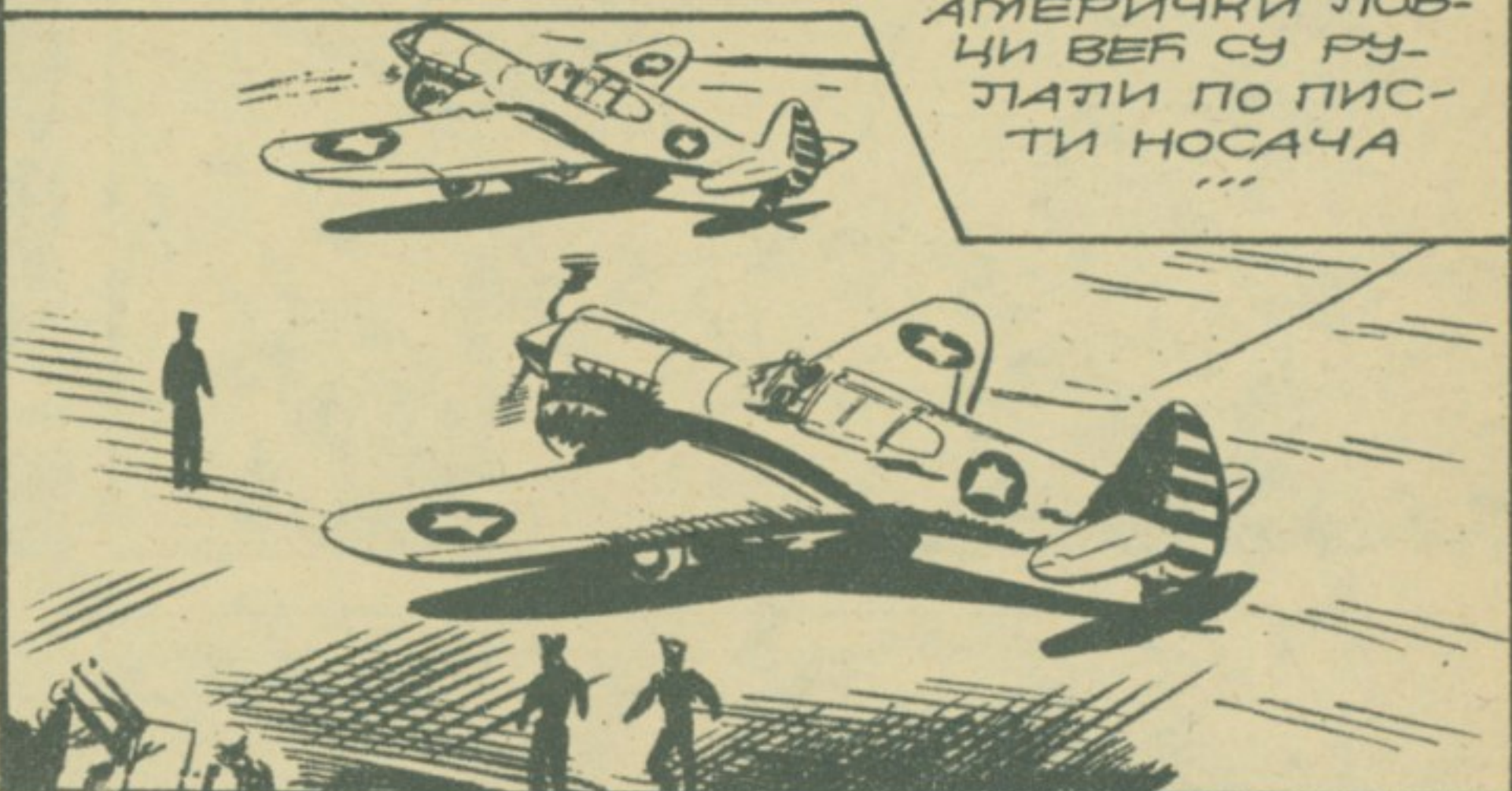

ПИЛОТИ СУ ДОБИЛИ ЗНАК ЗА УЗБУ-НУ...

БРЗО У АВИОНЕ, МОМЦИ? ПОПРЕМО ОДМАХ!

И САМО НЕКОЛИКО ТРЕНУТАКА КАСНИЈЕ АМЕРИЧКИ ЛОВЦИ ВЕЋ СУ РУЛЈАЛИ ПО ПИСТИ НОСАЧА...

ЗА ТНОМ, МОМЦИ?

КАДА СУ СЕ ПРИБЛИЖИЛИ КОПНУ ДОЧЕКАЈА ИХ ЈЕ НЕПРИЈАТЕЉСКА ПРОТИВАВИОНСКА ВАТРА...

БАЦАЈ БОМБЕ?

ТАДА СУ И „ЛЕТЕЋИ ТИГРОВИ“ ПРЕШЛИ У НАПАД...

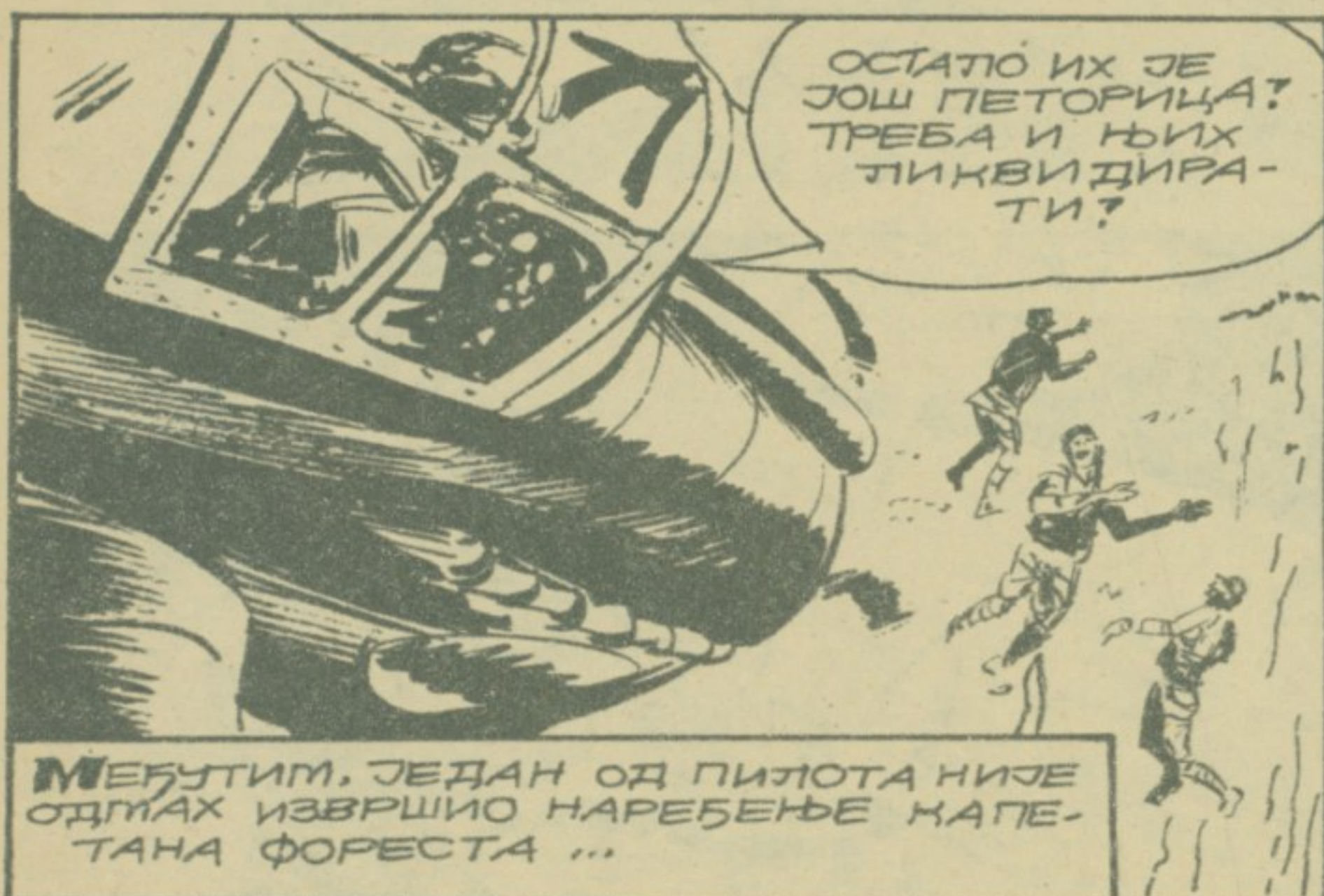
ААХ? ПРОКЉЕТИ ДА СУ?

ЧУХ? БУУМ?

ЈАПАНСКИ ВОЈНИЦИ СУ НЕМОЋНИ...

МЕЂУТИМ, ЈЕДАН ОД ПИЛОТА НИЈЕ ОДМАХ ИЗВРШИО НАРЕЂЕЊЕ КАПЕТАНА ФОРЕСТА...

И ТАКО ЈЕ НАРЕДНИК ПРЕГ И ДАЉЕ СЛАО ИЗ СВОГ АВИОНА, ЈАПАНЦИМА СМРТНОСНЕ РАФАЛЕ...

КОМАНДАНТ ЕСКАДРИЛЕ ПОНОВО СЕ ОБРАТИО ЗАОСТАЛОМ ПИЛОТУ...

МАЛО КАСНИЈЕ, НА НОСАЧУ „НЕС“

ТО ЈЕ ЈЕДИНИ НАЧИН ДА ИХ УЗДРМАМО?

А ОНДА, КАД ДОБЕ ПОВОЉАН ТРЕНУТАК, ЗАДАЋЕМО ИМ СПРТОНОСНИ УДАРЦА?

МЕЂУТИМ, ТАЈ ТРЕНУТАК ЈЕ ЈОШ ДАЛЕКО?

УСПЕХЕМО? ПАЦИФИЧКО РАТИШТЕ ЈЕ СУВИШЕ ВЕЛИКО ЗА ЈАПАНАЦЕ? ОНИ СУ ВЕЋ ИЗГУБИЛИ МНОГЕ СВОЈЕ БАЗЕ У ОВОМ ПОДРУЧЈУ?

ТЕ ВЕЧЕРИ...

СЛАВИШ ЛИ ТО ДАНАШЊИ УСПЕХ, ГРЕГ?

ОСТАВИ МЕ НА МИРУ?

ЗАШТО СЕ ЛЪУТИШ? ТИ КАО ДА УЖИВАШ У ОВОМ РАТУ?

ПУСТИ ГА, ДОНЕРЕ? ИДЕМО ДА ПОПИЈЕМО НЕШТО?

УВЕК ЈЕ ТАКО НАБУСИТ?

НЕ ОБАЗИРИ СЕ НА ЊЕГА?

КАПЕТАН ФОРЕСТ СЕ У ТОМ ТРЕНУТКУ НАШАО НА ВРАТИМА И ЧУО ЈЕ РАЗГОВОР ВОЈНИКА...

ГРЕГ ЈЕ ПОБЕСНЕО? ДОНЕР НЕ БИ СМЕО ДА ГА ЗАДИРКУЈЕ?

ЛЪУТ СИ?

НЕ... НИСАМ, КАПЕТАНЕ?

ЧУО САМ ШТА ТИ ЈЕ ДОНЕР РЕКАО? ЗНАШ, МИСЛИМ ДА ЈЕ У ПРАВО?

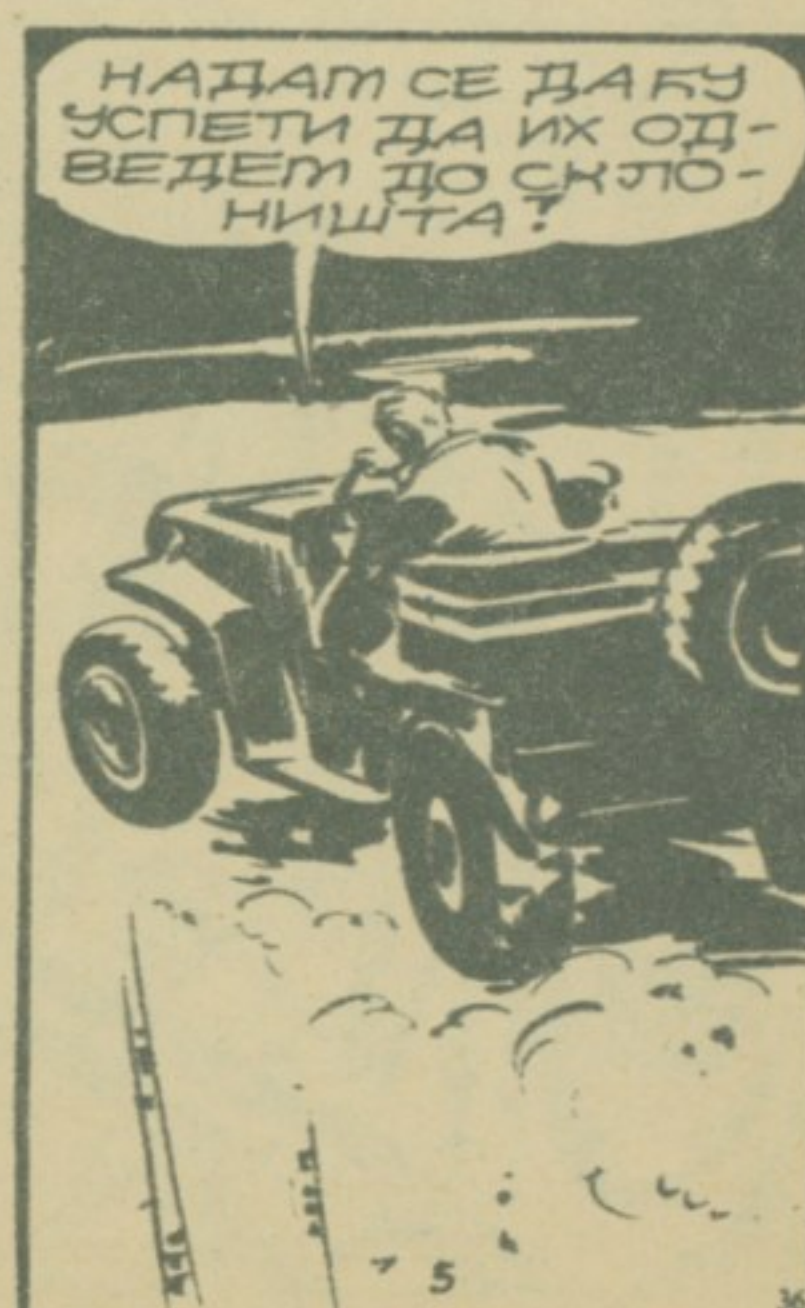
НЕ РАЗУМЕШ?

У МЕЂУВРЕМЕНУ ЈАПАНСКИ ЛОВЦИ НА-
ПАЛИ СУ АЕРОДРОМЕ ВЕЛЕР, ИКАМ И ИВА...

АМЕРИЧКИ АВИОНИ ЧИШТЕНИ СУ НА
ТЛУ, У ХАНГАРИМА...

А онда је уследио још један напад.

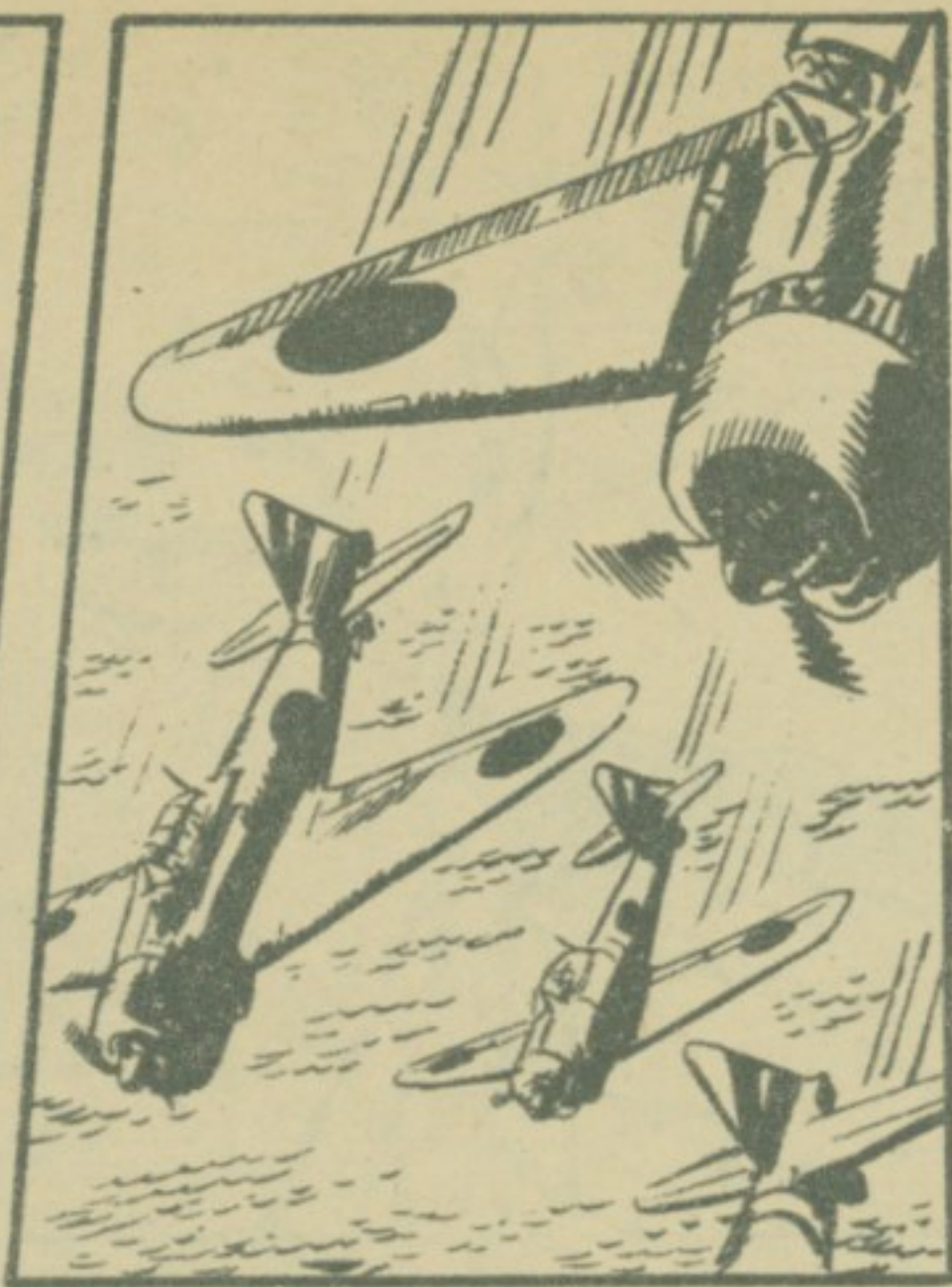
Рањени Грег скупио је последњу снагу и потрчао је ка својој кући...

ЕВО, ЧЕТВОРИЦА
НАМ ИДУ У СУСРЕТ,
КАПЕТАНЕ ФО-
РЕСТ?

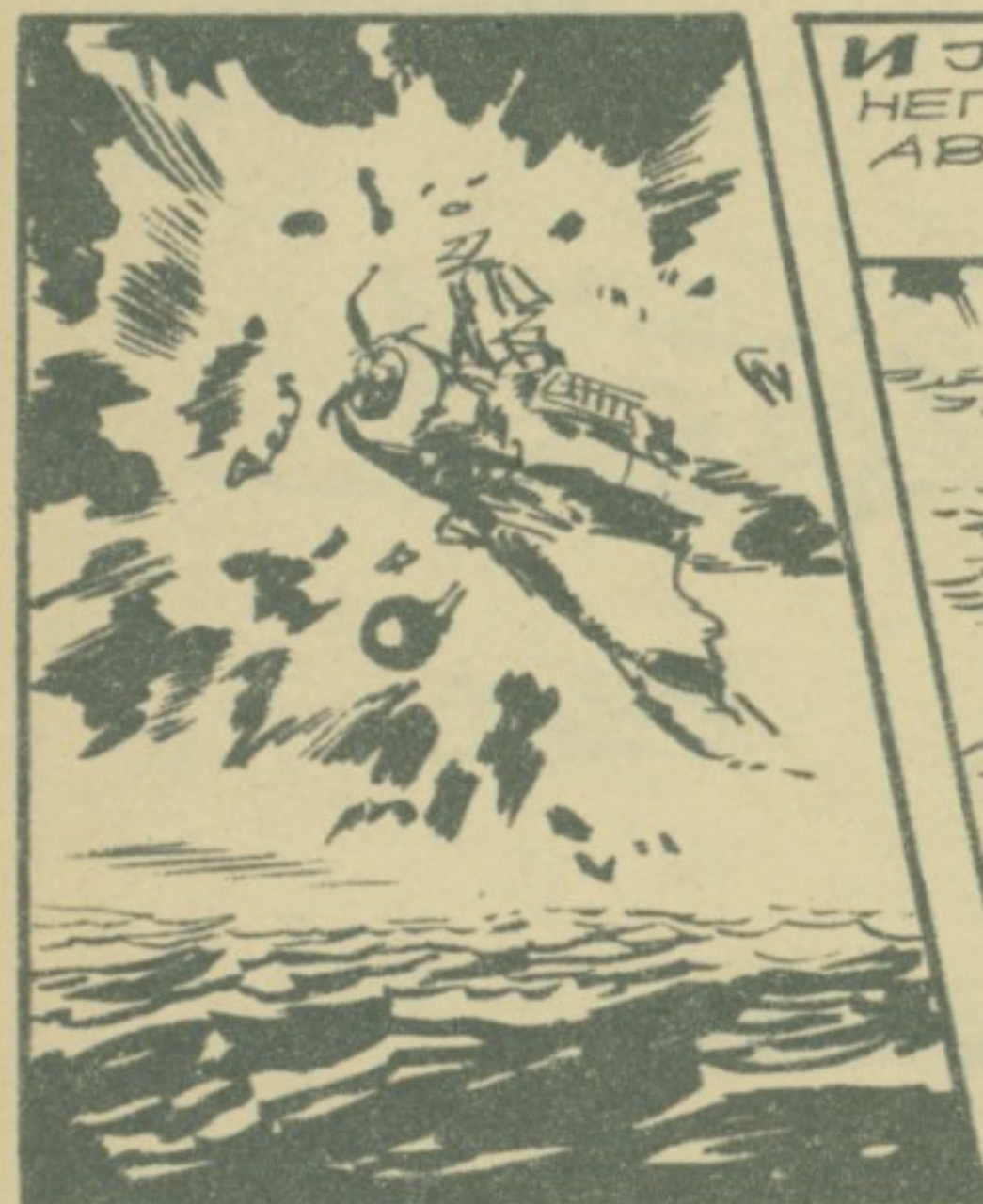
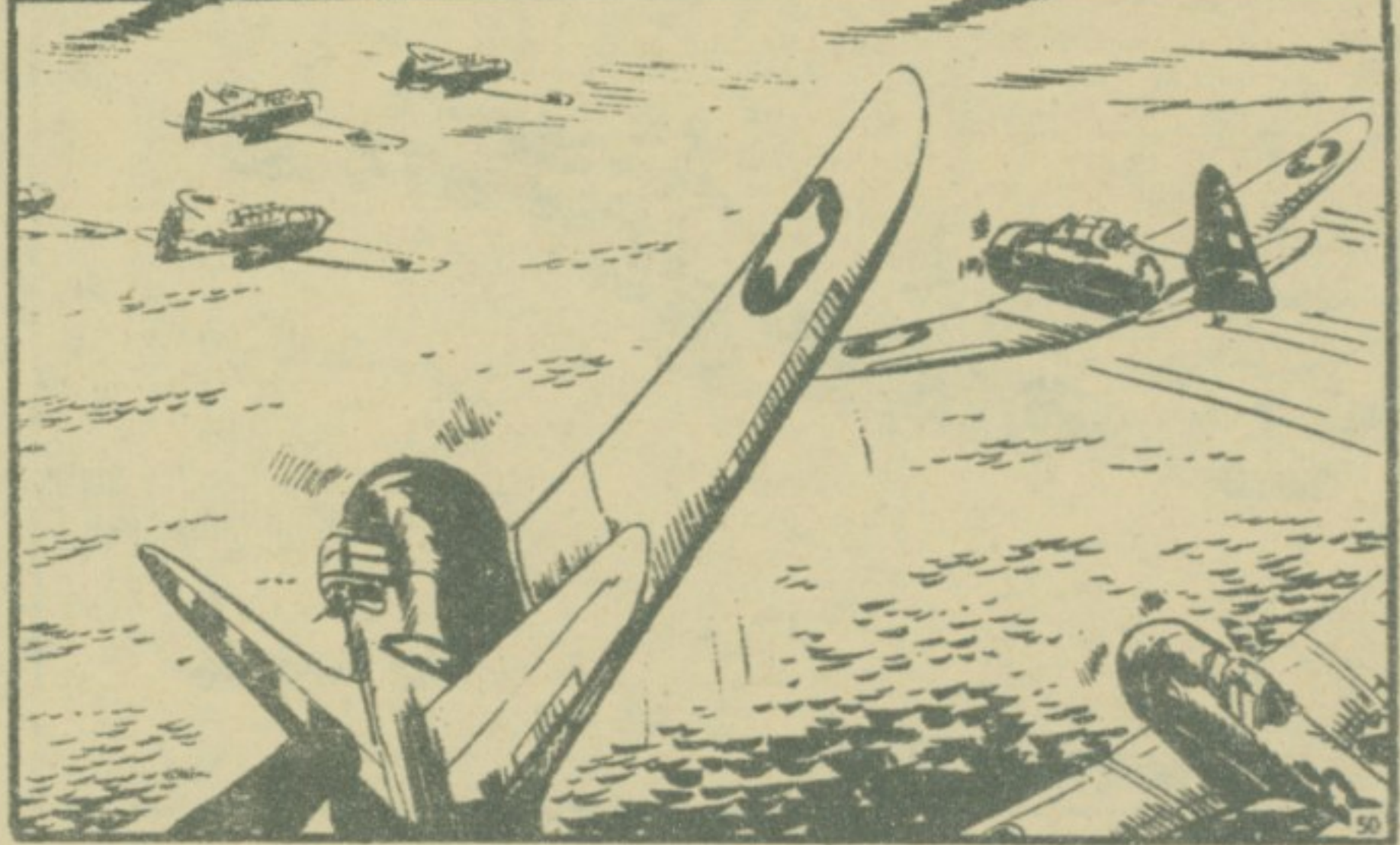

ДОБРО? НА
ЊИХ? УСКОРО
БЕ СТИГЛИ И ОС-
ТАЛИ?

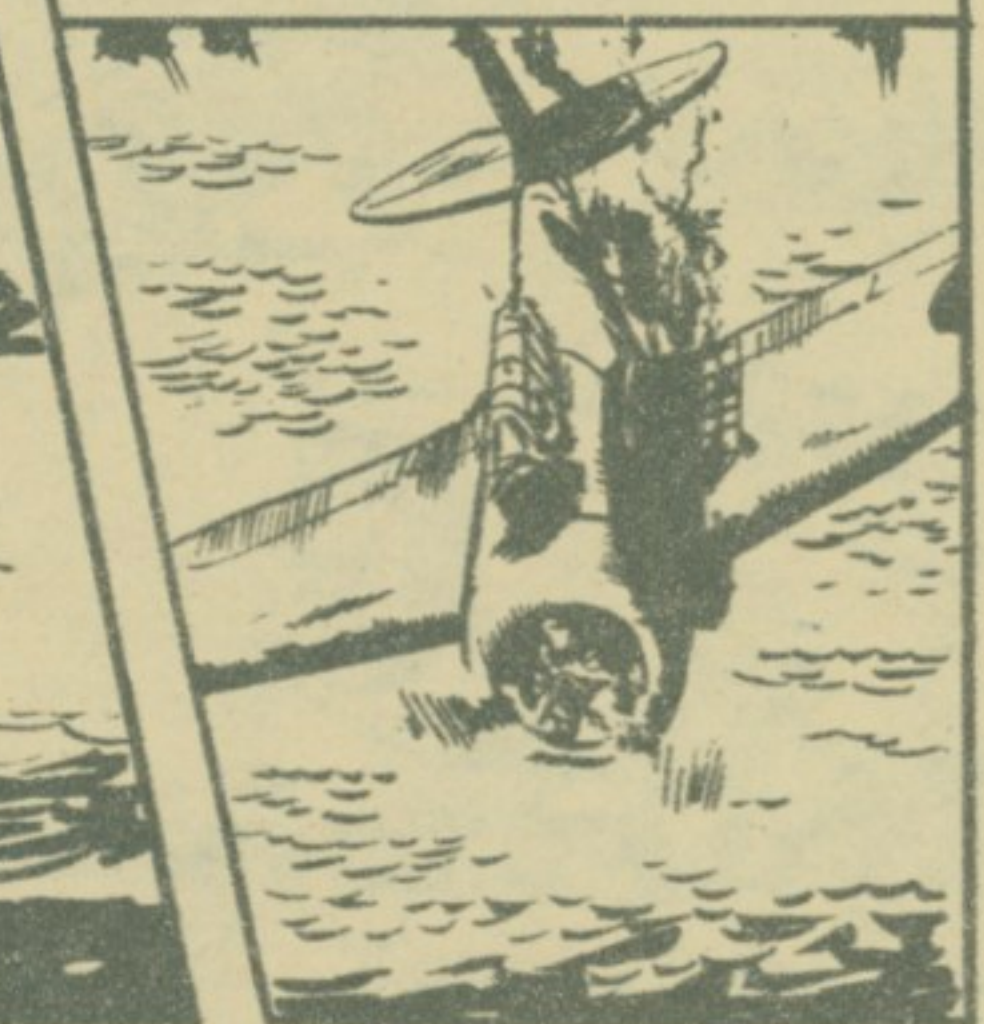
ДВА АМЕРИЧКА ПИЛОТА СЕ БОРЕ ХРАБРО И
КОРИСТЕ СВОЈУ УМЕШНОСТ...

УБРЗО, СТИГЛА ЈЕ ПОМОЋ СА „НЕ-
СА“

И ЈЕДАН ПО ЈЕДАН,
НЕПРИЈАТЕЉСКИ
АВИОНИ ПАДАЈУ У
МОРЕ...

У МЕЂУВРЕМЕЊУ, НА НОСАЧУ АВИЈОНА...

ЗАШТО ИМ И
МИ НИСТО ПРИТЕК-
ЛИ У ПОМОЋ, КО-
МАНДАНТЕ?

НИЈЕ ПОТРЕБНО? ТИ-
МЕ И ОНАКО НЕЋЕМО
ЗНАТНО ОСЛАБИТИ ЈА-
ПАНСКЕ СНАГЕ?

ШТА БЕМО ПРЕДУ-
ЗЕТИ? ЗАШТО ЧЕКА-
МО?

СМИРИТЕ
СЕ?

ВАМА БЕ
БИТИ ПОВЕРЕН
ЈЕДАН ВЕОМА
ВАЖАН ЗА-
ДАТАК?

РАЗУМЕМ,
КОМАН-
ДАНТЕ?

ОН ЈЕ ОДЛИЧАН ПИЛОТ? БАШ САМ ДА-
НАС САЗНАО НЕШТО О ЊЕМУ? БИО ЈЕ У
ПЕРЈУ ХАРБОРУ НА ДАН БОМБАРДОВАЊА...

ТАДА СУ МУ ПОГИНУ-
ЛИ ЖЕНА И СИН? ИЗ-
ГОРЕЛИ СУ У КУЋИ ПО-
РЕД КОЈЕ ЈЕ ПАТЛА
БОМБА...

САД МИ ЈЕ ЈАСНО?

МИСЛИО САМ ДА
БИ БИЛО ДОБРО
ДА ГА МАЈО ДР-
ЖИМ ПО
СТРАНИ?

ЗАР СЕ НЕ ПОНАЩА
КАКО ТРЕБА?

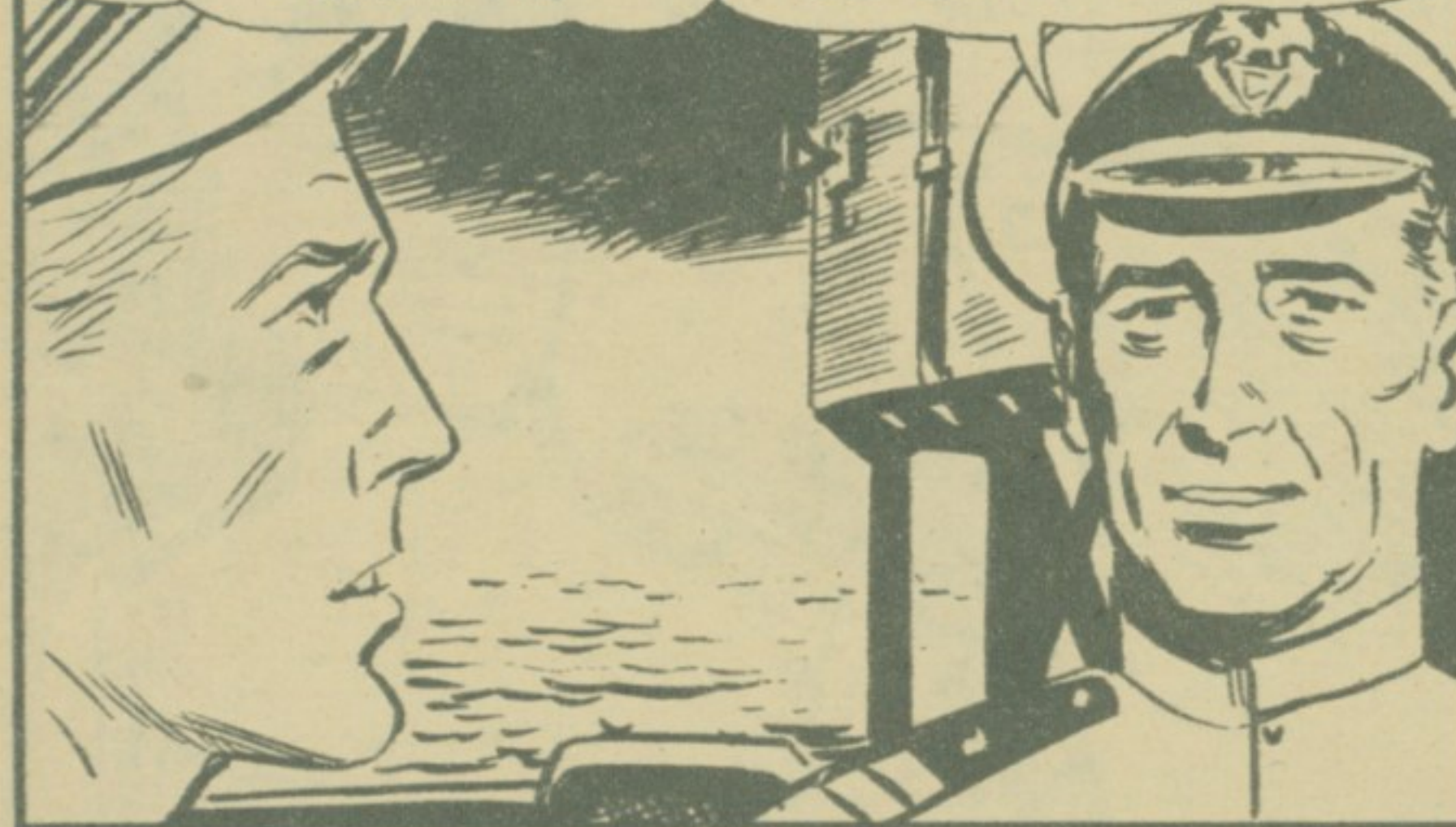
НЕ, АЛИ МНОГО РИЗИКУ-
ЈЕ? ЧАК СЕ НЕ ОБАЗИРЕ
НА НАРЕБЕЊА И ОПАС-
НОСТ САМО ДА БИ ОБОРИО
ЈОШ КОЈЕР ЈАПАН-
НА?

САМИ ОДЛУЧИ-
ТЕ ШТА БЕТЕ С
ЊИМ?

САДА БУ МУ ПО-
ВЕРИТИ ЗАДАТАК,
ПА БУ ОНДА ОД-
ЛУЧИТИ?

СУТРА НАПАДАТЕ
ЗАТИВ У КОМЕ ЈА-
ПАНЦИ КРИСУ СВО-
ЈУ ФЛОТИЛУ?

СУТРАДАН УЈУТРО ПИЛОТИ СУ СЕ ПРИ-
ПРЕМАТИ ЗА ПОЛЈЕТАЊЕ...

А КАД СУ СЕ ВИНУЛИ У ВИСИНЕ...

ПАЖЊАТ ЗА КОЈИ
МИНУТ НЕПРИЈАТЕЉ-
СКА ПРОТИВАВИОНСКА
ОДБРАНА
СТУПИКЕ
У ДЕЈ-
СТВО?

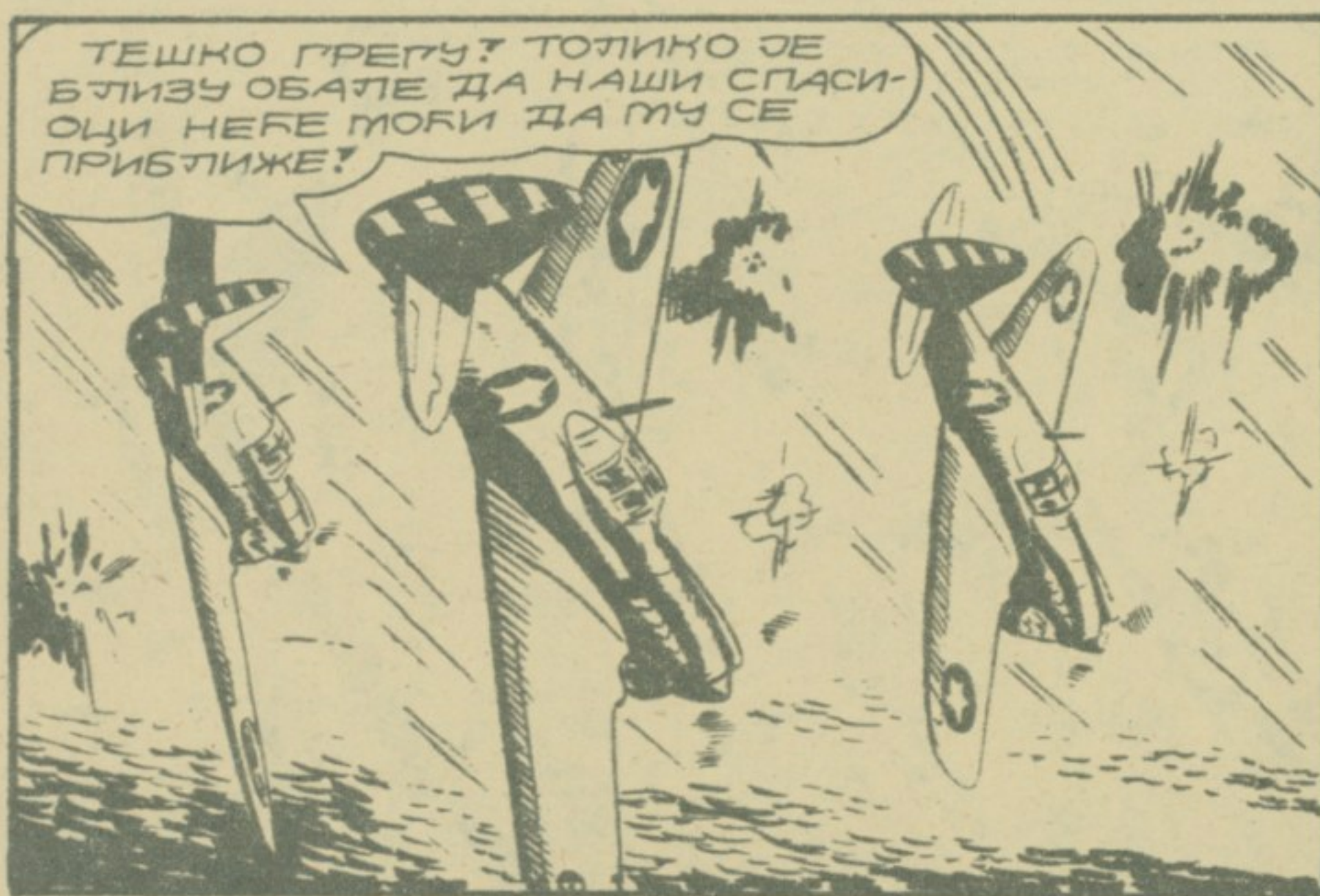
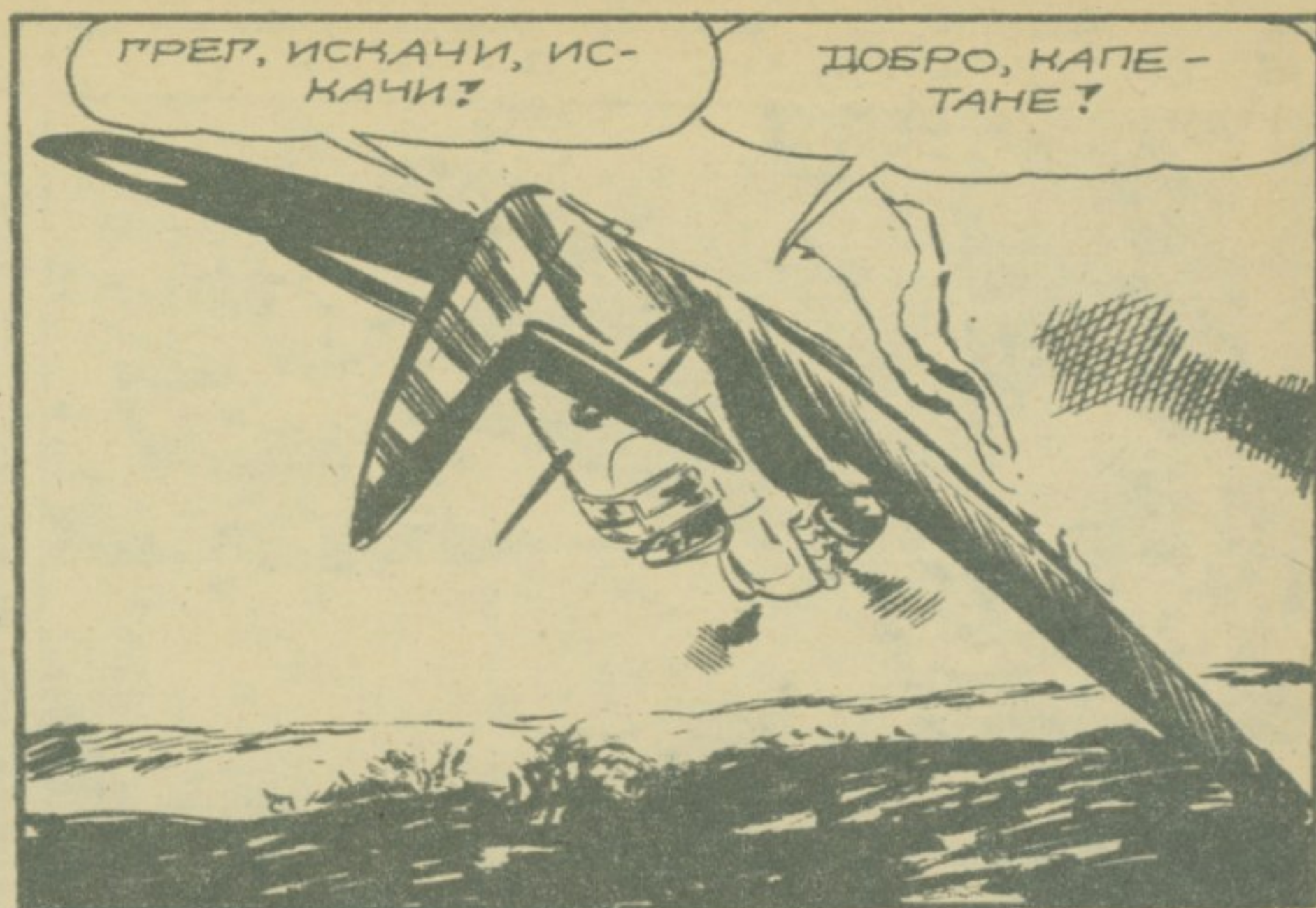
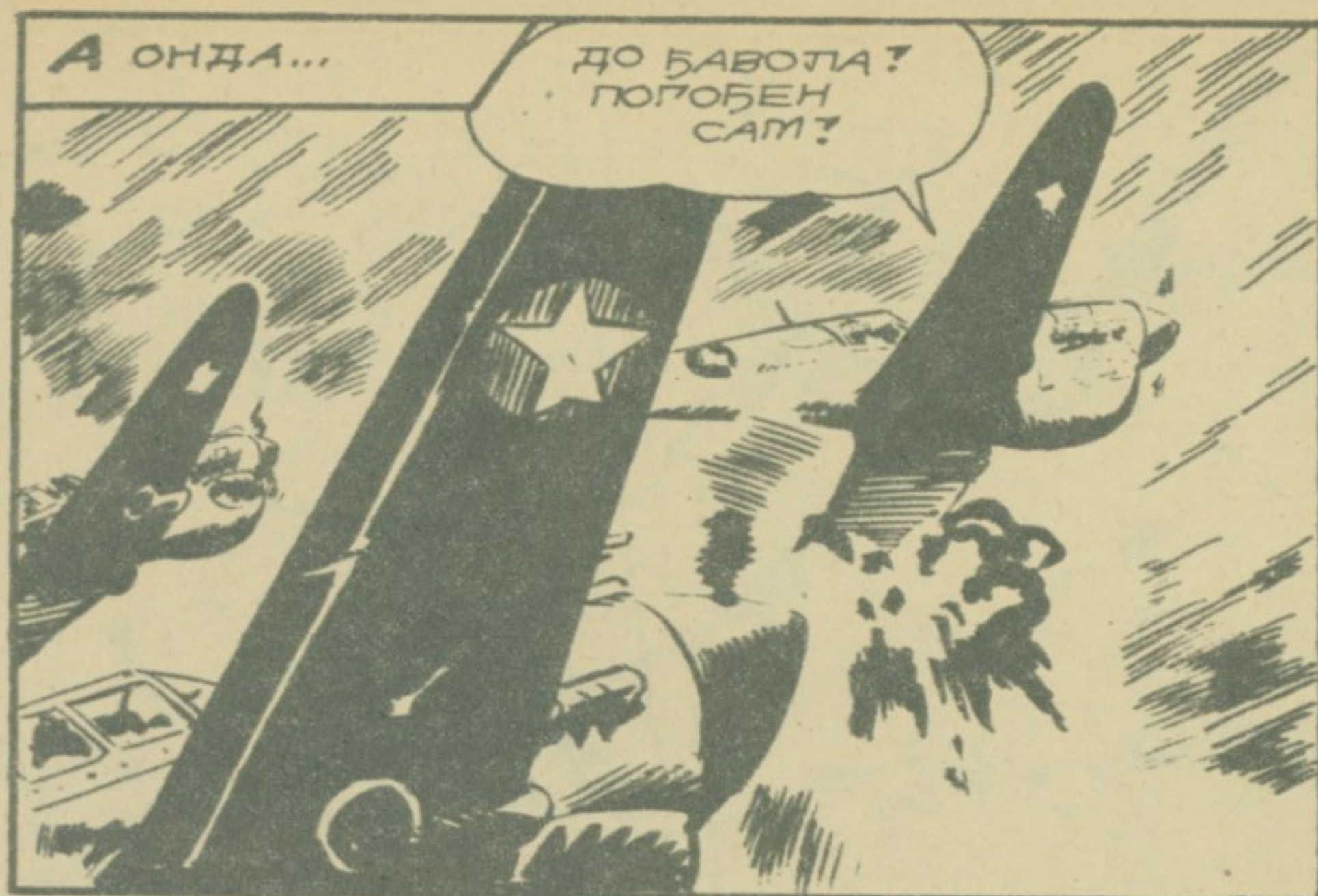

И ЗАИСТА...

БИО САМ
У ПРА-
ВУ?

ПА
ОВО ЈЕ
ПАКТЕ-
НА ВАТ-
РА?

БОМБЕ СУ ПОГАБАЛЕ СВОЈ ЦИЉ ...

ЕВО ВАМ!

ААХ?

БУУУМ!

ДОБРО ЈЕ, ИДЕМО
ПРЕ НЕГО ШТО СТИГ-
НУ НЕПРИЈАТЕЉ-
СКИ ЛОВЦИ?

ДО БАВОТА? КАПЕТАНЕ,
МОЈ МОТОР ЈЕ ПОГОВЕН?
ПОКУШАЈУ ДА СЕ СПУСТИМ
НА МОРЕ?

ДОБРО,
ВИТНЕЗ?
И СРЕБ-
НО?

МОРАМО ДА СЕ ПОВУ-
ЧЕМО? ПРОТИВАВИОН-
СКА ВАТРА ЈЕ СВЕ ЈА-
ЧА?

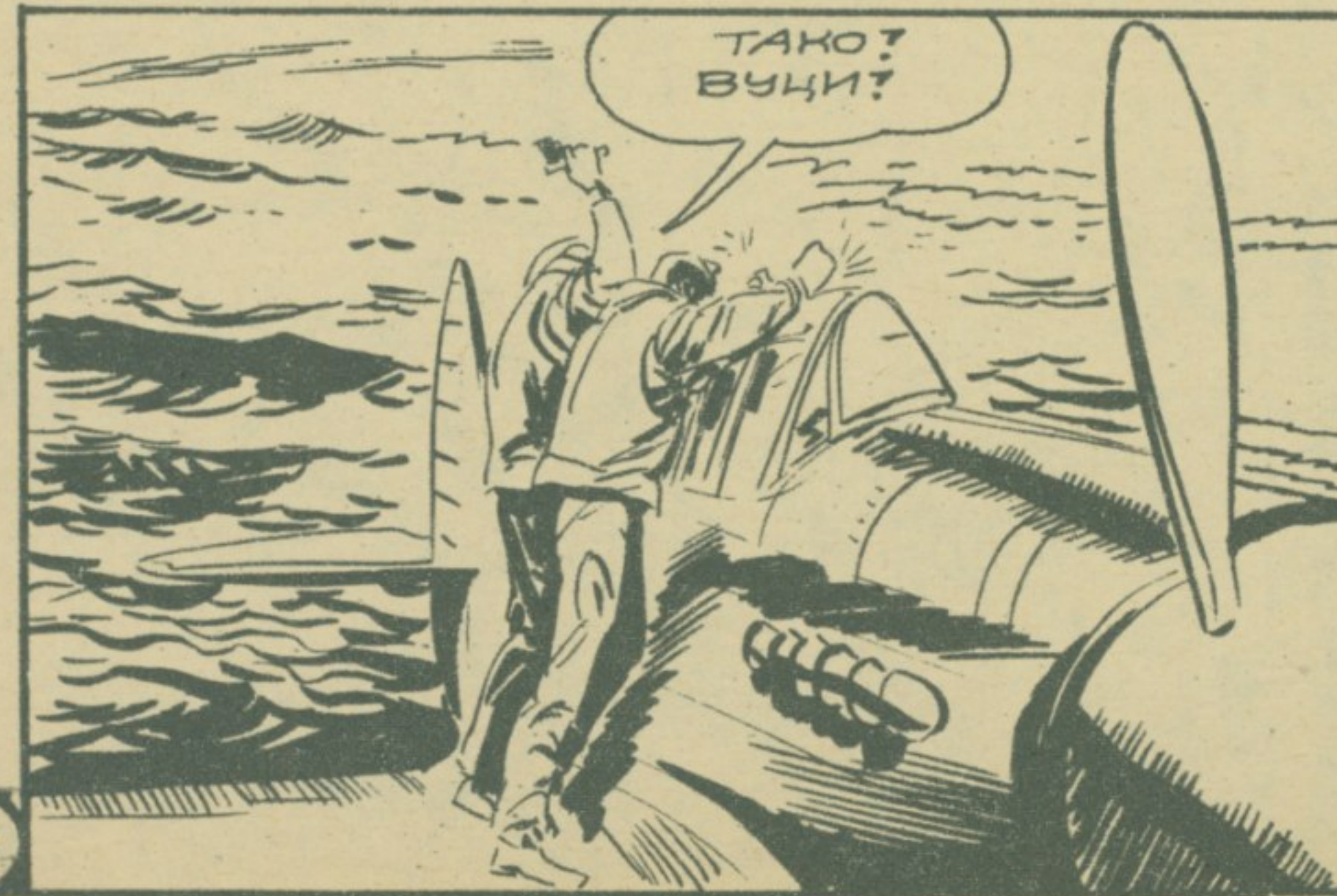
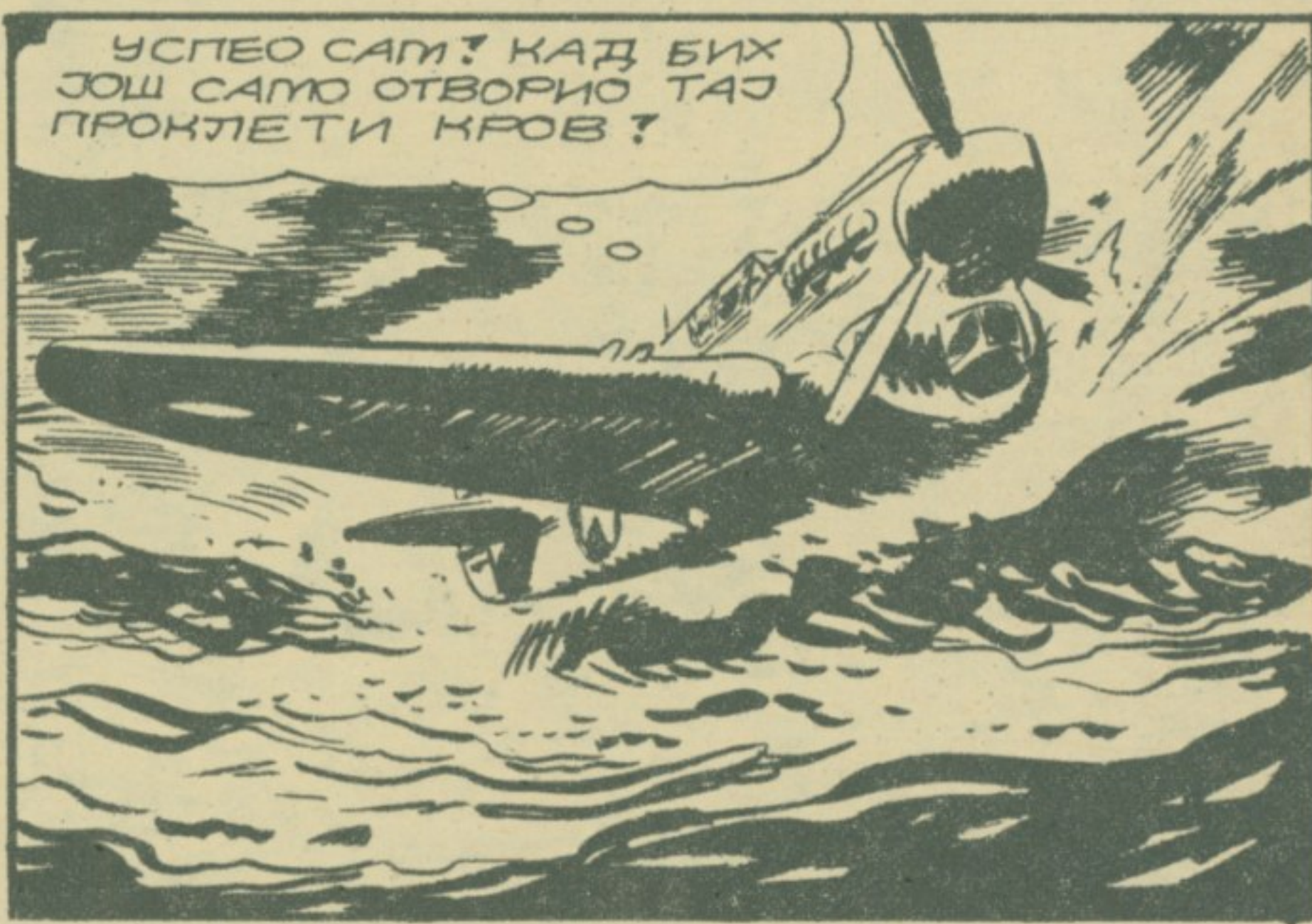
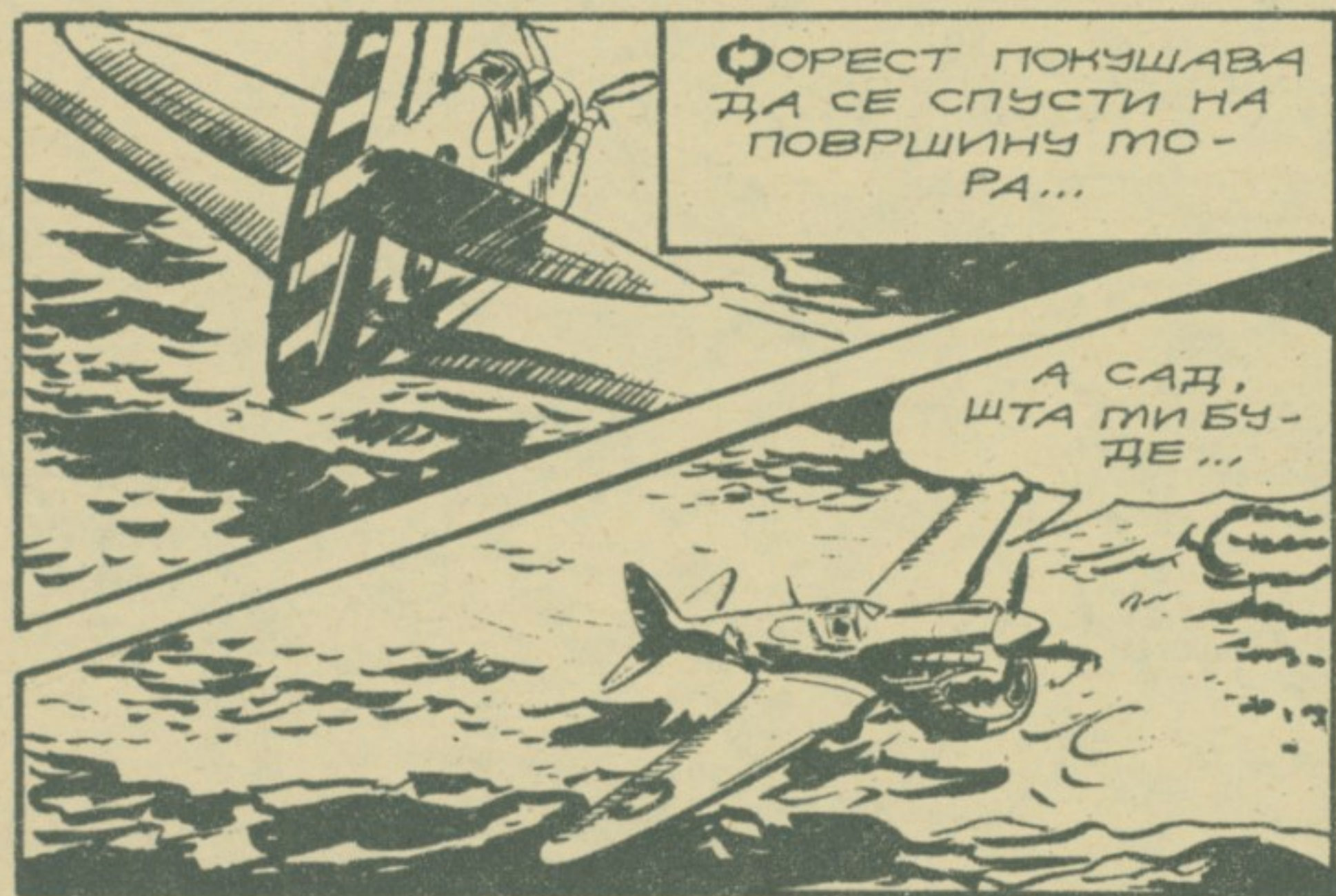
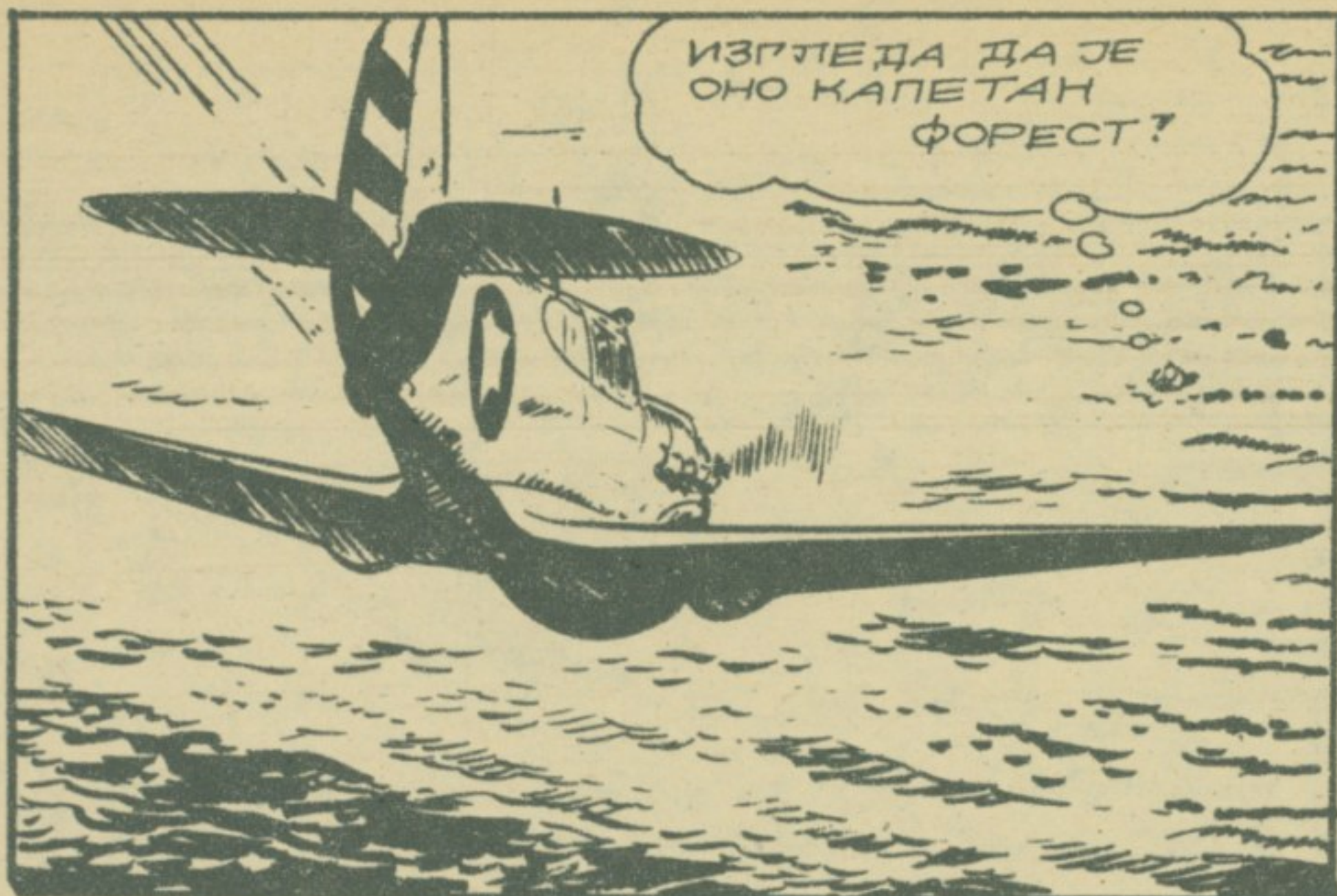
МЕЂУТИМ, ПОГОВЕН ЈЕ ЈОШ ЈЕДАН
АМЕРИЧКИ „ТИГАР“ ...

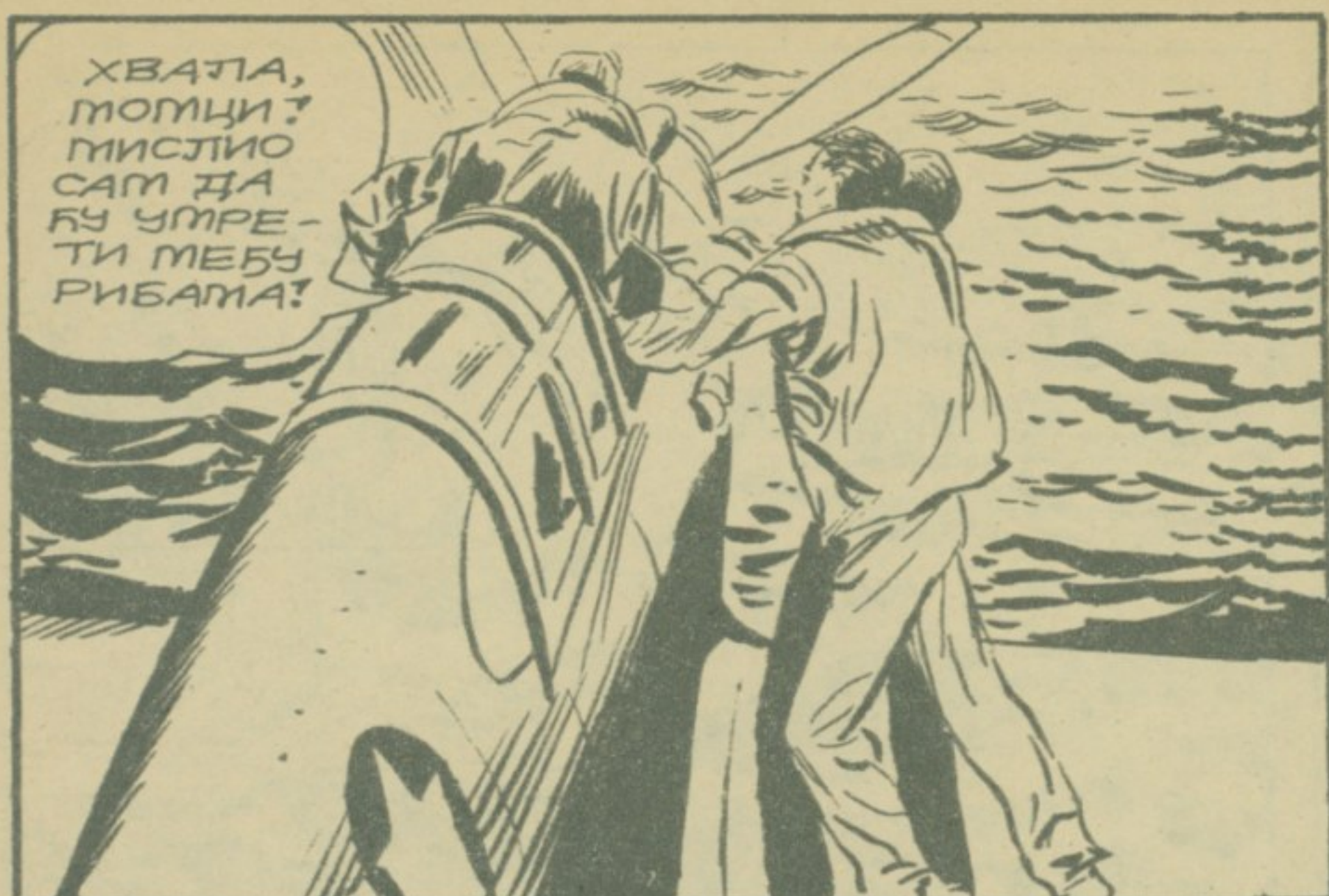
УХ, НАБОШЕ И МЕНЕ? ХАР-
ПЕРЕ, ПРЕУЗМИ КОМАНДУ?

ДО БАВОТА,
КРОВ СЕ ЗА-
ГЛАВИО?

ХВАТА,
МОМЦИ?
МИСЛИО
САМ ДА
БУ УМРЕ-
ТИ МЕБУ
РИБАМА?

ФОРЕСТ, ГРЕГ И ВИТНЕЈ ПОСМАТРАЈУ
КАКО АВИОН НЕ-
СТАЈЕ У МО-
РУ...

ПРОКЛЕТИ
ДА СУ КАД
СУ НАС ОБОРИ-
ЛИ?

ДА, АЛИ БАР
СТО ЗАДАТАК
УСПЕШНО ОБА-
ВИЛИ?

САД ЋЕ НАС УХВА-
ТИТИ, И ТО ЈЕ КРАЈ?
ГОРЕ НЕГО ДА СТО
ПОГИНУТИ?

НЕБЕ?
НИСМО ИХ ЈОШ
СВЕ ПОБИЛИ?

ПА ОВА ЊЕГОВА
МРЖЊА ПРЕЛАЗИ
ГРАНИЦЕ НОРМАЛНОР?

ЗА МНОМ? ПОКУШАЕ-
МО ДА ОДПЛИВАМО ДО
ОБАТЕ ПРЕ НЕГО ШТО
ЈАПАЊЦИ ПОЧНУ ДА НАС
ТРАЖЕ?

ПЛИВАЈУКИ ШТО СУ БРЖЕ МОРТИ, ТРО-
ЈИЦА ПИЛОТА СТИГОШЕ НЕПРИМЕКЕНИ
ДО ОБАТЕ...

ЕВО, ЈОШ
МАЈО?

БРЗО?

У ЗАКЉОН?

ФОРЕСТ СЕ ПРИБЛИЖИО БРОДИЋУ. ДОЧЕКАЛИ СУ ГА ЈЕДАН МОРНАР И ВЛАСНИК ЦУНКЕ.

КО СИ?
ШТА
ЖЕЛИШ?

ЈА САМ
АМЕРИЧКИ
ПИЛОТ? ДО-
ПАЗИМ КАО
ПРИЈАТЕЉ?

А ШТА БЕ ТИ ОН-
ДА ПИШТОЉ?

НЕЋУ ГА УПОТРЕ-
БИТИ? ПОТРЕБНА
МИ ЈЕ ПОМОЋ? МЕ-
НЕ И МОЈА ДВА
ДРУГА ТРЕБА
ОДВЕСТИ ДАЛЕ-
КО ОДАВДЕ?

ЗАУЗВРАТ БУ ТИ
ДАТИ ТРИ САТА И
ТРИ ПИШТОЉА?

ИЗЛОЖИЛИ БИ-
СМО СЕ ВЕЛИКОЈ
ОПАСНОСТИ? МОРАМ
ДА РАЗГОВАРАМ С
ОСТАЛИМА?

ЧЕКАЈ МЕ
ОВДЕ?

ВАЉДА НЕБЕ НАПРА-
ВИТИ НЕКУ ГЛУПОСТ,
ИНАЧЕ БУ МОРАТИ ДА
УПОТРЕБИМ ОРУЖЈЕ?

МАЛО КАСНИЈЕ...

ДА
ЧУ-
ЈЕМ?

ПРИСТАЈЕ-
МО? ПОЗОВИ
ОСТАТЕ?

ИДЕМО?
ИЗГЛЕДА
ДА ИХ ЈЕ
ФОРЕСТ
УБЕДИО?

ШТА СЕ
ДОГОДИ-
ЛО?

ЧАНГ ЈЕ НЕСТАО! ТО ЈЕ ОНАЈ
МЛАДИЋ КОЈИ ЈЕ СТАЈАО
СА МНОМ НА ПАЛУБИ
КАД СИ ДОШАО!

КРАДОМ ЈЕ
ИСКОЧИО
ИЗ БРОДА?

МИСЛИШ ЛИ ДА
БЕ НАС ОДА-
ТИ?

НЕ ЗНАМ! МОЖДА
ЈЕ ОКУПАТОРСКИ
ШПИЈУН?

ДО
БАВО-
ЛА!

САД НИШТА
НЕ МОЖЕМО
ДА ПРЕДУЗ-
МЕМО?

ТАЧНО!

ФОРЕСТ ЈЕ О ОВОМЕ ОБАВЕСТИО СВО-
ЈЕ ПИЛОТЕ...

ПРОКЛЕТНИЦИ! ЈЕ-
САМ ЛИ ВАМ РЕКАО
ДА НЕ ТРЕБА ДА ИМ
ВЕРУЈЕМО?

НЕМОЈ ТАКО,
ГРЕГ! НИСУ
СВИ ТАКВИ!

И МЕБУ НА-
МА ИМА ИЗ-
ДАЈИЦА?

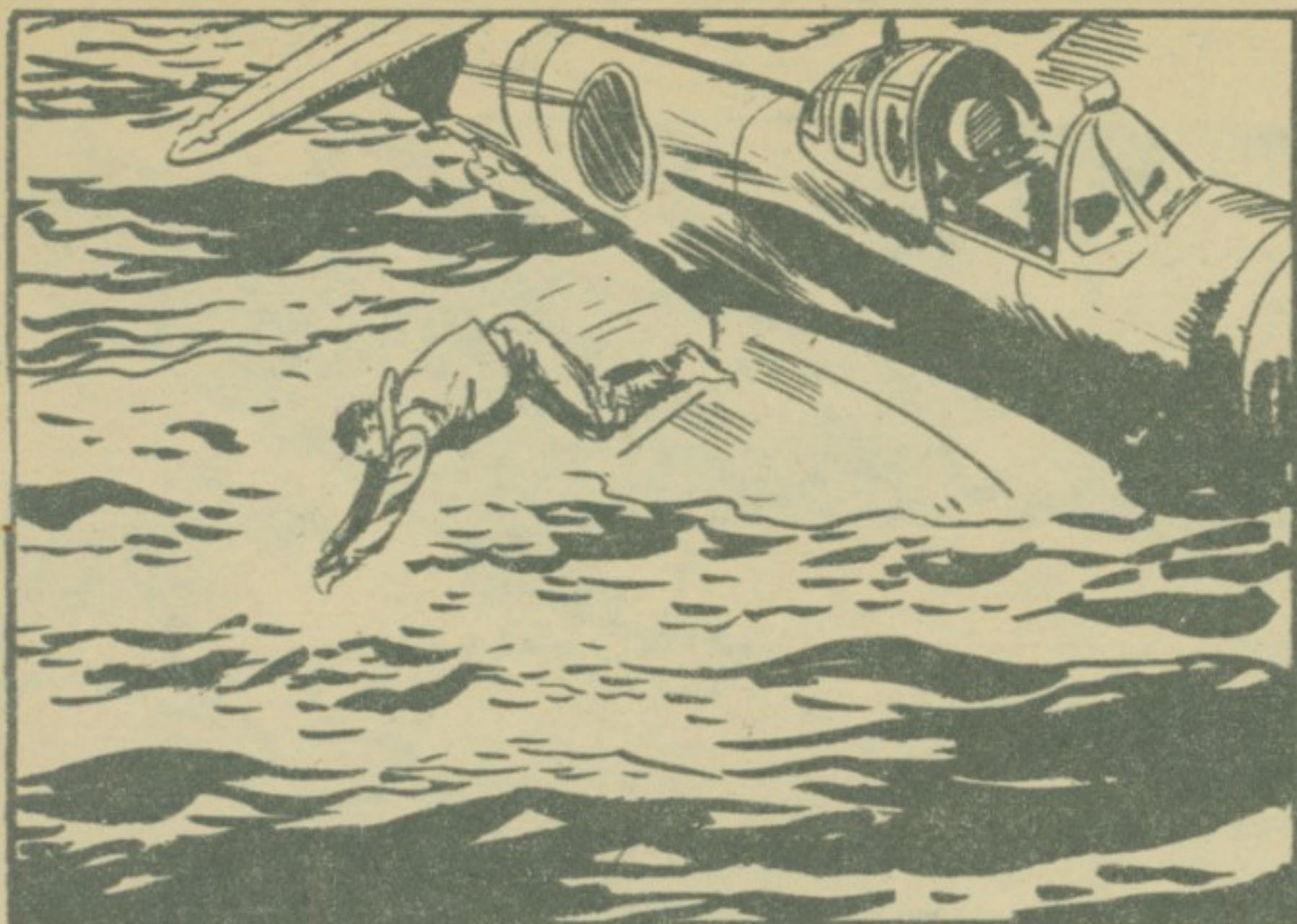
У ЗОРУ СУ ЈОШ БИЛИ САМИ НА ПУ-
ЧИНИ...

МЕБУТИМ...
ПОПЛЕДАЈ?

ЕВО
ИХ!

ОВО МУ НЕ-
БЕ ТРЕБА-
ТИ?

ПРОКЛЕТ-
НИК...

АКО НЕ ПРЕСТА-
НЕШ, ГРЕГ, УПОТРЕ-
БИЋУ СИЛУ? ПОМО-
ЗИ НАМ ДА ДИГ-
НЕМО ЈЕД-
РО?

107

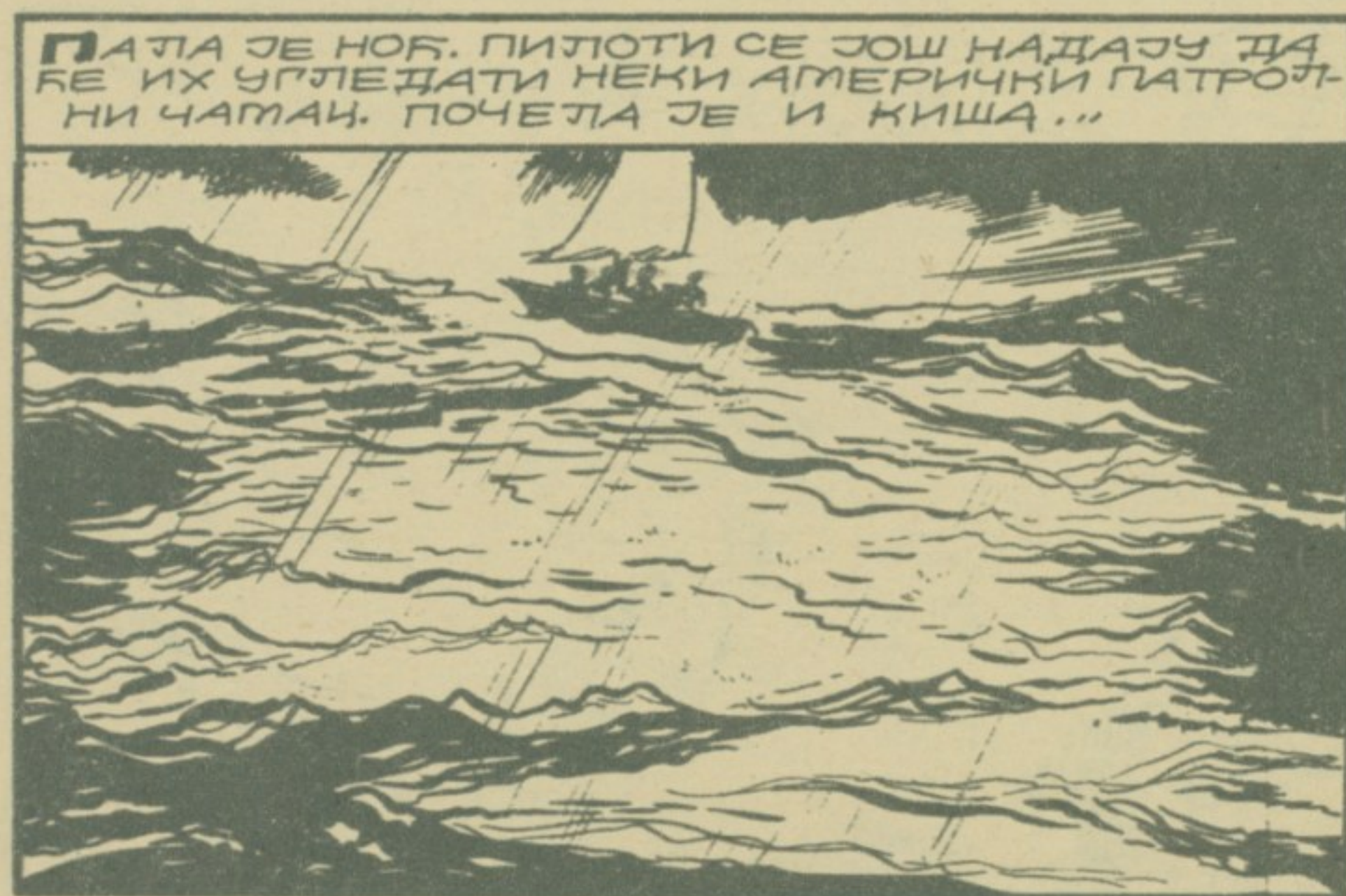
ГРЕГ ЈЕ СТИСНУО УСНЕ И ПРЕКО ВО-
ЂЕ ЈЕ ИЗВРШИО ФОРЕСТОВО НАРЕ-
БЕЊЕ...

ОХ, АТ СЕ НЕБО
СТРКЛО?

ЗАШТО МИ
ГРЕГ ПРАВИ
ПРОБЛЕМЕ?
КАО ДА НЕ
ВИДИ ДА ИХ
ВЕГ ИМАМО
НА ПРЕТЕК?

108

ПАТИА ЈЕ НОБ. ПИЛОТИ СЕ ЈОШ НАДАЈУ ДА
БЕ ИХ УГЛЕДАТИ НЕКИ АМЕРИЧКИ ПАТРОЛ-
НИ ЧАМАЦ. ПОЧЕЛА ЈЕ И КИША...

САМО НАМ
ЈЕ ЈОШ
ОВО
ТРЕ-
БА-
ЛО?

А И ОВИ ПРОКЛЕ-
ТИ МОРСКИ ПСИ
НАС УПОРНО
ПРАТЕ?

НЕ БРИНИ, НЕ
МОГУ НАМ НИШ-
ТА?

ДАНИ СПОРО ПРОТАЗЕ. ПОНЕСТАЛО ИМ
ЈЕ И ВОДЕ И ХРАНЕ...

СТАРИ КИНЕЗ ЈЕ ЗА НОРМИТОМ. СВИ
СПАВАЈУ СЕМ ГРЕГА...

САД ТИ КА-
ПЕТАН НЕБЕ
ПОМОГИ?

ИЗНЕНАДА...

НАПОТЪБЕ!

ААХ!

ШТА СИ ТО
УРАДИО?

ХЕЈ, ЈАПАНАЦ?
БАЦИО ГА ЈЕ
У МОРЕ?

ГРЕГ ЈЕ ЗАИС-
ТА ПОЛУДЕО?

ПУЧАЈ! МОР-
СКИ ПСИ ЈУРЕ
НА ЊЕГА?

МЕБУТИМ, ЈАПАНСКОМ ПИЛОТУ ВИШЕ
НИЈЕ БИЛО СПАСА...

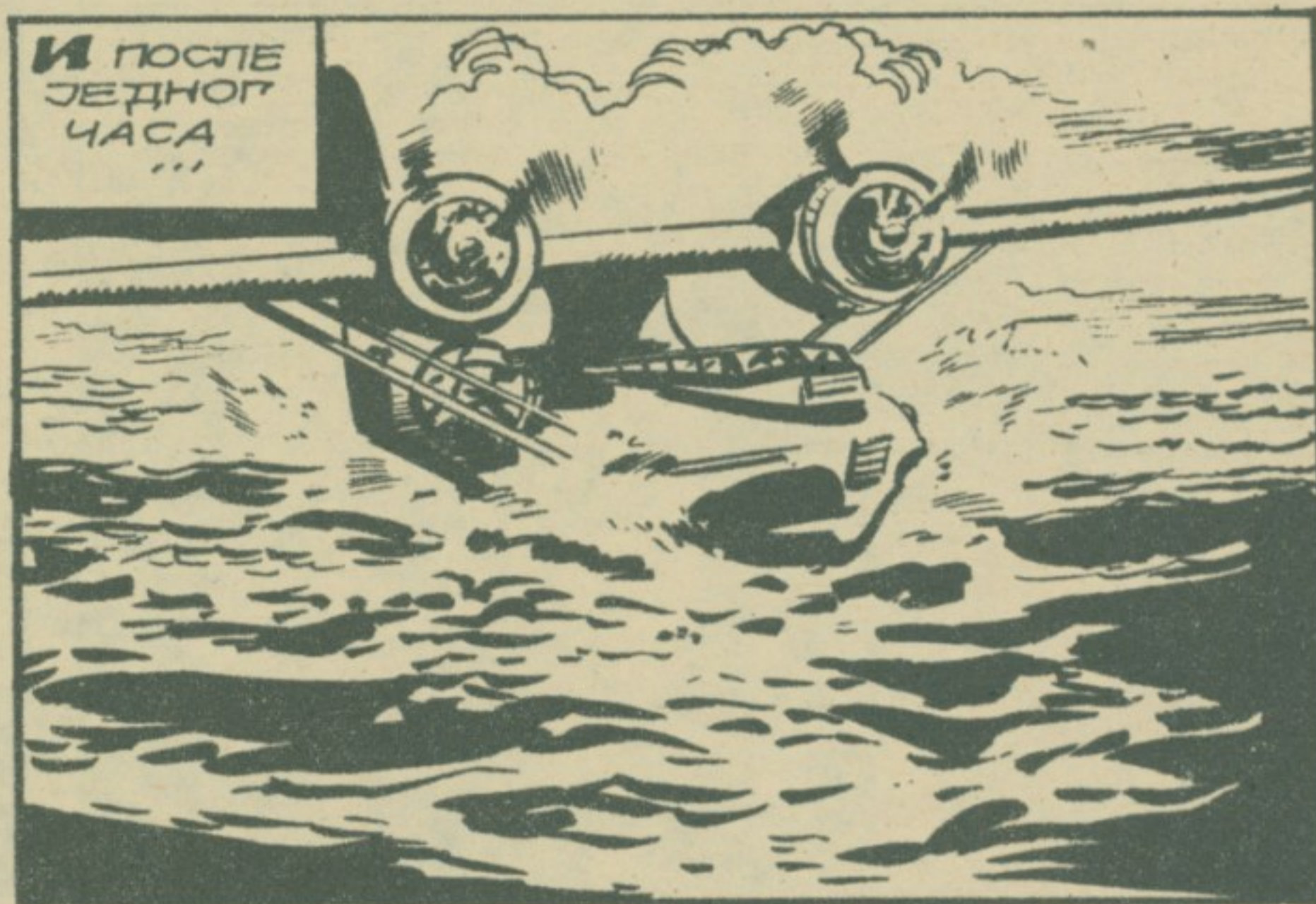
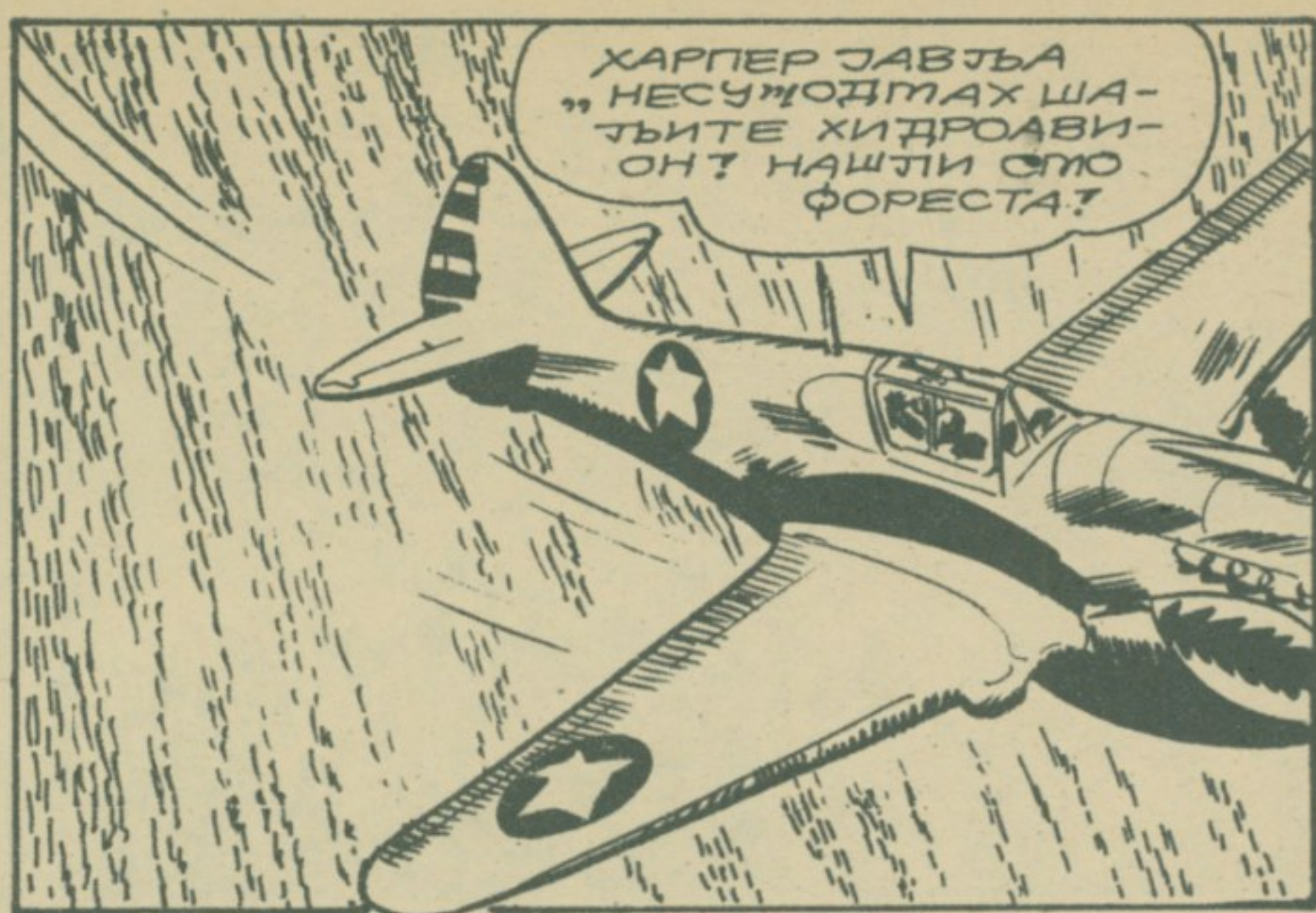
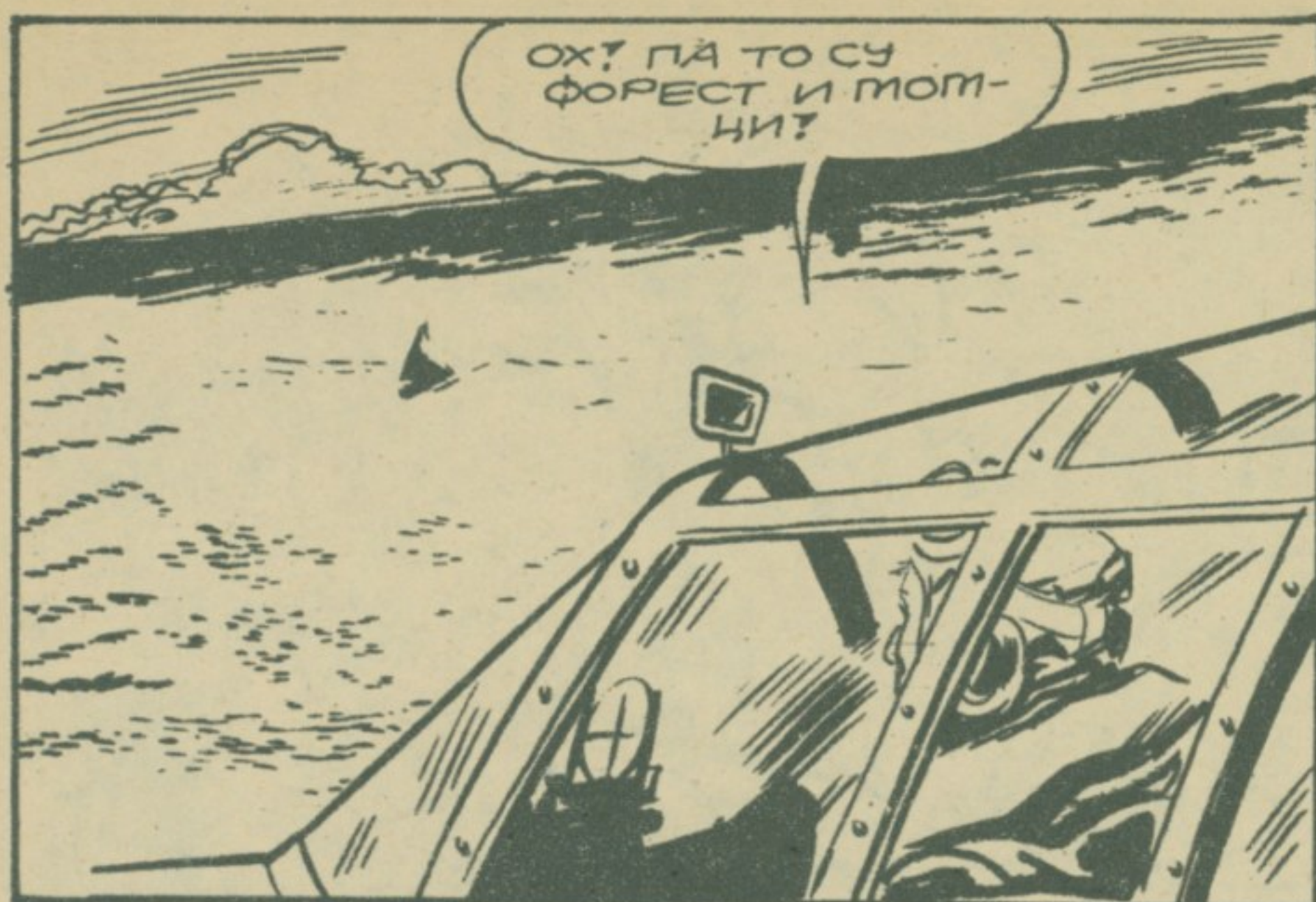

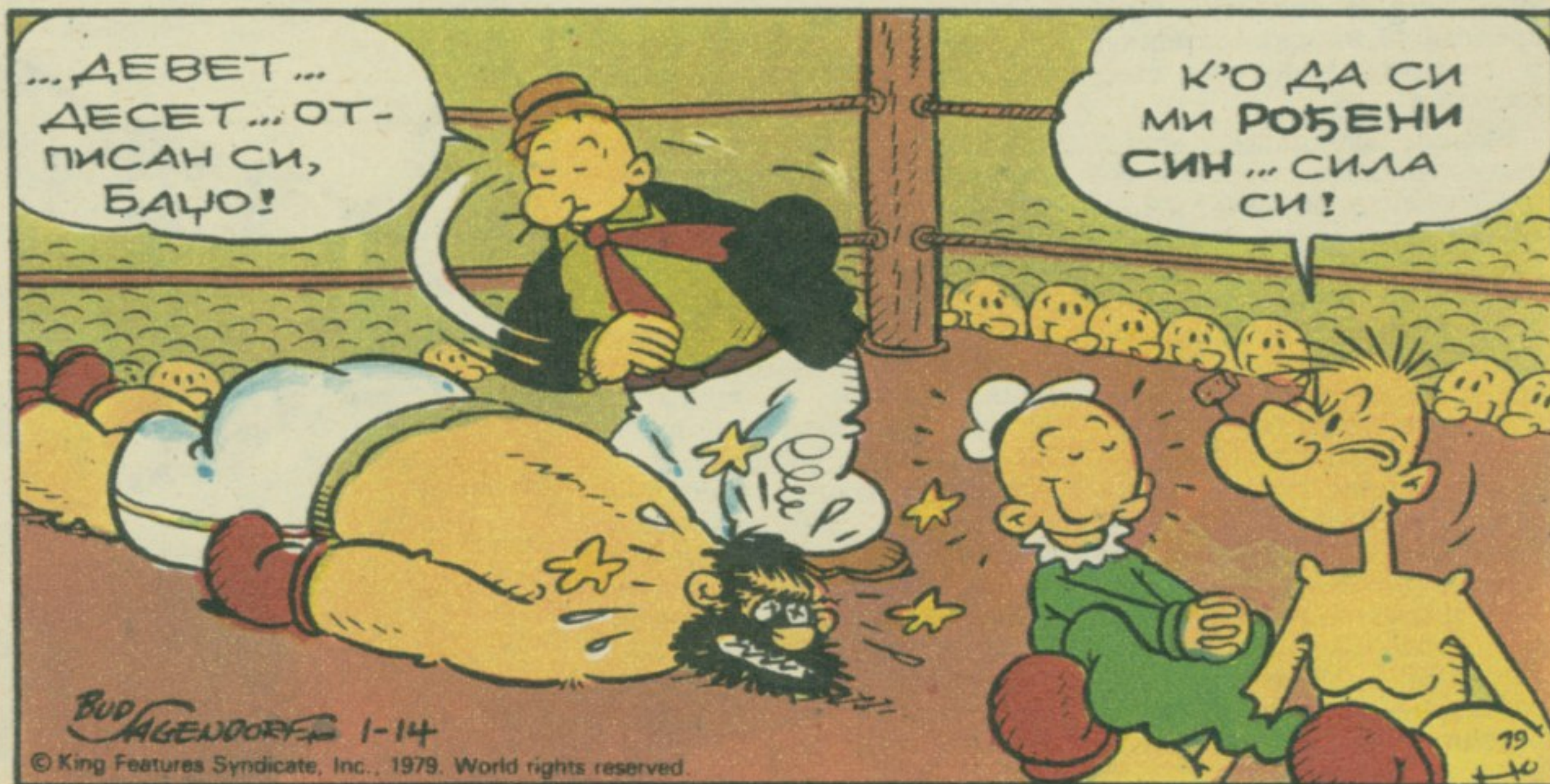
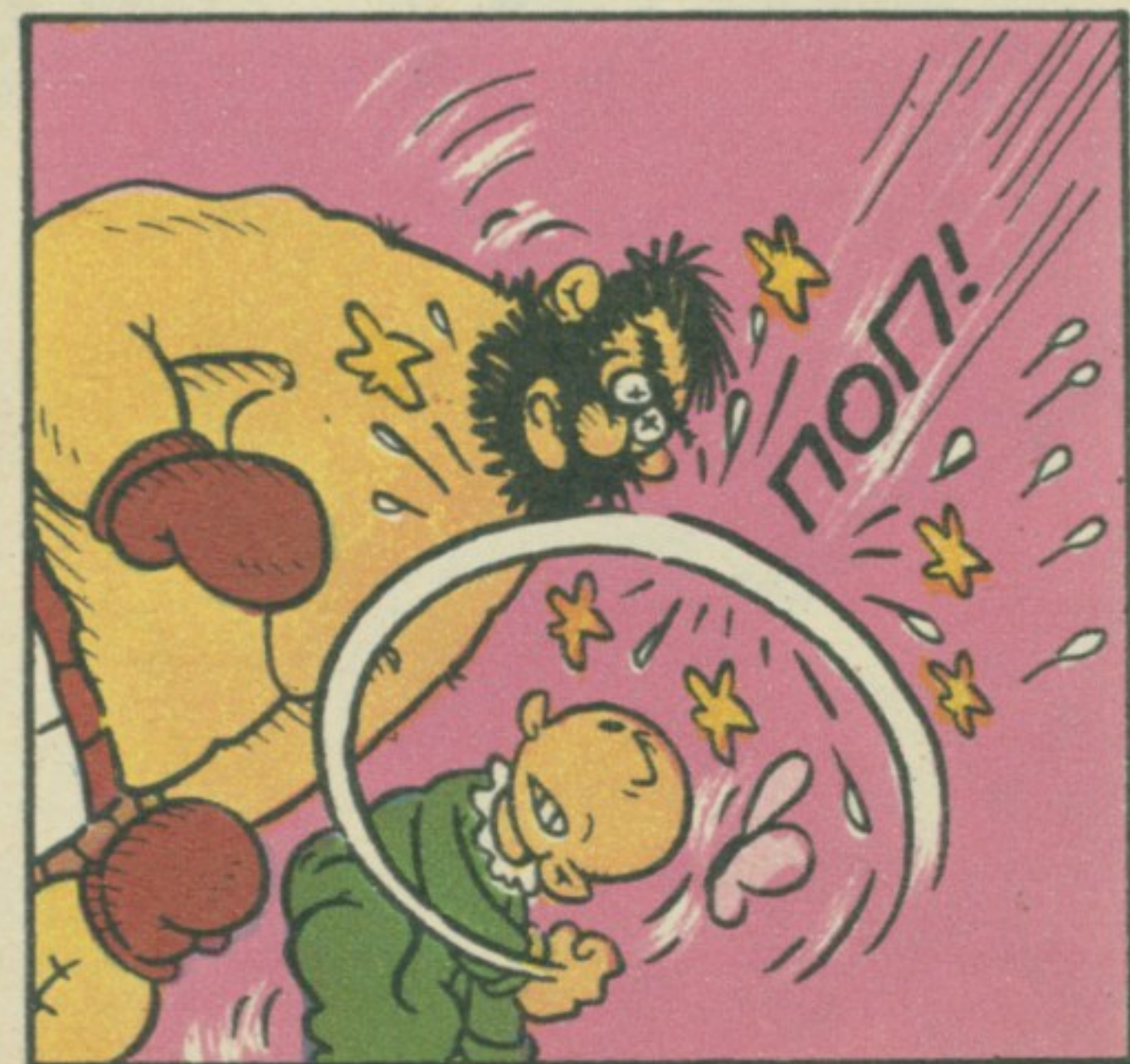
ООХ?

ДО БАВОЛА?
ГОТОВ ЈЕ!

Сунце није било ваљда никад шкртије за то доба године као поподне 9. марта 1892. године. Међутим, од мале групе људи окупљених на имању Јосипа Стефана изван Ријеке то нико није примећивао. Сви су били заокупљени бригом како да спрече двобој, нарочито арбитар поручник Дубравчић. Пошто је утврдио да су присутни сви који су морали да дођу — учесници двобоја и њихови секунданти — поручник је позвао два млада и углађена човека и обратио им се готово молећивим гласом:

— Господо, још имате времена да се предомислите! Молим вас, извините се један другом, а ви, господине Барчићу... повуците реч!

— Никад! — хладно је узвратио крупан и лепушаст двадесет деветогодишњак кога је поручник ослободио као Барчића. — Ви знате да моја породица држи до чести!

Ни други учесник двобоја, угарски официр Едуард Шедле није хтео да попусти.

ПОЛИЦИЈА ЧЕКА ПРЕЖИВЕЛОГ

Поручник Дубравчић обори поглед. Ускоро ће један од ова два човека бити мртав. А могу лепо да живе. Млади Еразмо Барчић био је правник, на прагу адвокатског испита у Пешти и пред женидбом. Богат је и цењен у граду. Отац му, стари Еразмо Барчић, такође адвокат, посланик је угарског и хрватског Сабора и последњи званични живи патрициј Ријеке. И оца и сина поштују сви грађани, посебно оца због његове непрестане борбе за ослобођење Ријеке од угарске власти и припајања Хрватској. И пред мађарским официром стајала је лепа каријера... Дубравчић је хтео да им објасни бесмисленост двобоја, али га је њихов хладан израз лица одвратио од тога. Чисто губљење времена, закључио је и тврдо, у даху, изнео услове борбе.

— Пошто сте изабрали пиштоље, стајете један другом окренути леђима. Пиштољ се држи у руци савијеној уз бок. На мој знак ћете се удаљити. Кад пређете 40 корака, окрените се и пуцајте! То је све, изволите!

Еразмо Барчић је лагано пошао према полазном месту. На лицу му није било грча. Шедле је тек тада почео да показује нервозу. Видели су то и поручник Дубравчић и његови секунданти, два официра Седамдесет девете регименте. Барчићеве секунданти су се врпољили. Нашла су се ту и два лекара, стари пријатељи Барчићеве породице. Стрепели су. С разлогом: младић је био добар правник, али не и вешт у гађању. Један од њих, доктор Кисељак, обавестио је окупљене да је на граници ријечка полиција која чека преживелог да га ухапси! У

ЦРНИ ДАНИ ПОСЛЕДЊЕГ РИЈЕЧКОГ ПАТРИЦИЈА

НЕДОЗВОЉЕНИ ДВОБОЈ

ОКРЕНУТИ ЛЕЂИМА ЈЕДАН ДРУГОМ, ПРОТИВНИЦИ СУ СЕ ПОЛАКО УДАЉИЛИ ЧЕТРДЕСЕТ КОРАКА, А ЗАТИМ ОКРЕНУЛИ И ПОДИГЛИ ОРУЖЈЕ.

ствари, био је то последњи покушај да се спасу животи противника. Није помогло, мада су полицајци одиста ишчекивали на једној ледини шта ће се догодити. За двобој су знали, о томе је брујао цео град, али нису смели да приђу јер би тиме прешли границу. Најме, у то време Ријека се налазила под влашћу Угарске у којој је двобој био законом забрањен, али се граница налазила одмах иза града. Мегданције су то знале па су зато за место двобоја изабрале пустињу на имању Јосипа Стефана на територији Каства, ван угарске границе.

После пређених 40 корака Барчић и Шедле су се окренули и пошли један другом у сусрет. Први је испружио руку са оружјем и опалио Еразмо. Пуцањ је одјекнуо као гром.

СВАЂА У ГОСТИОНИЦИ

Ријечки полицајци су цупкали с ноге на ногу гризући се од муке што не могу да зауставе ту лудост. Ко да изађе на очи старом Барчићу ако се његовом сину нешто деси. А шта тек рећи заповеднику Седамдесет девете регименте страдали Шедле.

Чула су још два пуцања. Било је око четири поподне.

Само два дана раније Барчићу и Шедлеу живот је текао безбрижно. Случајно су се сусрели у гостионици на Трсату. Реч по реч, и споречкали су се. Еразмо је био слика и прилика оца: родољуб и борац за национална права Ријечана. Мађар га је позвао да се учлани у Друштво ветерана, младић је друштво назвао смешним, дошло је до свађе и увреда и... Шедле је Барчићу уручио визиткарту. Представљала је позив на двобој. Барчић је прихватио гордо уздигнуте главе. Стари Еразмо тих дана није био код куће, већ у Загребу на заседању Сабора. Да јесте, можда би све добило други ток. Овако...

Барчић јуниор није имао среће. Иако је први пуцао — промашио је. Шедле није. Чак је стигао да двапут повуче ороз. Прво зрно погодило је Барчића у груди, закачило срце и изашло на леђа. Одмах је кочијама пребачен кући. Из њега је истицао живот. Мајка је вриснула и пала преко сина.

Није стигао ништа да јој каже, издахнуо је.

ВЕНАЦ ЗА ПРОТИВНИКА

Едуард Шедле је стављен у кућни притвор. Вест о

Барчићевој смрти одмах је пукла градом. Народ је почео да се окупља по улицама и трговима и да гунђа против Угарске. Дошло је до демонстрација. Маса је кренула пред зграду полиције да тражи Шедлеа.

Када је чуо за синовљеву смрт, стари Еразмо је похитао у Ријеку. Сада није имао никога сем жене скрхане болом.

Свештеник католичке цркве није смео да обави црквени церемонијал сахране, јер је млади Барчић у умро у недозвољеном двобоју.

— Зар да дете покопам

тек тако! — јекнуо је несрећни отац.

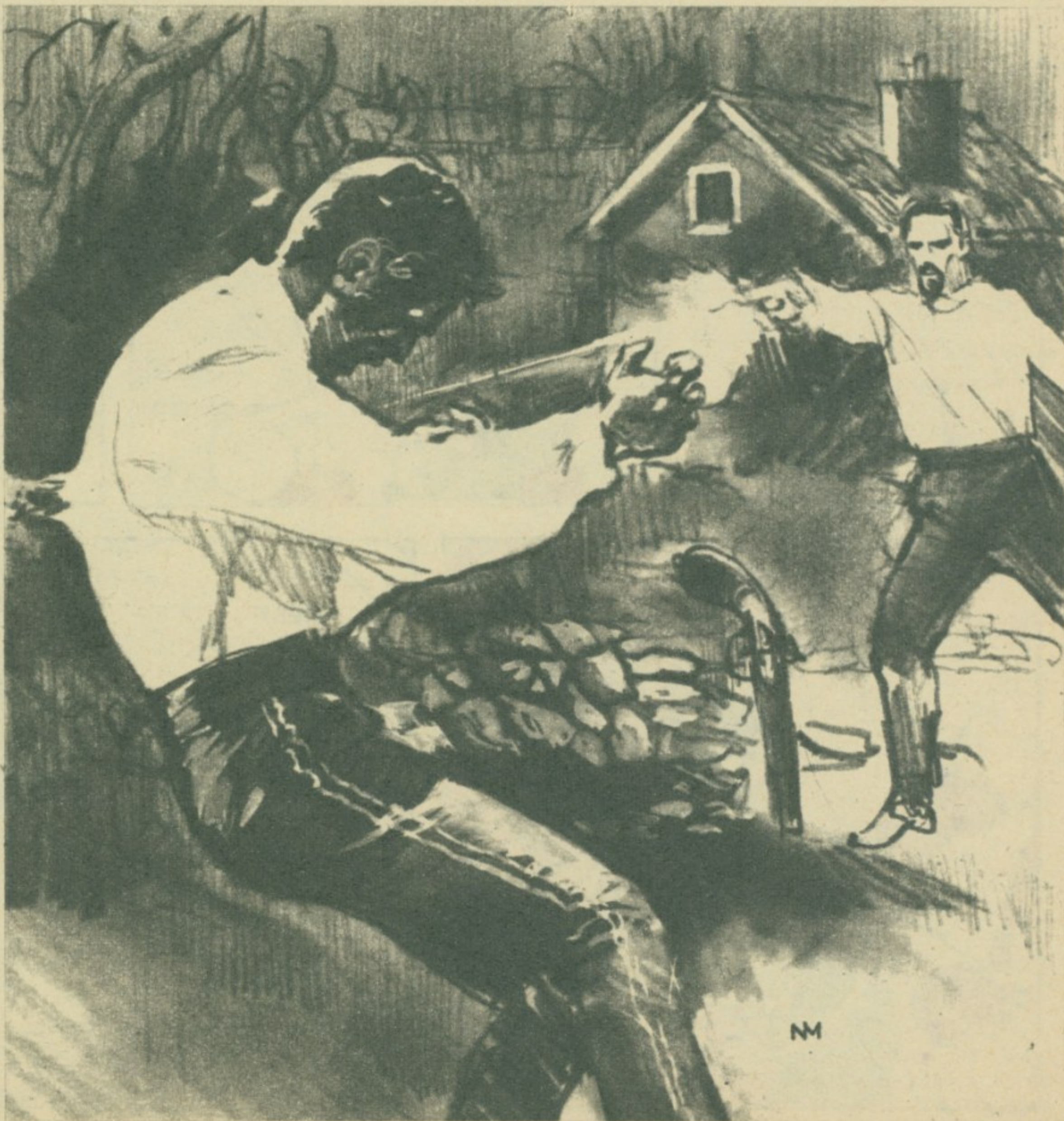
Обратио се православном свештенику у Ријечи попу Јови Ђорку. Поп Јова је пристао без речи јер није потпадао под римокатоличку јурисдикцију. Око тога се начинила гужва. А она је била само кап више у препуној чаши незадовољства Ријечана због дугогодишњег туђинског утњетавања.

Шедлеу је одржано суђење. Осуђен је на симболичну временску казну.

Млади Еразмо Барчић сахрањен је на месном гробљу. У исту раку ускоро је укопана и његова мајка. Стари Еразмо Барчић је наставио борбу за ослобођење Ријеке живље него икад. Умро је у осамдесет трећој години живота. Сахрањен је поред жене и сина. На њиховом заједничком гробу стоји скроман споменик.

Угарски официр дошао је на сахрану свог противника у двобоју. Чак је донео и венац. На њему је писало: „Најтужнији Шедле“.

М. Тодоровић

Жвака" је код цивилизованих Маја била толико уобичајена и свакодневна ствар да се продавала на пијацама. Маје су је правили тако што су кували млечнобели сок добијен из коре саподила све док се не би згуснуо. Сок који је због свог изгледа доцније у науци добио латинско име *lateks*, млеко, Маје су називали *ћикли*, а и данас га многи народи називају *ћикли*.

Згуснути *ћикли* личи на гуму, односно каучук. Маје, колико је познато, нису својим жвакаћим гумама додавали никакву арому. Међутим, када га нису жвакали, Маје су *ћикли* користили да од њега праве лоптице за игру *»рок-а-ток«*, која помало личи на данашње *»балоте«*. Само, код њих је исход био, буквално, од животне важности: победници би пораженима — одсецали главе на пању! То показују рељефи Маја. Мисли се да су на тај начин свештеници Маја одабирали људске жртве које су редовно приносили својим крволочним боговима. Али — вратимо се безазленој тековини овог чудног народа, жвакама од *ћиклија*.

Маје су, ширећи своју културу, пренели навику и уживање жвакања беле гуме припадницима разних домородачких племена која су живела на територији данашњег Мексика и Хондураса. Међутим, када су у 16. веку шпански освајачи почели уништавање Маја и њихове културе, али и свих осталих староседелача на које су наилазили крчећи свој колонијални пут кроз *цунглу*, жвакање *ћиклија* полако је изумирало. Освајачима се та еластична смола није допадала: много су више уживали у пушењу дувана које су научили од Астека.

Али, игром случаја, жваке од саподиле *»васкрсле«* су три и по века доцније!

РЕЦЕПТ ЦРВЕНОКОЖАЦА

Било је то време када је на северном делу америчког континента завладала нека општа, и не баш лако објашњива, потреба за жвакањем. Дошљаци из Европе видели су да Индијанци из канадских и америчких шума жваћу *»гуму«* добијену од смрче и то им се веома допало. Предузимљиви *»јенки«* већ су 1800. године избацили на тржиште производ први пут назван — жвакаћа гума. Била је направљена од смоле смрче, по рецепту црвенокожаца са севера. Мало доцније, појавиле су се и жваке од парафинског воска. Међутим, доласком свргнутог мексичког диктатора Антонија Лопеза де Санта Ане у Њујорк 1860. године, обе врсте жвака пале су у бесповратни заборав.

Наиме, у Мексику жвакање *ћиклија* није било потпуно заборављено, а лукави Антонио Лопез одмах је уочио да би овде,

на северу, могао направити добар посао ако искористи жвакаћу страст *»јенкија«*. Зазвонио је на врата *»Њујоршког проналазача Тома-са Адамса«* и — убрзо су се у једној малој трговини слаткишима, на периферији велеграда, појавиле зашећерене куглице од саподиле гуме. Деца, а затим и одрасли, просто су се отимали о њих! Тако је рођена једна од данас највећих индустрија на свету *»Америчка ћикли корпорација«*, на чијим производима и даље стоји Адамсово име.

ИЗМИШЉОТИНА ЂАВОЛА

Мода, потреба или неуроза жвакања обузела је Америку вртоглавом брзином. Ницале су и нове компаније. Година 1886. изузетно је значајна у исто-

предњаче у томе. Они на њу потроше годишње 300 милиона долара (око пет и по милијарди динара — нових)! За тај новац они купе 27 милијарди жвакаћих *»плочица«* које, када би се поређале једна до друге, допрле би од Земље до Сатурна... Али, рећи ће многи, Американци у свему претерују, па и у жвакању.

Међутим, њихови социолози су испитивали феномен жвакања и дошли до занимљивог закључка да потреба за њим расте у време криза и напетости. Тако су Американци пред

шење врашки им се свиђало.

МЕЂУ ЗМИЈАМА

Жвакаће гуме данас се праве и од вештачких материја са додатком ароме и шећера, јер ни *»циновске«* саподиле не могу да произведу довољно *ћиклија* — који се и даље признаје као ненадмашна сировина. *Њикли* је, затим, и веома тешко добити.

Саподиле расту дубоко у *»цунгли«*, међу *»јагуарима«*,

инсектима и змијама — отровницама званим *»копљоглавке«*. И поред свих настојања, ово древно дрвеће чији су млечни сок открили Маје, одупрло се пресађивању. Нигде осим у латиноамеричким *»цунглама«* не жели да расте, понајмање на плантажама!

Да би се добио *ћикли*, потребно је успузати се уз саподилу и направити у њеној кори *»чик-цак«* рез до висине од 15 метара. Тада се у подножју стабла стави посуда у којој полако цури слатки, гумени сок. У току сезоне добар радник може

НИМАЛО ОБИЧНА СТВАР — ЖВАКАЋА ГУМА

Отровници чувају ћикли

РАТНИК МАЈА

НАРОД МАЈА ОДАВНО ЈЕ ИСТРЕБЉЕН. АЛИ ЦИНОВСКО ЗИМЗЕЛЕНО ДРВО САПОДИЛА РАСТЕ И ДАЉЕ...

ОД ЊЕГОВЕ СМОЛЕ ТИ ДРЕВНИ СТАНОВНИЦИ ЛАТИНОАМЕРИЧКОГ КОП-НА ПРАВИЛИ СУ — ПРАВЕ ЖВАКЕ!

да накупи и тону *ћиклија*, наравно, под условом да — не наиђе на *»копљоглавку«*. До данас није пронађен начин да се овакво примитивно добијање *ћиклија* побољша... За утеху љубитељима жвакаћих гума — у лабораторијама великих индустрија непрестано се истражују нове формуле за побољшање укуса вештачких жвака. Ко зна: можда ће винил у скорој будућности однети победу над *ћиклијем*?

Или ће жвакање поново пасти у привремени заборав, ма како нам то сада изгледало невероватно...

М. К.

рији жвакаће гуме: *»кливлендски«* индустријалац Вилем Вајт избацио је на тржиште жваке са мирисом ментола и — после тог *»хита«* могао да оснује први *»труст«* ове врсте производа. Одиста, у Америци је жвакаћа гума постала (и остала) најважнија опоредна ствар на свету...

На самом почетку нашег века ступио је на жвакаћу сцену двадесет деветогодишњи Вилем Ригли из Чикага и постао — *»краљ жвакаћих гума«*. Данас *»ригли«* жваке представљају лавовски део светске понуде.

Иако је жвакање гуме постало уобичајено свуда у свету, Американци и даље

први светски рат жвакали годишње 39 жвака по становнику, а после њега за 50 више; пред други светски рат трошили су сваки 98 жвака годишње, а већ 1953. године готово двоструко више. Данас сваки становник САД *»сажваће«* 168 гума у току 12 месеци.

Покушај да се жвакаће гуме од *ћиклија* искорени у *»новом свету«* неславно је пропало. Наиме, крајем прошлог века свештеници су здушно проповедали да су жвакаће гуме инструмент нечистивог. Али, посетивши црква, а и сви остали, очигледно су жваке сматрали рајским производом. Ако су и веровали цркви, то *»ђаволе«* иску-

РИЗНИЦА ЗНАЊА ЗА МЛАДЕ

„Просвета“ и „Југославија“

RIZNICA ZNANJA ZA MLADE
Praistorijski život

RIZNICA ZNANJA ZA MLADE

Saobraćaj

RIZNICA ZNANJA ZA MLADE

Matematika

RIZNICA ZNANJA ZA MLADE

**Vasiona,
Zemlja i vreme**

RIZNICA ZNANJA ZA MLADE

Životinje

RIZNICA ZNANJA ZA MLADE

**Elektronika
i energetika**

Дечја енциклопедија — светски бестселер
(амерично-јапанска копродукција)

»ПРОСВЕТА« И »ЈУГОСЛАВИЈА«

ушли су у велику међународну копродукцију чији су носиоци Time-Life из Њујорка и Kodansha из Токија и обезбедио да се на нашем језику, латиницом, појави дечја енциклопедија у десет књига великог формата штампаних на најфинијој офсетној хартији, са обиљем илустрација у боји, под насловом

РИЗНИЦА ЗНАЊА ЗА МЛАДЕ

Претходно су наши еминентни стручњаци одговарајућих научних дисциплина дали високу оцену ове енциклопедије, сматрајући да ће она испунити два основна задатка:

прво, школској деци и омладини послужити као допуна уџбеника, и **друго**, пружиће им на привлачан, али аутентичан, начин много знања и подићи њихову општу културу.

Енциклопедија је оцењена и као подстицај за усмерено образовање, јер може допринети да се млади читаоци лакше определе за позиве који их највише занимају.

Међу рецензентима и стручним редакторима налазе се професори Београдског универзитета, сарадници разних научних и стручних установа и истакнути специјалисти ужих научних области.

РИЗНИЦА ЗНАЊА ЗА МЛАДЕ обухвата следећих 10 књига:

1. Праисторијски живот	6. Слободно време
2. Саобраћај	7. Електроника и енергетика
3. Математика	8. Биљно царство
4. Васиона, земља и време	9. Рибе и шкољке
5. Животиње	10. Инсекти

Са различитих подручја знања, обухваћених овом енциклопедијом у 10 књига, читалац се информише у складу са најновијим достигнућима у низу научних дисциплина — у астрономији, метеорологији, математици, физици, археологији, биологији, електроници, енергетици, зоологији и другим; књиге такође пружају низ пробраних информација и из области ликовних уметности, музике, позоришта, спорта...

5.000 илустрација у колору

Страна 1.120, великог формата 21,5x30 цм, у тврдом пластифицираном повезу.

Првих седам књига добићете одмах а преостале три до краја 1979. г. Свака књига носи број који показује њено место у комплекту. Овај број није везан са редоследом излагања на српскохрватском језику. Претплатна цена за свих десет књига је **2.400 динара** (20 рата по 120 динара).

Уредним претплатницима књиге се испоручују одмах по изласку из штампе, без обзира на број дотле уплаћених рата, тако да ће претплата прећи у отплату.

Изашло из штампе:

1. Праисторијски живот
2. Саобраћај
3. Математика
4. Васиона, земља и време
5. Животиње
6. Електроника и енергетика
7. Слободно време

По изласку из штампе, цена комплекту од 10 књига биће 3.000 динара.

Непотребно прецртати

(Место и датум)

Издавачка радна организација „Просвета“
11001 Београд, Добрачина 30
Поштански фах 555, телефон 631-651

Претплаћујем се на велику дечју енциклопедију Ризница знања за младе, која излази из штампе у 10 књига до краја 1979. године, по претплатној цени од 2.400.— динара. Обавезујем се да наведени износ исплатим:

а) Одмах, а најдаље у року од 8 дана по пријему „Просветине“ уплатнице, са 5% попушта, тако да ћу платити свега 2.280.— динара.

б) У 20 месечних рата, по 120.— динара, почев од наредног месеца, увек са уплатницама добијеним од „Просвете“.

Првих 7 књига добићу одмах, а преостале 3 до краја 1979. године.

(Име и презиме)

(занимање, назив и телефон радне организације, ако је купац у радном односу)

(Број поште, место, тачна адреса и телефон)

(Својеручан потпис)

Сачекајте „Просветине“ уплатнице!

НЕ ДИРАЈ У МОЈЕ КРУГОВЕ!

Сиракушки владар Хијерон II (306 — 215 пре н. е) одлучио је да једном храму поклонити раскошну круну па је позвао највештијег јувелира, дао му новац и одређену количину злата за њену израду. Кад је круна завршена, тежила је колико и то злато. Али, неко је дошапнуо краљу да му је вешти јувелир још вештије подвалио и повећу количину злата заменио — сребром. Иако задовољан израдом круне, Хијерон се, наравно, забеснео, али — како доказати подвалу? Не знајући шта да ради, позвао је Архимеда у помоћ и замолио га да нешто смисли.

РАСКРИНКНИ ЈУВЕЛИР

Дуго је размишљао Архимед шта да учини, а кад је, тих дана, ушао у каду да се окупа, вода се прелила преко ивице каде и он је, сав срећан, повикао: Еureka! Синуло му је како да реши постављени задатак.

Направио је два тела исте тежине као круна — једно од сребра, друго од злата и потопио их у воду. Пошто је злато теже, тело начињено од њега било је мање запремине, па је истиснуло и мању количину воде. Тело од сребра било је веће запремине и истиснуло је, наравно, и већу количину воде. Тада је Архимед ставио круну у воду — истиснула је мање воде него сребрно тело, а више него злато. Сумње више није било — круна је била начињена од мешавине злата и сребра. Дугопрсти јувелир морао је, пред очигледним доказима, да призна

НИША КАМЕЊА ИЗБАЧЕНОГ ИЗ КАТАПУЛТА СРУЧИЛА СЕ НА РИМСКЕ БРОДОВЕ. НЕКОЛИКО МАЊЕ ОШТЕЋЕНИХ ЗАПЛОВИЛО ЈЕ КА ЗИДИНАМА СИРАКУЗЕ ГДЕ ИМ ЈЕ ПРИРЕЂЕН НЕОБИЧАН ДОЧЕК.

на шта је учинио, а Архимед је, не само што је утврдио превару, него и израчунао колико је злата у круни замењено сребром.

Био је то само један од доказа генијалности овог научника.

БРОДОВИ У ПЛАМЕНУ

Ништа мање позната је и прича о још једном Архимедовом „чуду“. Да би заузели Сиракузу с мора, Римљани су на прамцима бродова поставили машине за разбијање зидова. Међутим, испред града их је дочекало немало изненађење. Киша камења избаченог из катапулта сручила се на њихове бродове, а само неколико мање оштећених запловило је ка зидинама Сиракузе. Тамо су доживели још необичнији дочек — огромне четворокуке чакље на ланцима устремиле су се са зидина града на бродове и они су се зачас, као играчке, нашли у ваздуху. Кад су се кукле, иначе

Драги »Забавнице«!
Недавно сам чуо о Архимедовој одбрани Сиракузе. Молим те да ми о томе кажеш нешто више.

Предраг Гајић,
Београд

дово чудо“ тврдећи да су му за то била потребна огледала огромних димензија. Причу су, као сасвим могућу, прихватила два мање позната средњовековна писца Зонорас и Цезес. Последњи чак тврди да је Архимед једно шестоугаоно огледало, и нека мања са по 24 угла, поставио на сразмерна одстојања и покретао их помоћу шарки и металних резова.

Чувени природњак Бифон, на пример, успео је да помоћу огледала запали предмете удаљене 200 мета-

решиви стрелци прецизно су гађали у непријатеља. И то је био Архимедов изум. Римљанима није преостало ништа друго него да се помире са дугом опсадом и исцрпљивањем Сиракузе.

После три године коначно су продрли у град, али само захваљујући издаји. Марцелус је, веома ценећи Архимеда, наредио својим војницима да поштеде великог научника, али један га није послушао. Занесен цртањем кругова у песку, и не гледајући убицу који му се приближавао са искуским

Архимедово дело, отвориле, бродови су се разбили о стене.

Римљани ипак нису одустајали. Марцелус је наредио да се на осам, заједно повезаних бродова, подигну велике куле и споје мостовима да би се некако пришло зидинама. Али, ни ове куле нису одолеле камењу од око 300 килограма које је избацивано из катапулта.

Да би одбио упорне Римљане, Архимед је измислио систем огледала која су концентрисала сунчеву светлост и са седамдесетак метара даљине палила римске бродове. То је забележио грчки историчар Луцијен у „Историји Сиракузе“, а Декарт у свом делу „Диоптрик“ побија ово „Архиме-

ра, доказујући још да се умножавањем огледала ствара линија сагоревања па могу да се изазову пожари на великим растојањима. Веровао је то и немачки инжењер Херман Нордунг. Уочи другог светског рата проучавао је начин како да постави параболична огледала која би пренела сунчеве зраке до Њујорка и запалила град! Али, вратимо се Архимедовој одбрани Сиракузе.

ЈЕДАН НИЈЕ ПОСЛУШАО

Кад су видели да ништа не могу учинити с мора, Римљани су одлучили да отпочну нападе с копна, али из малих пукотина на зидинама Сиракузе непог-

мачем. Архимед је само рекао: „Не дирај у моје кругове“.

Тако је завршио Архимед (287 — 212 пре н. е) један од ретких научника кога је средина разумела и славила за његовог живота. Рођен је у Сиракузи, у имућној и интелектуалној породици. Његов отац Фидијас бавио се астрономијом и прославио прорачунима о величини Сунца и Месеца, мада се касније показало да су нетачни. Рођен у златно доба грчке културе и науке, Архимед се и данас сматра једним од највећих умова. Десет његових радова представљају, заједно са Еуклидовим научним теоријама темеље математике.

МИНИ-КВИЗ

- 1 Где се налазе планине Сијера Морена и Сијера Невада?
- 2 Шта значи тривијалност?
- 3 А фотофобија?
- 4 Хекла је...
- 5 Где се налази Хуверова брана?

ОДГОВОР:

1. Сијера Морена је у јужној Шпанији, а Сијера Невада је у јужној Шпанији. 2. Тривијалност је нешто што је једноставно и лако разумљиво. 3. Фотофобија је страх од фотографирања. 4. Хекла је врста вулкана. 5. Хуверова брана је у Калифорнији.

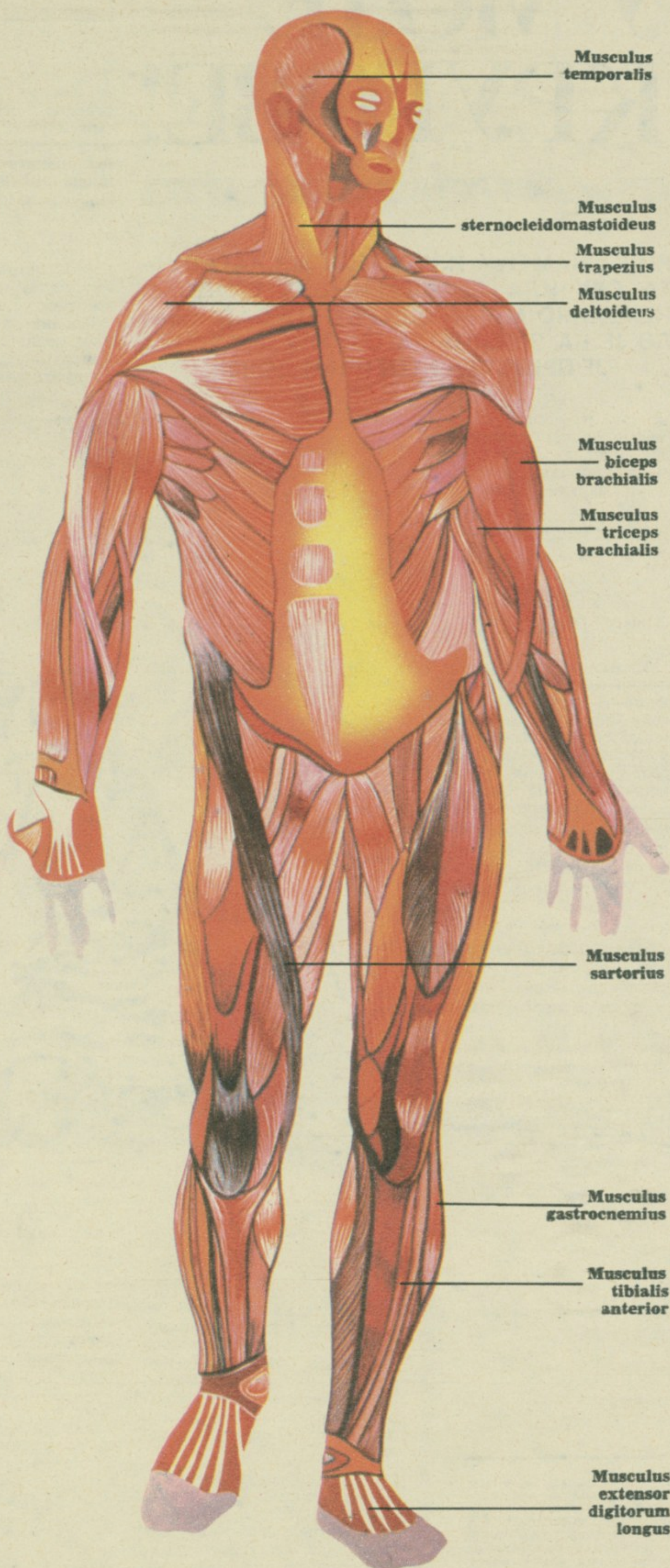
СРЦЕ ЈЕ... СРЦЕ

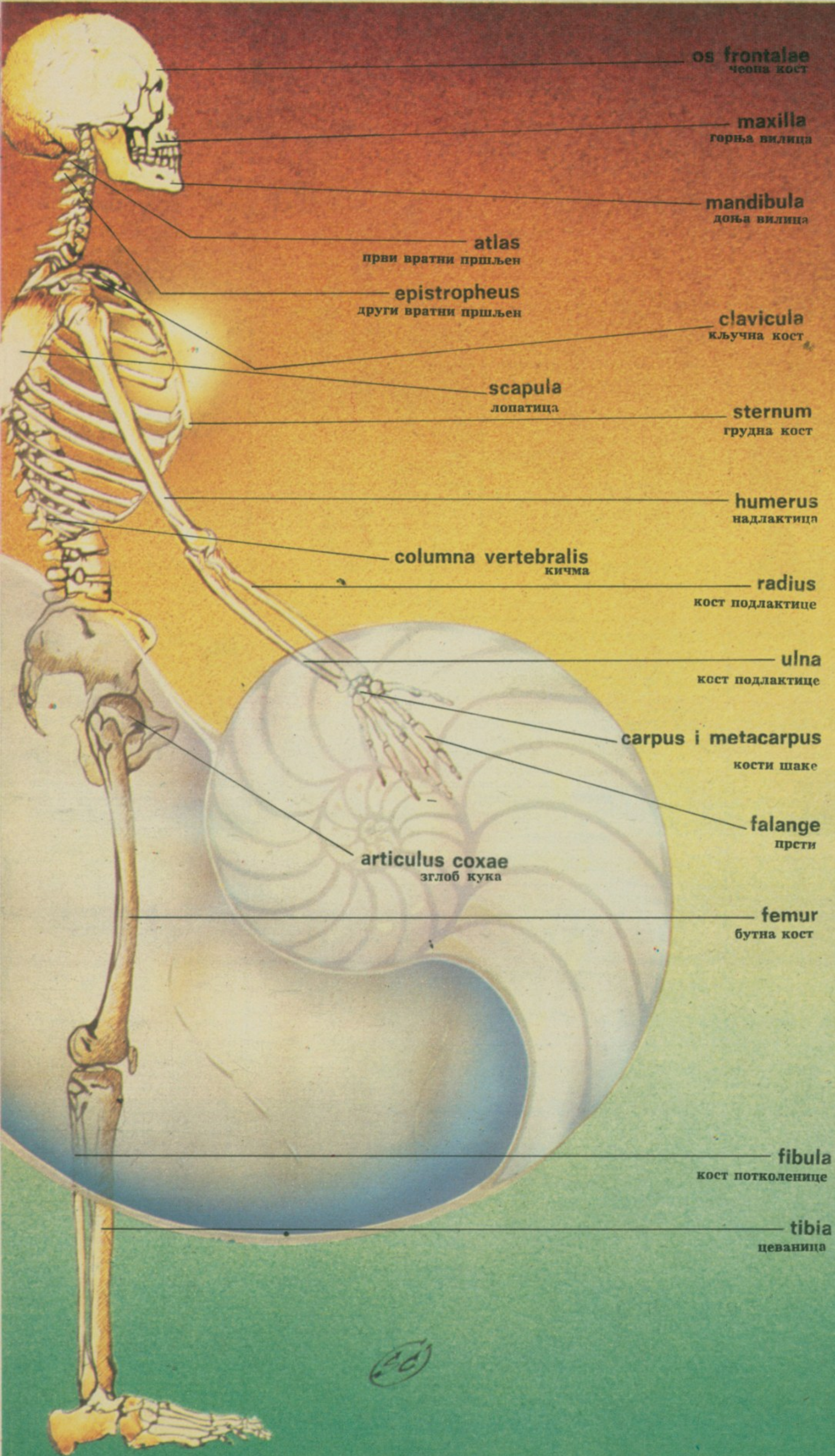
Мишићни систем кичмењака налази се у тесној вези са скелетним системом. Његова улога није само у извођењу сложених покрета коштаних полука, него и у одржавању свих тих делова у одређеном положају, а тела у усправном стању. С друге стране, мишићни покрети су у служби функције органа за исхрану и варење, дисање, кружење телесних течности и полних функција.

Мишићи кичмењака састоје се од специјалних мишићних ћелија или влакана, јако издужених и, по правилу, груписаних у снопове. Способност грчења и опуштања почива на присуству одређених плазматичних елемената — мишићних фибрила или миофибрила. У телу постоје две врсте мишића: попречно-пругасти и глатки. Скелетни мишићи човека састоје се искључиво од попречно-пругастих који раде под утицајем воље, док глатки мишићи (у зидовима унутрашњих органа) раде без утицаја воље. Изузетак је срце које ради без утицаја наше воље, а састоји се од попречно-пругастих мишића.

По правилу, скелетни мишић има издужен, вретенаст облик, чија су оба краја причвршћена за одређена места на телу. Мишић се причвршћује за скелетни део помоћу тетива које се састоје од снажних, паралелно повезаних, везивних влакана. Почетним делом мишића сматра се обично учвршћени крај који се при грчењу мало, или нимало не помера, а може бити учвршћен и на више места. Тада је, обично, издужен у више кракова, као што је случај код бицепса, трицепса, па сваки од тих делова може да врши одређене покрете.

Мишић нормално реагује само под утицајем нервног система, па га зато увек инервира само један нерв. Када се прекине веза између мишића и нерва, долази до поремећаја у мишићној функцији. Тако изумирање једног мишића означава и престанак функције одговарајућег нерва.

208 И МАЊЕ

Скелетни систем кичмењака састоји се из скупа чврстих делова — скелетних органа — чија је улога да подупиру и заштићују мекане делове тела, али и да послуже као ослонац за мишиће. За разлику од скелета неких бескичмењака (као код пужа, на пример), скелет је код кичмењака унутрашњи, наиме, чврсти делови налазе се испод коже.

Основну и главну потпору скелета човека чини кичма на којој се налази лобања. Уз кичму је непосредно везан карлични појас с доњим екстремитетима, док је рамени појас само наслојен лопатицама на ребра, а преко кључних костију спаја се зглобом за грудну кост. Рамени појас носи горње екстремитете.

Код човека се кости деле на дугачке или цевасте — бутна, надлактица, кратке — кости шаке и стопала, плоснате — ребра, кости лобање. Свака се састоји од коштаног ткива, састављеног од органских материја (најважнији је осеин) и минералних соли: калцијум, магнезијум, фосфати, карбонати, флуор...

Некада и хрскавица (као код новорођенчета) сачињава грађевински материјал скелета, али се од костију вишеструко разликује. Кост је далеко чвршћа и еластичнија од хрскавице, па је њена отпорност равна отпорности кованог гвозђа, а еластичност три пута већа од еластичности месинга. Отпорност хрскавице је шест до седам пута мања од отпорности кости. Хрскавичави делови скелета лако срашћују међу собом, док се коштани одликују релативно великим бројем делова који су, по правилу, покретно везани. Сем тога, хрскавица расте целом својом масом, а кост само на површини.

Коштани скелетни елементи међусобно су повезани везивним или хрскавичавим ткивом, шавовима (кости лобање), али највећу покретљивост омогућује везивање помоћу зглобова.

Број костију код одраслог човека, од 35 година, износи 208, али се са старењем смањује, јер неке кости, нарочито оне повезане хрскавицом, срашћују.

ЖИП Страна

ТЕТКА АНА

Рок-група са мало необичним и провокативним именом ТЕТКА АНА основана је у јесен 1977. године у Зрењанину. Од самог почетка млади банатски музичари оријентисали су се искључиво на триминутан, базичан рок-ен-рол по угледу на неке прослављене иностране саставе.

У овом тренутку сасвим је извесно да је ТЕТКА АНА један од најпопуларнијих и најквалитетнијих представника такозваног „војвођанског рока“. Према је зрењанинска група на неки начин ван устаљених мерила — због карактеристичног музичког израза, начина живљења и, најзад, због упорности и истрајности при савлађивању, чак и за наше услове, огромних тешкоћа. Вероватно ниједна домаћа рок-група до сада није имала против себе готово све водеће критичаре и, вероватно, ниједна није до сада наишла на толико затворених врата дискографских кућа као што је то случај са ТЕТКА АНОМ. Тек када су музичари о сопственом трошку у студију „Јадран филма“ начинили прве озбиљне снимке и у изузетно кратком року доспели на врхове многих листа популарности („Дискомер“, Студија Б, или „Гром-листа“, емисије „Вече уз радио“) нашао се издавач за њихову прву плочу. Пред ТЕТКА АНОМ су боља времена. У то не треба сумњати.

Чланови групе су: Дејан Николић, Бошко Живојнов, Александар Лудајић, Горан Костић и Ненад Чурганов.

АДРЕСА: ЖАРКО КРЧМАР, ПУПИНОВА 11, 23000 ЗРЕЊАНИН

ПЕСМА НЕДЕЉЕ СЛАТКА МАРИЈА

Музика и текст: Ненад Чурганов
Изводи: ТЕТКА АНА

Одвела ме на пријем у
вилу на Мирјеву,
Усред све те гужве,
пожелео сам само њу.

Срео сам је јуче, у
двадесет до шест
Имала је карту више и
одвела ме на ФЕСТ.
Филм је био лош,
изашли смо пред крај,
Одвела ме у „Сунце“ и
платила ми чај.

Слатка Марија
Слатка к'о мед.

Одвела ме кући,
показала ми стан,
Кад смо најзад легли,
већ је био дан.
Имала је лак у коси
и баришнаст тен,
Рек'о сам да је волим
и да сам само њен.

Слатка Марија
Слатка к'о мед.

Рекла ми је да је жена
и да сам њен тип,
Дошли смо на паркинг
и сели у њен цип.

Слатка Марија
Слатка к'о мед.

Марјан Мише

„Да ми је то што није“ назив је познате хит-нумере изведене на прошлогодишњем фестивалу забавне музике у Загребу. У интерпретацији МАРЈАНА МИШЕА, тренутно једног од најпопуларнијих домаћих певача, а плоча са овом мелодијом продала се у више од 60 000 копија и тако се сврстала у ред најбоље пласираних мелодија са овог реномираног домаћег забавно-музичког фестивала.

Данас је Марјан Мише међу првим извођачима млађе генерације. А до овог великог успеха Мише је дошао релативно брзо — само четири године после свог првог важнијег наступа у Славонском Броду на фестивалу „Мој први успех“ када је освојио награду стручног жирија и публике. После успешног дебија није дуго чекао да му се појави прва плоча, а

ни турнеја по Совјетском Савезу није дошла случајно.

Следећи фестивалски успех везан је за омладински фестивал у Суботици где песмом „Она је ту“ освоја другу награду. Убрзо потом снима још две

сингл-плоче и поново одлази на турнеју по Совјетском Савезу где га публика изванредно прима. Пре две године бележи још један запажен успех. Композиција „Плови, плови бијели брод“, изведена на фестивалу у Сплиту, неколико недеља се налазила на листама најпопуларнијих, а друго место на Словенским попевкама 1977. само је потврда да је у забавној музици кренуо правим путем. „Шта ми вриједи што сам згодан“, композиција са прошлогодишње музичке смотре у Сплиту, такође је треба поменути, као и његов овогодишњи наступ у Опатији где му жири није био баш наклоњен. Наиме, песма „Стани, стани, црвено је“, која се нашла и на новој малој плочи, није ушла у финале мада је по општој оцени то заслужила. Неправде се могу исправити. Надамо се да ће то бити случај и са композицијом „Стани, стани, црвено је“ која се на радио-програмима може чути све чешће, а већ је и нашла своје место на топ-листама.

ЧИТАОЦИ ЈАВЉАЈУ... ВЕСТИ ИЗ ДЕМИР ХИСАРА

Пре више од годину дана у Демир Хисару је основан састав БИСЕР. Чланови овог састава су веома млади. Свирају домаћу и страну музику. Вођа састава је Јане Ангелевски. Он уједно свира саксофон и кларинет. Остали чланови су: Кире Ристевски (бубњеви), Зоран Здравевски (инструменти с клавијатурама) и Добре Бакиевски (хармоника). БИСЕР забавља младе у Демир Хисару и околини.

Васко Србиновски
Маршала Тита б.б.
97240 Демир Хисар
(хonorар 100 дин.)

ЕДВИН СТАР EDWIN STARR

ЕДВИН СТАР је рођен 7. маја 1945. године у Нешивилу. Започео је своју каријеру певајући врући соул, музику америчких Црнаца. После наступа на једном певачком такмичењу 1956.

године, привлачи пажњу на себе иако нема ни 11 година. За време службе војске у СР Немачкој 1960. године редовно је наступао по војничким клубовима и тако стицао драгоцено искуство.

Свој први професионални уговор потписао је 1965. године, али дуго није успео да се пробije. То му је пошло за руком тек 1971. када је његова композиција „Рат“ („War“) постала хит широм света. Плоча је достигла тираж од три милиона примерака. Међутим, као што то често бива, следећи сингл није постигао никакав успех и име Едвина Стара брзо је потонуло у заборав.

Од тада је прошло осам година и тек недавно је Едвин Стару пошло за руком оно у шта је мало ко веровао. Његова нова сингл-плоча „Контакт“ („Contact“) вратила му је стару славу. Композиција која се тренутно налази на врховима листа популарности широм света је у популарном дискоритму. Изабрана је за најслушанију песму дискотека у Америци, што јој аутоматски обезбеђује огроман тираж, с обзиром на популарност диско-музике. Ускоро се очекује и нови албум који ће Едвин Стар промовисати на великој светској турнеји.

БЕРЗА ПЛОЧА

Продајем добро очуване ЛП плоче: „Ако приђеш ближе“ (Здравко Чолић), „Ти и ја“ (Здравко Чолић), „Forever and Ever“ (Demis Roussos), „Happy to Be“ (Demis Roussos), „Nashville“ и „The Story of...“ (Jimmy Hendrix).

Зоран Миљковић,
Љубе Илића 10,
18000 Ниш

Молим читаоце „Политичког забавника“ који поседују плоче, постере и чланке о БИТЛСИМА и РОЛИНГСТОУНСИМА и желе да их продају, да ми се јаве.

Душанка Стефановић,
Партизанска 43,
22400 Рума

Желео бих да продам одлично очуван ЛП „Love You Live“ (ROLLING STONES).

Владимир Глигоријевић,
Трг Скендер-бег 62/2,
38400 Призрен

Купујемо плоче Терезе Кесовије снимљене у периоду од 1961—1970.

Марина Стојилковић,
Рајићева 12/8,
18000 Ниш и
Јасминка Ковачевић,
Лоле Рибара 118,
47000 Карловац

Желео бих да купим све плоче Ђорђа Марјановића. У обзир долази и замена.

Љубодраг Чолић,
Петра Драпшина 30,
11320 Велика Плана

ГАНИМЕД (GANYMED)

О рок-музици у суседној Аустрији код нас се мало зна. Аустријска музичка сцена болује од истих проблема од којих и наша. Тренутно најпопуларнији је диско-звук. На челу овог покрета налази се чудна група ГАНИМЕД. Овај секстет, који предводи привлачна певачица Ивони Дори, свој стил музицирања назива музиком будућности. Да би дочарали ту ат-

мосферу будућности, чланови састава потписују се псеудонимима као што су: Sak, Kroonk, Woohhl и Pulsaria. Дуго су у строгој тајности чували своја права имена и тек недавно их први пут објавили у јавности.

Група ГАНИМЕД је прошле године изабрана за најпопуларнији састав Аустрије. Издали су два сингла „Развеселава ме“ („It Takes Me Higher“) и „Са-турн“ и они звуче као мешавина Дона Траволте и КРАФТВЕРКА. Најзаслужнији за овакав успех ГАНИМЕДА је про-

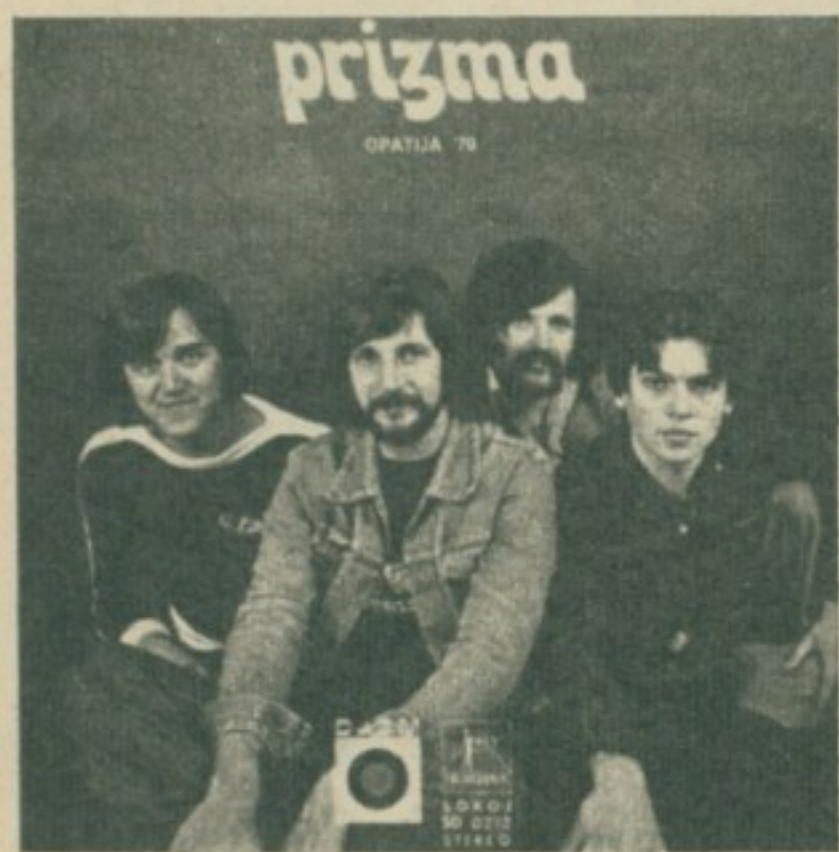
дуцент Рене Рајц. Он је и композитор свих песама. Занимљиво је напоменути да је Рене обишао све аустријске диско-куће нудећи им праке групе, али нико није желео ни да чује за њих. Потпуно обесхрабрен, Рене је покушао и у суседној СР Немачкој, где су на његово изненађење нову групу дочекали раширених руку.

Популарност састава ГАНИМЕД у Европи све више расте и само је питање времена када ће и код нас стећи своје присталице.

ПРИЗМА

На овогодишњем фестивалу Дани југословенске забавне музике у Опатији појавила се и једна мање позната словеначка група. Реч је о саставу ПРИЗМА из Копра који је доста успешно извео композицију „Глас ноћи“. Ова нумера нашла се и на новом синглу састава који у Словенији из дана у дан стиче све више приврженика. Доказ популарности је и велик успех састава почетком ове године када се песмом „Рогип“ („Храброст“) пробио на прво место листе најпопуларнијих у Словенији. Ова нумера била је, како сами чланови ПРИЗМЕ кажу, преломни тренутак у њиховој пет

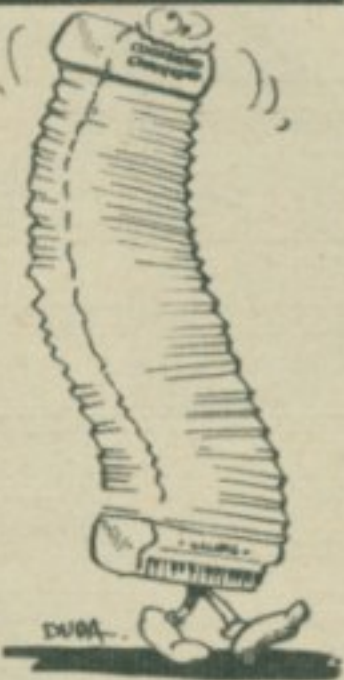
година дугој музичкој каријери. Мада за собом имају доста дуг музички стаж, чланови састава су тек прошле године, после успешног дебија на фестивалу Словенске певке 78, кренули ка врху словеначке музичке сцене.

Мада група није позната широј музичкој јавности подсећамо оне нешто старије поклонице поп-музике на име Данила Коцјанчића и време славних копарских КАМЕЛЕОНА. Овај талентовани музичар и композитор придружио се саставу ПРИЗМА пре две године. Са њим су данас у групи још гитариста и вокал Игор Кос, бубњар и први вокал групе Владимир Мљач и клавијатуриста Ђанфранко Венучи (Gianfranco Venucci).

ПОП-ВЕСТИ

САША ДИСТЕЛ (SACHA DISTEL)

Француски певач САША ДИСТЕЛ потписао је уговор са енглеском дискографском кућом Фенограм и у мају треба да се појави албум са његовим најпопуларнијим љубавним песмама, али овог пута снимљеним на енглеском.

НАНА МУСКУРИ

„Руже и сунце“ је назив новог албума грчке певачице НАНЕ МУСКУРИ. Са њега је скинута композиција „Има времена“ која ће се појавити на синглу.

ДАЈЕР СТРЕЈТС (DIRE STRAITS)

Енглеска група Дајер Стрејтс („Страпан шкрипац“) требало би да промени име јер се ни случајно не налази „у шкрипцу“. Напротив, њихова прва плоча постала је платинаста у Холандији, златна у Немачкој, Француској и Канади, два пута платинаста у Аустрији... Њихова друга плоча „Communique“ треба да се појави у мају или јуну и чланови групе обећавају да ће бити боља од прве.

НАША КАРИКАТУРА

ОЛИВЕР ДРАГОЈЕВИЋ

Топ-Акте

АПРИЛ 1979.

ДОМАЋА

1. БИТАНГА И ПРИНЦЕЗА — Бијело дугме

2. СВЕМУ ДОЂЕ КРАЈ — Генерација 5

3. НЕКИ НОВИ КЛИНЦИ — Рани мраз

4. КОЛО — Септембер

5. СЛАТНА МАРИЈА — Тетна Ана

6. ДЕВОЈКА БРОЈ 8 — Атомско скло-ниште

7. ЗАШТО — Оливер Драгојевић

8. СКЛОПИ ОЧИ — Нови фо-сили

9. СУПЕРФИНАЛЕ — Златни прсти

10. НА ЗАДЊЕМ СЈЕДИШТУ МОГ АУТА — Бијело дугме

СТРАНА

1. LUCKY NUMBER — Leni Lovich

2. TRAGEDY — Bee Gees

3. SULTANS OF SWING — Dire Straits

4. I WAS MADE FOR DANCING — Leif Garrett

5. WAITING FOR AN ALIBI — Thin Lizzy

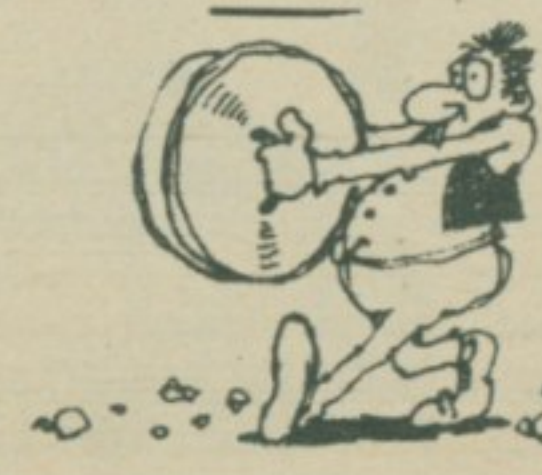
6. OLIVER'S ARMY — Elvis Costello

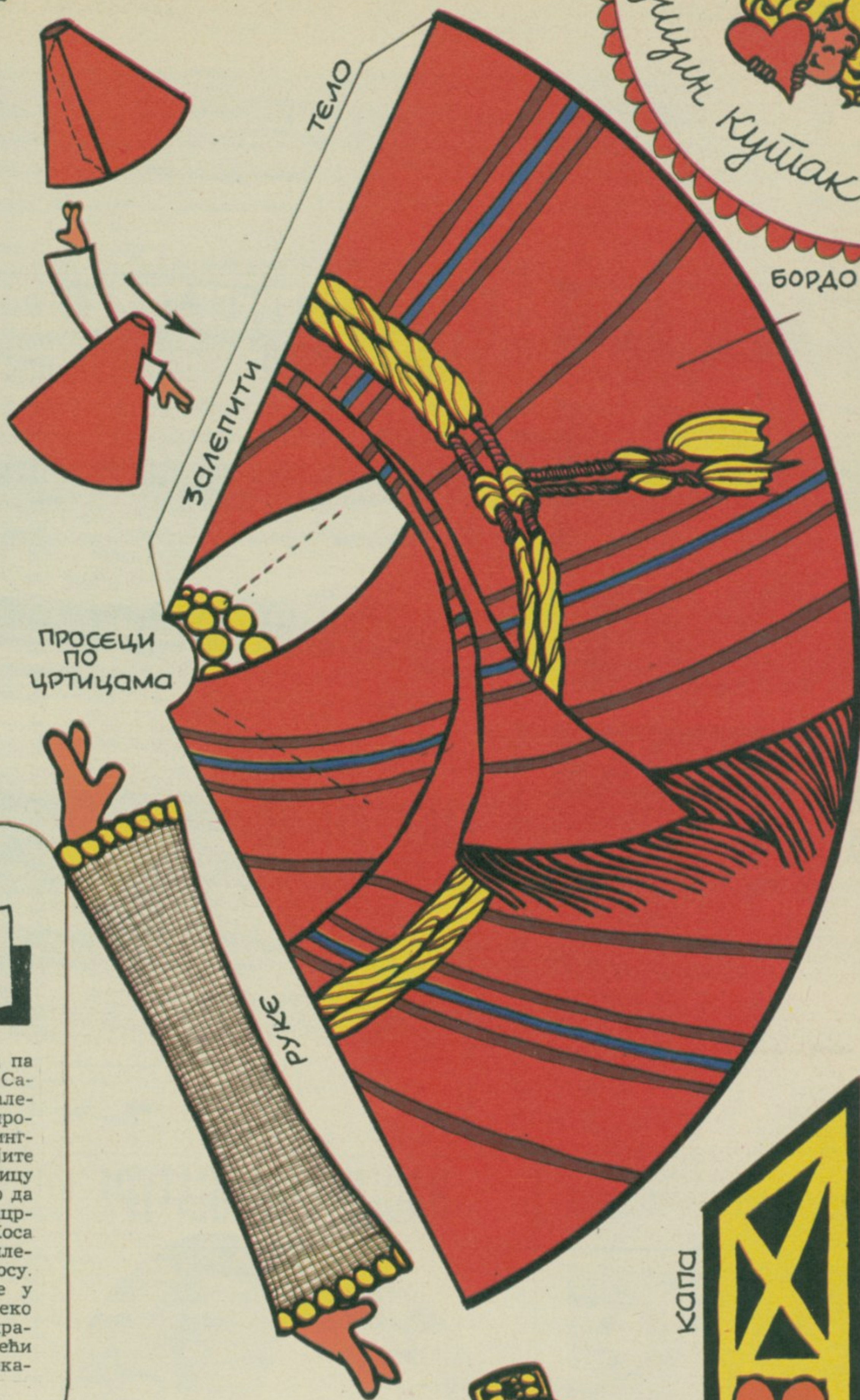
7. HEART OF GLASS — Blondie

8. INTO THE VALLEY — Skids

9. I WILL SURVIVE — Gloria Gaynor

10. TRASH — Roxy Music

НАЈЛЕПШЕ ЛУТКЕ СВЕТА БЕДУИНКА АЈША

Тело лутке, руке и капу залепите на хамер или картон, па исеците. Прорежите жилетом на местима где су цртице. Савијте тело тако да добије облик зарубљене купе, па залепите по означеном месту. Затим провуците руке кроз прорезе. Главу ћете обрадити на следећи начин. Узмите пинг-понг лоптицу, натакните је на чачкалицу, па је обојите темпером (ружичасто), али пре него што умочите четкицу у боју насапуњајте је, па тек онда бојите (ово је потребно да би се боја примила за површину лоптице). Када сте нацртали очи, нос и уста, залепите од црне вунце косу. Коса треба да буде дугачка, па је можете пустити да буде расплетена, а можете је савити и у пунђу — пунђу зашијте за косу. Затим узмите једну папирнату марамицу, савијте је у троугао, па је ставите као мараму на главу лутке. Преко мараме ставите капу, и то тако што ћете је залепити на крајевима отпозади. Можете (али не морате) од станиола исећи кружиће, па их залепите на капу. На крају увуците чачкалицу са главом у тело.

ОЖИВЉАВАЊЕ — МАШИНОМ

Масажа срца и вештачко дисање оствариваће се поузданије и без напрезања лекара овим новим шведским апаратом. Уређај, тежак свега 11 килограма, може се лако преносити у одговарајућој торби. Са 60 масажних притисака од по 90 килограма у минути уређај равномерно масира срце. Специјалну допуну представља „притис-

кајућа плоча“ која масира главну трбушну артерију, изазивајући тиме потискивање крви из доњег дела тела према мозгу, као и апарат за вештачко дисање који такође олакшава реанимацију.

»Седиште« за оне који раде стојећи

Људи извесних професија раде у стојећем ставу. Међутим, њима би свакако користило да се у току рада ослоне и тако, макар и само повремено, одmore ноге. Такав складан ослонац од челичних цеви почела је да производи једна западнонемачка фирма. Висина „седишта“ може лако да се регулише.

НАДМУДРЕНИ ДИРЕКТОР ЗАТВОРА

Тајним путем је у руке директора затвора у Медфорду (САД) доспео план бекства затвореника Џона Болинџера. На плану је био детаљно уцртан пут којим је Болинџер намеравао да побегне из затвора.

Разуме се, директор није могао да пропусти тако лепу прилику да Џона Болинџера ухвати на лицу места, у тренутку кад буде покушао да побегне. У договору са својим најповерљивијим сарадницима, директор је организовао савршену клопку. Сваки корак бегунца биће под строгим контролом, десетак пари очију пратиће сва-

ки његов покрет. Биће довољан један знак директора — и Болинџер ће улетети у клопку која му је припремљена.

Одређеног дана, готово сви чувари затвора били су заузети надгледањем Болинџеровог бекства. Били су присутни чак и представници штампе и телевизије. И док су сви они нестрпљиво очекивали да се појави бегунац... Џон Болинџер је мирно бежао из затвора, али сасвим другим путем!

Касније се открило да је он сам доставио свој „план“ бекства директору затвора. Д. М.

МИНИ ФОРМУЛЕ МАКСИ УСПЕХ!

30 ДИН.

Комплет 50 ДИН.

30 ДИН.

Драги читаоци

На нашој слици видите популарне књижице МИНИ ФОРМУЛЕ у природној величини.

- МИНИ ФОРМУЛЕ садрже све формуле из математике, физике и хемије.
- МИНИ ФОРМУЛЕ су универзални приручници за основце, средњошколце и студенте.
- МИНИ ФОРМУЛЕ можете наручити дописницом или писмом. Послаћемо одмах. Платићете када примите. Наша адреса је:

Биро за публицистику — МИНИ ФОРМУЛЕ
71000 САРАЈЕВО ул. Валтера Перића бр. 3/III

КУЋНИ САТ КРОЗ ВЕКОВЕ

1

КАД СТАРУДИЈА ОЖИВИ

Сликањем је Никола Граовац почео да се бави као сасвим млад човек. Сакупљањем сатова, тек кад је зашао у зрело доба. Како, зашто, зар између слика и сатова постоји нека веза, упитали смо га.

— Спадам у оне људе — покушао је да нам објасни Граовац — који никад не мирују. Ја стално нешто морам да радим. А како је време одмицало, то сам све мање могао да цео дан проводим са кичицом у руци. Да мирујем нисам могао. Сасвим случајно, пало ми је на памет да време које не проводим уз штафелај могу да искористим за поправку неког старог и неисправног сата. Тако сам читаве часове, дане и недеље почео да проводим покушавајући да доведем у ред механизам неке „кртије“. Заузврат, она ме је богато награђивала својим тихим и уједначеним откуцавањем. Радост коју бих у том тренутку осетио нисам у стању да опишем: то је као кад на смрт болесног човека вратите у живот!

1 **ОДРАЗ ВРЕМЕНА** — Мада је сат један од најстаријих човекових проналазака, он ће средином 15. века престати да буде само направа: постаће и одраз уметничког схватања времена у којем је настао. На њему, баш као и на каквој слици, није тешко препознати карактеристике владајућег стила. Часовник на нашој слици припада бароку, правцу који је поткрај 16. века наследио ренесансу. Занимљиво је да овај стил

не доноси само узнемирене, разгиране линије које често творе фантастичне облике. Њега карактерише и динамика, декоративна пластика. Необично обликовани барокни сатови су, неретко, били израз верског расположења својих власника: отуда оно подсећање на олtare, крстове, монстранце (специјалне црквене посуде).

2 **ЛИПА СА ЗЛАТНИМ ЛИШЋЕМ** — Око 1730. годи-

не у Француској се јавља нови правац у уметности — рококо. По својим особеностима, он несумњиво вуче корене из барока али се одликује лакшим, разигранијим и нежнијим линијама. Рококо је пре свега уметност ентеријера, па тако часовници, рађени у овом стилу, постају неопходан елемент унутрашњег декора. Кућишта се најчешће раде од ливене, позлаћене бронзе и разбареног липовог дрвета покривеног листићима злата.

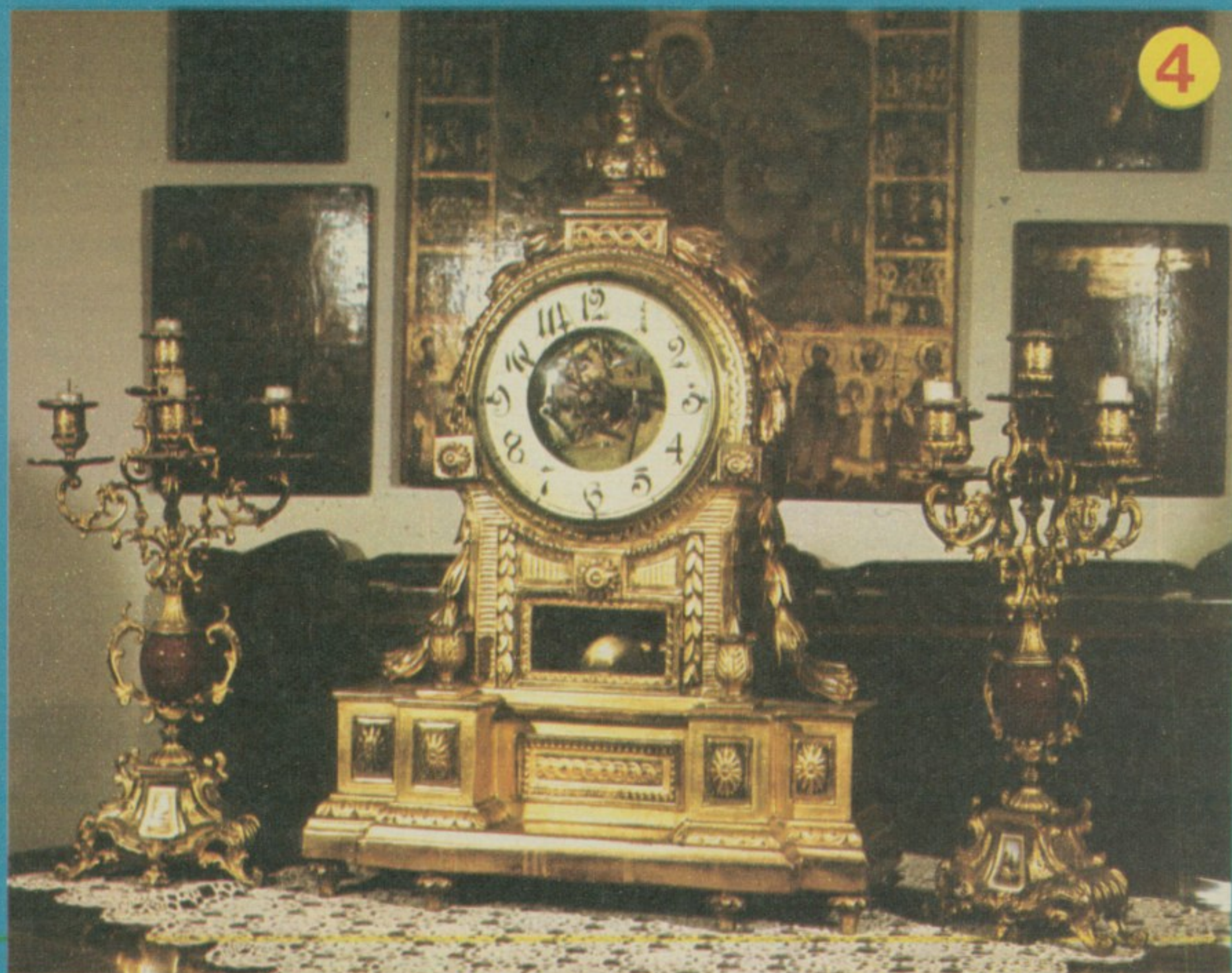
3 **КРХКИ ЛЕПОТАН** — Током 18. века долази до пуног процвата мануфактуре фајанса и порцулана. То ће се одразити и на производњу часовника: све чешће њихова кућишта почињу да се праве и од ових материјала. Једина мана била им је што су били лако ломљиви па ипак, овај рококо лепотан којег је Никола Граовац пронашао у Сомору остао је неокрњен до наших дана.

4 **ЈЕДИНИ ИСПРАВАН** — Часовник на слици је изузетан у колекцији Николе Граовца: када га је купио — био је исправан! То можда и не би било ништа необично, да се Граовац колекционарством не бави већ пуних 20 година и да није прикупио неколико десетина најразноврснијих примерака. Сат је рађен у стилу Луја XVI.

5 **БРОЈЧАНИК** — **НИЈЕ НАЈВАЖНИЈИ** — Већ у

3

4

5

6

7

другој половини 18. века почиње да се осећа за-
сићеност претераним и ка-
прициозним облицима ро-
кокоа. Јавља се тежња ка
једноставнијим, смире-
ним линијама и површи-
нама. У том прелазу од
рококоа ка класицизму у
Француској се јавља стил
Луја XVI. Рађена под ути-
цајем овог стила, кућишта
сатова карактеришу се
применом пиластера, чет-
вртстих стубова, степе-
настог постоља и обиљем
украсних гирланда и тра-
ка. Као материјал кори-

сте се мермер и позлаће-
на бронза. Седамдесетих
година 18. века кућиште
се украшава фигуралном
пластиком која нема са-
мо декоративну улогу, већ
и неку своју причу. Тиме
основна функција сата —
показивање времена —
бива занемарена. Бројча-
ник престаје да буде оно
најважније.

**6 ПО АНТИЧКИМ
УЗОРИМА** — До
појаве класициз-
ма, новог правца у умет-

ности Европе, долази око
1760. године. Пуних се-
дамдесет година прикла-
њаће му се сви — слика-
ри, вајари, столари, зла-
тари. Повиноваће се да-
леким античким узорима:
мирним, складним, једно-
ставним линијама, суз-
држаним бојама. Управо
овим захтевима одговара
и кућиште часовника на
нашој слици. То је запра-
во калсицистички рађена
дрвена кутија за нумиз-
матику коју је Граовац
претворио у кућиште за
сат.

**7 НА БУВЉОЈ ПИ-
ЈАЦИ** — Један
од најлепших ча-
совника у колекцији Ни-
коле Граовца је и овај,
рађен у стилу класици-
зма. Пронашао га је, са-
свим случајно, на Бувљој
пијаци у Будимпешти.
„Запао ми је за око чим
сам га угледао“, испричао
нам је сликар. „Одлучио
сам да га купим, питао за
цену и добио одговор да
је већ продат. И таман
сам изгубио сваку наду
да ћу успети да га доби-
јем, кад ми је пријатељ

с којим сам био дошапнуо
да понудим већу цену. То
сам и учинио. Власник се
није много колебао: радо
ми је уступио већ продати
сат!“

(Наставиће се)

Текст: О. Вукадиновић
Снимио: Д. Јовановић

ФАНТАСТИЧНА ПРИЧА

Вратио сам се телескопу, захваћан за све што би одвукло мисли од убитачне силе која ће убрзо смождити и расцепкати на атоме наша тела.

Џек Вилијамсон

Попео се на станици „Јупитер“.

— Барон? — Искоса је, мутно, погледао капетанске ознаке на мојој униформи, али није ме ословио по чину. — Зовем се Недер. Желим да разгледам Ваш брод.

Необичан јосџ

Таман сам хтео да га обавестим да је „Стархоук“ борбена летелица, а не музеј за међупланетарне туристе, када угледах како ми претпостављени адмирал прилази кроз комору. Задржах језик и поздравих.

— Смирите се, капетане. — Адмирал ми узврати поздрав лежерним одмахивањем руке и климну са поштовањем малом, неуредном цивили. — Ово је доктор Недер.

Нисам чуо ни за каквог доктора Недера, али стегох са поштовањем његову млиставу руку и кренух у уобичајени обилазак, одређен за цивиле, који се не могу избећи. Ниједан брод нема светлију историју од „Стархоука“. Већина људи је задовољна редом златних одличја на зиду, али Недера то није интересовало.

— Ово је „Блу нова“ — говорио сам. — Добио смо је у рату са Марсом.

— Ратови нису важни. — Није га било брига за целу историју брода. — Да видимо ваш погон.

— Жао ми је, сер — рекох му. — Али, већина наших машина се још воде као...

— Није важно, капетане — упале адмирал. — Доктор Недер је дошао овамо да ради са Гардом на тајном истраживачком подухвату. Операција „Гигант“. Наређено нам је да му пружимо све што тражи од нас.

Нисам желео да имам никаква посла са цивилним безвезњацима, или њиховим идиотским пројектима. Али, адмирал је адмирал. Одвео сам их до бродског лифта. Када смо дошли у одељење са реактором, Недер је почео да завирује у нашу опрему и поставља питања.

— Шта вам је погонска материја, капетане?

— Амонијак у резервоарима — одговорих му. — Разбијамо га на нитро и хидројоне.

— Др Недер зна све о томе — упале адмирал. — Он је конструисао наше нове јонске акцелераторе.

— Коришћење атомске енергије за свемирске летове је право расипање. — Недер заврте сажаливо главом и постави следеће важно питање. — Капетане, колико вам је максимално оптерећење?

— Зависи од задатка, сер.

— Наравно. — Климнуо је стрпљиво и престао да се чеше по затиљку, пре него што се његове плаве, кратковиде очи вратише ме ни. — Претпоставите да Вам је за-

датак да носите четрдесет тона опреме и три техничара у тачку удаљену двадесет билиона километара далеко од Сунца.

— Блесаво питање. — Угледах адмиралово лице и покушах да поправим тон. — Хтедох рећи, господине, „Стархоук“ није конструисан за међузвездане летове.

— Колико тона наоружања носите?

— То је тајна.

Адмирал прочисти грло.

— Молим Вас, одговорите, капетане.

— Двадесет зарез четири тона масе оруђа. — Тешко сам прогутао свој природни отпор. — Осамнаест зарез седам тона муниције и пројектила свих категорија.

— Да погледам складиште муниције.

Конечно ме погледа, забринута климајући главом.

— Добро, Бароне — рече. — Ваш брод ће то учинити.

— Учинити? — заборавих на учтивост? — Шта?

— Треба да се осећате почастованим, капетане — убади адмирал журно. — Доктор Недер је одабрао „Стархоук“ за задатак који ће постати светао пример у свемирској историји. Можемо Вам, за сада, рећи да идете иза орбите Плутона, у потрагу за неоткривеном планетом. Намеравамо да је назовемо Церберус.

Био сам веома близу експлозије. Гарда је основана да штити и помаже свемирску трговину, а не да открива замишљене планете.

— Бојим се да ћете бити разочарани — рекох Недеру, када сам био сигуран да могу да проговорим. — Неколико експедиција је отишло да тражи трансплутонске планете од када сам ја у Гарди. Већина се никада није вратила. Они што јесу, нису нашли ништа.

— Али, ја знам шта тражимо. — Недер се опирао здравом разуму. — Знамо приближну масу и положај Церберуса, прорачунате на основу поремећаја које изазивају код орбита Плутона и Нептуна.

— Зар то и раније нису радили?

— Планета је даља и тежа него што је ико претпостављао — рече Недер. — Немамо времена за губљење. Рашистите ову старудију.

— Старудију? — Био сам шокиран. Могао сам га ударити, онако старог и слабачког, али, адмирал ме ухвати за руку.

— Врло добро, сер — рече Недеру. — Момци ће на посао стићи за један сат.

— Хвала, Бароне. — Гледао ме је глупо веселог лица. — Ви и ја ћемо се често виђати и желим да знате да сам срећан што ћу бити у рукама тако способног официра.

Да ми је, којим случајем, стварно био у рукама, заврнуо бих му ствари стајале, могао сам само да се распитам шта је мислио да чини са четрдесет тона терета.

— Наша специјална опрема је

Поступак: ГРАВИТАЦИЈА

конструисана за специјална истраживања — рече. — Изгледа да је та огромна маса Церберуса, на неки начин, невидљива.

— Невидљива? — буљио сам у њега. — Ако је већи од Јупитера...

— Моја теорија... — Недер се прекиде, изгледајући загонетно.

— Теорија др Недера се сматра врхунском тајном — убади брзо адмирал. — Бићете обавештени само о њим детаљима који ће бити неопходни за ефикасно вршење ваших задатака.

У њоџрази за небудљивом њланеџом

Два Недерова помоћника дођоше на брод са његовом тајном опремом. Др Џеферсон је био висок, дрхтав, тамнопут скелет. Изгледао је неспособан да издржи десетомесечно путовање. Саветовао сам Недеру да га смести у одмаралиште на Земљи и нађе неког млађег помоћника.

— Брајен је још добар. — Недер је био неподношљиво миран и тврдоглаво сигуран у себе. — Астрофизичар. Потребан ми је.

Др Минг, други асистент, била је једра евроазијска девојка, са наочарима дебелих стакала. Била је привлачна. Позвао сам Недера у страну. Рекао сам му, што сам могао уљудније, да не могу да примим женског путника на „Стархоук“.

— Претпостављам да је Минг жена. Такође, она је највећи живи математичар. Боља него сви ваши кибернетски мозгови. Апсолутно неопходна за пројекат.

Недер је поставио натписе „забрањен приступ“ на сва одељења која је заузимао. Он и његова пратња су остајали унутра, а осигурали су сва врата бравама са

новом комбинацијом. То је превршило меру. Када су од мене заклучали половину мога брода, одлучио сам да поднесем оставку.

„Захтев неповољно решен“, извештавала ме Месечева станица. „Немогуће Вас је заменити официром одговарајућег искуства. Наставићете мисију са Недером“.

Недер је највећи део дугог путовања провео закључан у својим одајама. То је, вероватно, било добро, јер чак и осмех његових поспаних очију је почео да ми иде на живце. Увек је био сувише љубазан и сувише изгубљен у својој научној земљи чуда.

Испразнили смо главне резервоаре хитајући према тачки коју је означаио. Знојећи се, израчунао сам да можемо да се довучемо назад, на Јупитер, у случају потребе, пре него нам потпуно нестане горива.

Несхваљиво наређење

Знао сам да Недер истражује својом скривеном опремом, али и ја сам држао очи отворене. Били смо пет милиона километара од циља, када тамо открих тачку. Иако је изгледала као астероид, био сам прилично изненађен што уопште нешто има тамо. Звао сам Недера преко интерфона и он дође у контролну собу.

— То је Церберус. — Климнуо је мирно на светлу тачку у телескопу. — Видели смо га, први пут, пре недељу дана.

— То није планета — рекох му. — Нема ни двадесет километара у пречнику.

— Има око дванаест километара — рече. — Минг је управо прерачунала његову масу из гравитационог одступања звезданих светлосних зрака које је мерио Џеферсон. Има мало већу масу од свих планета заједно.

— Хах? — буљио сам у њега. — Шта је то толико тешко?

— Нуклеарни флуид — рече. — Колапс атома. Коначно стање атома у мртвим звездама. Отворено речено, то Церберус и јесте. Звезда — патуљак. Црни пепео изгорелог сунда.

— Ако је тако... — покушах да савладам изненадно дрхтање у гласу. — Ако је та ствар, одиста, такве масе, зар није боље да се држимо подаље?

— Напротив... — Недерове поспане очи су ме гледале док не задрхтах. — Церберус нам нуди природну гравитациону лабораторију, са пољем милионима пута јачим него било где другде. Операција „Гигант“ је организована и опремљена да га искористи. Желим да се приближите на осам стотина километара.

— Осам стотина километара! — буљио сам у Недера, покушавајући да мислим да сам га погрешно схватио. — Толико близу, привлачна снага мора да је четрдесет хиљада гравитација!

— Педесет хиљада! — Церио се као дете неочекиваном поклону за Нову годину. — Научни инструменти нису никада били у таквом пољу.

— Како мислите да ћемо се извући против педесет хиљада гравитација? — зверео сам у њега. — Чак и ако не будемо згњечени!

— Бићемо у слободном паду — одговорио је. — Нећемо осетити никакву силу. Неће бити неопходно извлачити се моторима. Ако нас уведете у параболичку орбиту, са највећим приближавањем од осам стотина километара. Наш сопствени момент ће нас избацити напоље.

— Теоретски је могуће — морао сам да се сложим. — Али, не мислим да стављам свој брод на коцку због тога. Провешћу вас около на десет хиљада километара. То је довољноо ризично.

Мислио сам да још ја заповедам, а знао сам да смо нека четири месеца и двадесет билиона километара иза границе радио-комуникација, тако да Недер не може да се обрати, заобилазећи ме, неком кабинетском адмиралу. Али, он је, за мене, имао још једно горко изненађење. Предао ми је запечаћен коверат.

— Жао ми је, Бароне, — рече. — Ваша команда ми је предала ово за случај потребе.

Званични коверат је био упућен мени, из Месечеве станице. Писмо ме је обавештавало да је др Недер, по специјалној заповести, привремени официр Гарде, у рангу адмирала. Врховна команда је била уверена да ћу одано сарађивати у свим потребама операције „Гигант“.

— Смирите се, Бароне. — Недер стаде на покретну траку и крену. — Без формалности. Једноставно, проведите нас на осам стотина километара.

Увео сам брод у орбиту коју је желео и почели смо да падамо око Церберуса. Пигмејска планета нам је журила у сусрет као округло, црно тане. Закривљена, тамна оштрица, расећи ће нас. К-р-р-ранг!

Ако су постојала и два ударца, наша брзина их је спојила у један разбијајући ударац. Нешто дивљачко је шћепало сваку ћелију мога тела и притиснуло ме у седиште. У тренутку нисам постојао. Скретање је извршено. Црни, савршени глобус Церберуса падао је иза нас.

Недер није обраћао пажњу на интерфон, и ја сам лупао на врата док, на крају, није промолио главу. Свежа крв му се видела на

челу, али изгледа да није био свестан.

— Рапортира капетан Барон, сер. — Осећао сам се необично опуштено, сада, када сам знао да се више ништа не може учинити. — Изгледа да смо ударили у нешто.

— Јесмо ли? — говорио је сувише гласно, као да је још глув од удара. — Нисам изненађен.

— Но, како било, са нама је свршено. — Нисам могао да не осетим извесно ликоване док сам му говорио. — Изгубили смо менат. Пашићемо назад. Остало нам је само неколико капи амонијака. Не можемо ништа учинити.

— Није важно. — Његов презапслени тон ми уништи слат победо. — Џеферсон каже да су му мерења савршено прецизна. Минг их користи за извођење електрогравитационе константе, због које смо и дошли овде.

— Добила сам последњу вредност, Неде! — зачу се њен живахан глас кроз полузатворена врата. — Тачка нула-девет-нула-четири-нула-седам!

— Онда, мислим да нам је посао завршен.

— Сигуран сам да јесте! — рекох му. — За сат или два, брод ће бити здобљен и испариће.

— Имамо опрему. — Одсутно је климао главом и окренуо се да каже нешто у собу иза себе. — Џеферсоне, молим те, подеси компензатор на константу коју је нашла Минг. Она ће извршити коректуре.

Брзо ми се окренуо.

— А Ви, Бароне — говорио је одлучно као прави адмирал — вратите се својим инструментима и одржавајте планирану орбиту.

Неверовајно се гојогило

Вратио сам се телескопу, захваћан за било шта што би ми одвукло мисли од убитачне силе која ће ускоро смажити и расцепати атоме, који су били наша тела и одвући у своју црну, савршену лопту. Прва орбита је била иста мртва елипса. Таква је била и друга. Трећа је била... Невероватно! Права црна линија!

Тангента на последњу елипсу, али права као светлосни зрак. Поново сам погледао и проконтролисао резултате са неверицом. Компјутер ми је саопштио да ћемо се вратити у станицу месец дана пре рока.

— Па, Бароне. — Недер је био иза мене, гледајући ме као да се забавља. — Мислите ли да ћете моћи зауставити брод када стигнемо тамо?

— Можемо кочити у Јупитеровој атмосфери — одговорих механички буљећи у невероватну линију. — Али, не мислим да схватам... Недер се пригушено насмеја.

— Жао ми је због сувишног скривања, али Ваша команда је сматрала да ћемо испасти смешни ако не успемо — рече. — Сада Вам могу све казати. Ми нисмо ризиковали животе у том пољу од милион гравитација за гомилу непотребних података. Покушали смо са временском гравитацијом. Успели смо!

— Мислите ли да смо се, одиста, извукли из клоупке?

— Јесмо. — Срећно се смејао. — Наша теоријска истраживања су поставила основне принципе.

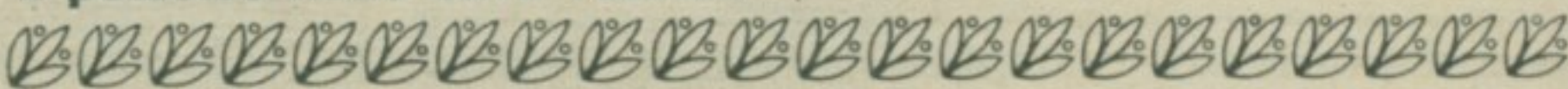
Недер и његове колеге су се вратили на Земљу да објаве своја открића, а ја сам се трудио да „Стархоук“ ваљано наоружам.

укрштене речи

СЈЕДИЊЕНЕ ДРЖАВЕ БРАЗИЛА

Република у Јужној Америци с федеративним уређењем; састоји се од 22 савезне републике, четири федералне територије и једног федералног округа. На површини од 8,511 965 km² живи прено 110 милиона становника. У нашој укрштеници треба уписати пет појмова везаних за Бразил и решење неће бити тешко.

АУТОР: ВЕ-МАК	ГРАД У СР НЕМАЧ- КОЈ	ТАЛАСАСТЕ УЗВИКОВЕ ШКОЛНИКА И ПЕСКА	1	2	ВРСТА ПЕРШУНА	ПОВРАТ- НА ЗАМЕНИ- НА	КРАЉ ТРОЈЕ, ОТАЦ УКТОРА И ПАРИСА	ЛЕГУРА НИКА, ЦИНИКА И БАКАРА
СЕОСКА УЛИЦА					БАЊА У БЕЛГИЈИ			
ДРЖАВА У ИНДИЈИ					СПИСАТЕ- ЉИЦА БАК			
БРЗОМЕТ- НА ПАЛОВА (МН.)					ДРЖАВА У АЗИЈИ			
3								
ЗНАК РИЈЕКЕ			УЛОЖАК ЗА ОПАНКЕ					
			РЕЧНО ОСТРВО					
ЗНАК ИТАЛИЈЕ		ПРОКЛЕ- СТВО						
		РАСТО- ПИТИ						
ПРИ, УЗ				ИЗИД				
				ЗЕМЉИШ- НА МЕРА			ВРСТА ТРОСКЕ	ГРАД У ЕРИТРЕЈИ У ЕТИО- ПИЈИ
ЛАКО ИСПАР- ЉИВА ТЕЧНОСТ					ВРСТА ВО- ДОЗЕМЦА			
					ГЕМ, ПЕ- ЛИКАН			
ЗНАК НОБЕЛ- ЈУМА			ЈУЖНО ВОКЕ					
			ГЛУМЦ ФЛИН					
ПРОНАЛ- ЗАЧ ПАР- НЕ МА- ШИНЕ	4					МИЛИМЕТАР		
					АМПЕР	МАЏАРСКИ ФУДБАЛ- СКИ КЛУБ		
ВРЛОГ				5				
КОРАЛНО ОСТРВО (МН.)					ГРАД У ФРАНЦУ- СКОЈ			
ПРОЗРИВА МРЕЖА- СТА ТКА- НИНА				ПРИСТО- БА				

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: П, карбонати, обое, арак, летописци, Олег, лаик, м, срна Те, Бата, ЗЕ, бос, длакав, а, укусо, Калас, низ, алигатор, Иж, камин, ритуал, ја, орах, квар.

Издаје и штампа НИП „ПОЛИТИКА“, Манадонска 29, 11000 Београд. Директор НИП „ПОЛИТИКА“ Вукоје Булатовић. Главни и одговорни уредник „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“ Живорад Стојановић. Помоћник главног и одговорног уредника Александар Б. Костић. Уредник: Бојана Дожић, телефон 324-483. Ликовно-графички уредници Владимир Горбунов и Соња Јашовић, телефон 326-620. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Манадонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез. Цена једног примерка 8 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ

3 месеца 88.00 динара
6 месеци 176.00 динара
1 година 352.00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

3 месеца 176.00 динара
6 месеци 352.00 динара
1 година 704.00 динара

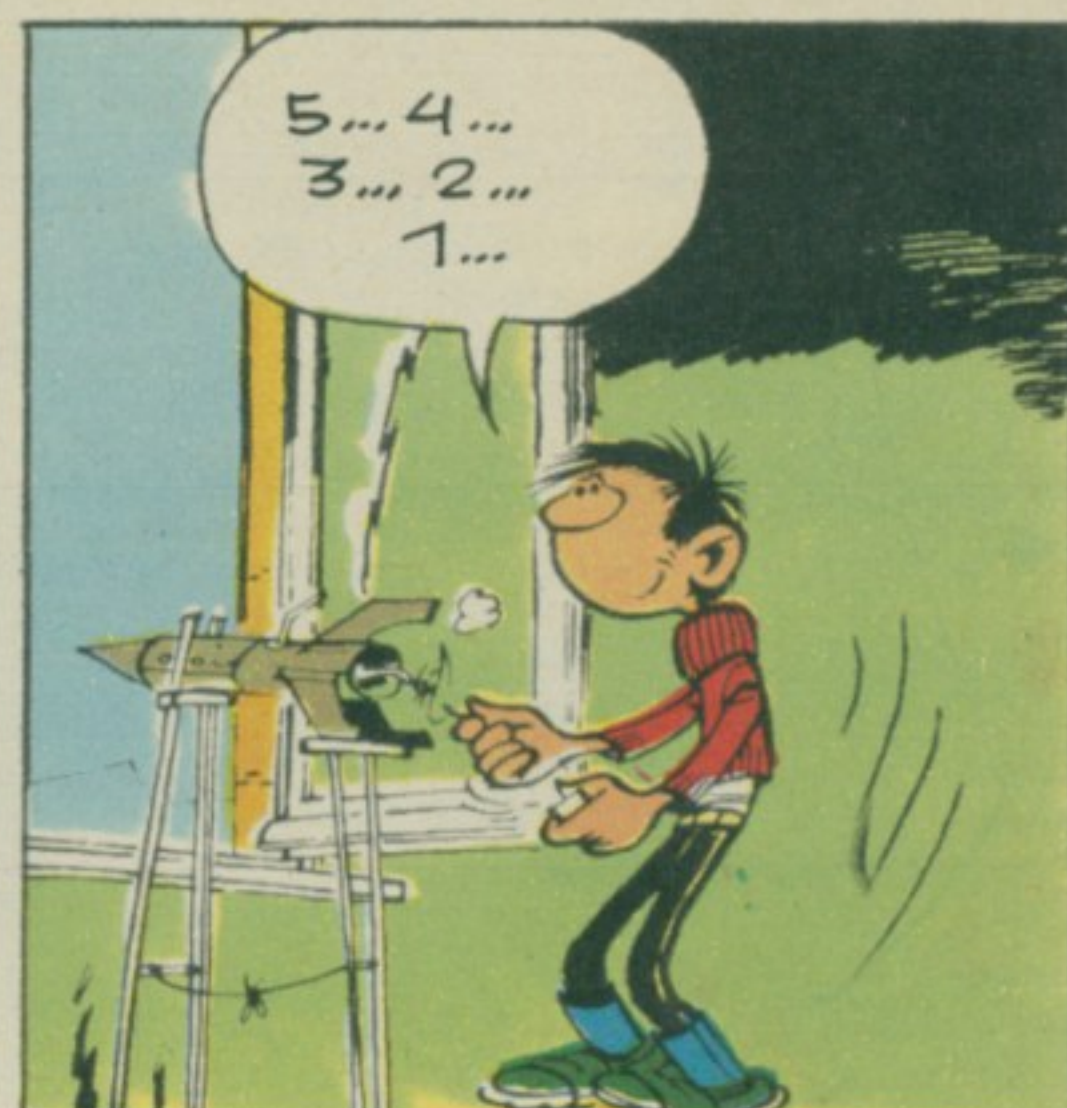
Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НИП „Политика“ ООУР „Продоја“ — претплата на лист „Политикин забавник“

ПРЕТПЛАТА У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

САД	\$	38. —
СР НЕМАЧКА	DM	76. —
ШВЕДСКА	Skp	167. —
ФРАНЦУСКА	Fr	164. —
ШВАЈЦАРСКА	Sfr	64. —

Уплате из иностранства слати на девизни рачун „НИП“ „Политика“ код ИНВЕСТ БАНКЕ — Београд на рачун 60811-620-63-257300-00054, са обавезном ознаком претплата на „Политикин забавник“

ПРИЈАТЕЉИКА

Нова
погодност
за
пријатеље

PEZ-a!

Драги пријатељи PEZ-а

Приближава се дан школског распуста а са тиме и дуже време за игру.

Спремили смо вам 5.000 комада PEZ лопти, које нудимо по повољној цени. Пожурите са поруџбином.

Лопту ћеш платити поштару по цени од 65 динара.

Наша адреса је:
PEZ ПРИЈАТЕЉ
61111 ЉУБЉАНА, пп. 8

 HP Kolinska
Kolinska Ljubljana

Купон попуни штампаним словима, изрежи и обавезно налепи на дописницу.

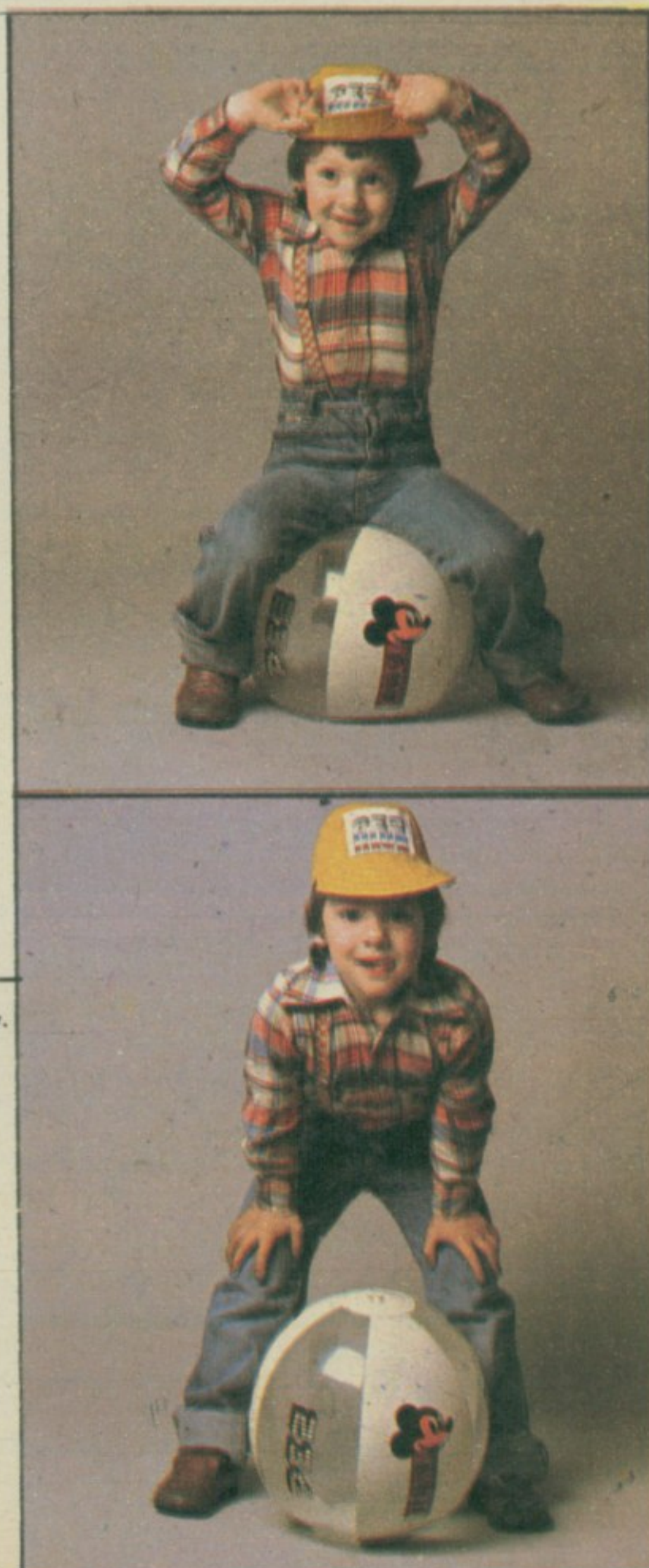
Презиме и име (обавезно штампаним словима)

Улица и кућни број

Место

Поштански бр. бр. PEZ чл. карте ком. PEZ лопти датум рођења

Потпис родитеља

ПОЛИТИКНИ
ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Граин Забавниче,

ПАРАПСИХО-ЛОГИЈА

Желео бих да знам шта је то парапсихологија?

Бојан Гојнић,
Трећи булевар 108
Нови Београд

То је посебна грана психологије која проучава појаве изван оквира деловања данас познатих природних закона. Због недовољно јасно одређеног предмета проучавања, у парапсихологији је било много заблуда и злоупотреба, што је довело

до тога да се занемаре извесне појаве које, свакако заслужују пажњу. На пример, још није доказано да ли се напором воље и телепатијом може ступити у контакт са свешћу неког човека удаљеног стотинама, па и хиљадама километара или да се одређени предмети могу покретати снагом мисли и јаком концентрацијом.

ШТА ЈЕ ВРСТА?

Интересује нас шта је врста која се помиње у појединим ТВ серијама и књигама. Претпостављамо да је то нека мјера, али не знамо каква.

Мика, Горан и Зоран Јеремић,
Виноградска 66
Белико Градиште

Врста је стара руска мера за дужину и износи 1066,97 метара.

1066,97 m

ИЗВИЋАЧИ, ЈАВИТЕ СЕ!

Ми смо извиђачи из Бијелог Поља и хтели бисмо да се побратимо са извиђачима из других крајева наше земље. Наша организација зове се „Милован Јелић“, а вод „Кобра“. Молимо заинтересоване да се јаве на адресу: Жељко Човић, ОШ „Ристо Ратковић“, 84000 Бијело Поље.

БУНА РУДАРА

Молим те да нам кажеш кад је била Хусинска буна и колико је дана трајала.

Соња Мирић и Милена Јелић,
Лајковац

Захтевајући обећану повишицу, рудари Креке ступили су 21. децембра 1920. у генерални штрајк. Међутим, влада Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца наредила је да се радници у року три дана

врате на посао иначе ће бити отпуштени. У међувремену, јаке полицијске снаге избацивале су рударе из станова, забрањивале зборове. Немајући куд, избачени рудари, око 45 породица, сместили су се у оближње село Хусино. Полиција је покушала да силом врати рударе на посао, међутим, наишла је на отпор рударске страже Хусина. Том приликом један жандарм је убијен а тројица заробљена. Жандармерији је одмах у помоћ притекао гарнизон из Тузле и ноћу између 27. и 28. развила се огорчена и неравноправна борба: педесет жандарма, два батаљона пешадије и батерија топова против рударске слабо наоружане страже.

У зору 28. децембра Хусино је пало, а 35 рудара и сељака погинуло. На процесу у Тузли 16. јануара 1921. пред Окружним судом нашло се 350 рудара — 18 је осуђено на временске казне, а Јуре Керопевић, оптужен за убиство жандарма, на смрт. Међутим, под притиском јавног мњења, казна му је замењена робијом. Два дана после угушења буне, влада је донела злогласну Обзнану, а као изговор узела је штрајк рудара.

ЕПИТАФ ЗА СВОЈ ГРОБ

Где се налази гроб песника Бранка Миљковића и шта пише на његовом надгробном споменику?

Мартин Пребуђица,
Јанка Сикоре 170
Стара Пазова

Песник Бранко Миљковић (1934—1961), један од најзначајнијих наших послератних поета, написао је и песму „Епитаф“ која има само један стих: „Уби ме прејака реч“. Овај стих, који у себи

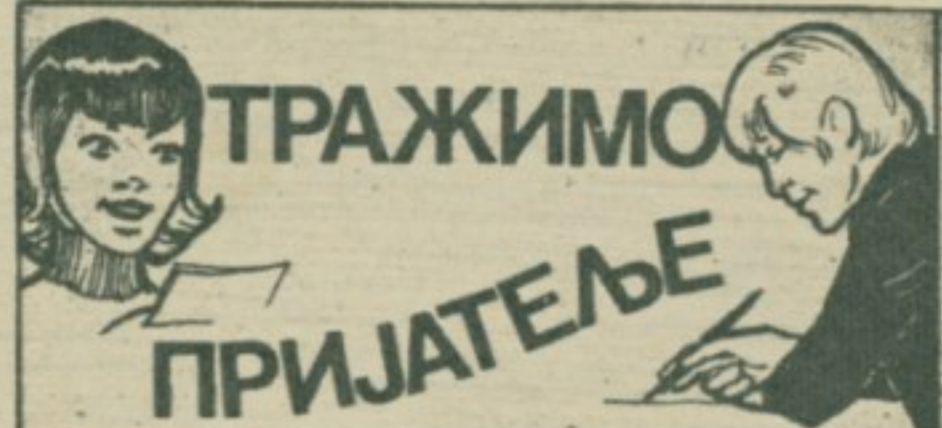
садржи и Миљковићеву поетику, однос према животу и песни, исписан је на гробу рано и трагично преминулог песника. Хумка Бранка Миљковића налази се на Новом гробљу у Београду.

МАРК ТВЕН И ХАЛЕЈЕВА КОМЕТА

У питању је опклада: мој друг тврди да је измишљено да се Марк Твен родио и умро када се појавила Халејева комета, а ја да је то истина. Ко је у праву?

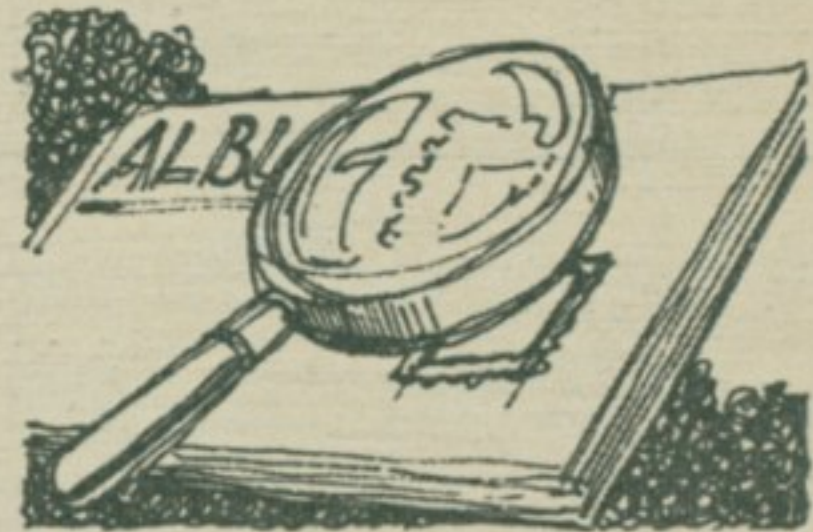
Горан Јаковљевић и
Зоран Поповић,
Народног фронта 24,
Нови Сад

У праву си ти, Горане. Халејева комета заиста је била видљива са Земље и када се Марк Твен родио 30. новембра 1835. године и када је умро, 21. априла 1910. године. Ове податке нам је потврдио друг Милан Мијић, директор Астрономске опсерваторије „Велики Врачар“ из Београда.

Маририка Албу, 23210 Житиште, ОШ „Др Иван Рибар“, VII/2 — жели пријатељство са друговима и другарицама из целог света. Језик дописивања: српскохрватски, немачки и румунски

Ђуре Пирошка, 24220 Чантавир, ОШ „Народни хероји“ — 17 година, сакупља значке и маркице

Мирјана Дубочанин, 56223 Борово, Пети рејон 14 — воли све што воле млади, мења разгледнице

Ђоко Филиповски, 91000 Скопје, Титовоужичка 8 — 14 година, сакупља значке и маркице, навијач „Црвене звезде“

МЕЊАМО, ПОКЛАЊАМО, ТРАЖИМО

За слику Џона Траволте и Оливије Њутн Џон дајем један број „Дениса“ или „Поп-стрипа“, Весна Обреновић, 41000 Загреб, Илија 17/1

За сваку добијену разгледницу шаљем разгледницу Скопља. Разгледнице су ми потребне за албум „Моја домовина“. Емил Мијалковић, 91000 Скопље, Саве Ковачевића 64/3-2

За разгледнице Шпаније дајем три значке. Марина Вукадиновић, 18000 Ниш, Горичка 37

Ономе ко ми пошаље значку свога града шаљем 10—15 салвета. Милан Миклић, 54000 Осијек, Сремска 132

Недостају ми поједини бројеви Забавника па молим за помоћ. Влатко Гругурић, 43400 Вировитица, Вировитичке ударне бригаде 11.

